

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет економіки та управління
Кафедра міжнародної економіки
Європейська Асоціація Економістів
Українська Асоціація економістів-міжнародників
Спілка підприємців малих, середніх та приватизованих підприємств

ЗБІРНИК ТЕЗ

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ: ГЛОБАЛЬНІ ТА РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ»

1 грудня 2023 р.

Київ
2023

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 10 від 20 грудня 2023 р.)*

Редакційна колегія:

Шлапак А.В. – д.е.н., доцент, завідувачка кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Лойко В. В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Ушенко Н.В. – д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки, Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Сундук А.М. - професор кафедри міжнародної економіки, доктор економічних наук, професор;

Жукова Ю. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Євтушевська О.В. – к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Іващенко О.А. - к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Зарицька Н.С. - к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Швець П.А. - к.е.н., старший науковий співробітник, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Цюпа О.П. - к.е.н., старший науковий співробітник, доцент кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка;

Никонюк К. О. – викладач кафедри міжнародної економіки Факультету економіки та управління Київського університету імені Бориса Грінченка.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»
[Текст]: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 1 грудня 2023 р.) / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2023.117 с.

Викладено тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти», яка відбулася у м.Києві 1 грудня 2023 р.

Висловлені у тезах думки та пропозиції можуть не збігаються з точкою зору редакційної колегії. Відповідальність за достовірність інформації, точність назв, статистичних даних, прізвищ та цитат несуть автори. Матеріали опубліковані в авторській редакції. У випадках виявлення плагіату відповідальність несуть автори наданих матеріалів.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Александров Б. В. РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	6
Беляк А. О. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ КІЛЬКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ	9
Бондарчук В.І., Лойко В.В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОПЕРАЦІЙ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАНЬ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ	13
Дахно М.В. ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ВАНТАЖІВ ДО УКРАЇНИ І З УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ	17
Дикої Р.О., Шлапак А.В. КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ВИДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА РОЗВИТОК В УКРАЇНІ	21
Козлов А.С., Шлапак А.В. ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК КАТАЛІЗАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ЕКОНОМІКИ	26
Ожиганов Д. І., Шлапак А. В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ МІСТА	29
Олійник М.О., Шлапак А.В. МОДИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАКОНІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС- ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	32
Руденко В.С. СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ВИВЧЕННЯ ХАРАКТЕРНИХ РИС ЯВИЩА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	35
Северин А.С., Зарицька Н.С. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ	38
Сичинська М.О., Швець П. А. ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	41
Тупіка А.С., Ушенко Н.В. ЛЮДСЬКИЙ ЧИННИК ЯК КЛЮЧОВИЙ СТИМУЛЯТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	45
Ющенко В. В., Лойко В.В. ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ У МІСТАХ ЄВРОПИ	48

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»

**СЕКЦІЯ 2. РАМКОВА СТРАТЕГІЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
МІСТА КИЄВА: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ**

Брус А.Б., Зарицька Н.С. ГАЛУЗЕВИЙ ПОДІЛ ВІДНОВЛЕННЯ СТОЛИЦІ В МЕЖАХ РАМКОВОЇ СТРАТЕГІЇ	53
Вербняк Т.М., Лойко В.В. ОГЛЯД ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ	57
Григор'єва С.С., Євтушевська О.В. ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	61
Коваль В. УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МІСТА	64
Курочка О.М., Шлапак А.В. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТА	69
Крещенко А.О. СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	72
Лойко Є.М. ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	77
Матюк Т. О. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕГАПОЛІСІВ УКРАЇНИ	79
Новіков А.В., Обушний С.М. ВПРОВАДЖЕННЯ ESG ПРИНЦИПІВ У ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ ПРОЕКТАХ ВІДНОВЛЕННЯ КИЇВЩИНИ	83
Пилкін М.Д. ДОСВІД ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ КРАЇН ПІСЛЯВОЄННОГО ЧАСУ	88
СЕКЦІЯ 3. УКРАЇНА ТА ЄС: КАНДИДАТСЬКИЙ СТАТУС ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	
Лубнін Р.О., Євтушевська О.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ	91
Олешко А.А., Євтушевська О.В. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТОЛИЧНОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ	95
Луньова Т.С. ДИНАМІКА ГУРТОВОЇ ТА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ	99

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Загороднюк Є.В. РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ МІСТА КИЄВА	<i>103</i>
Сімавін П.Ю., Іващенко О.А. РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ	<i>105</i>
Федоров М.Є., Ушенко Н.В. РОЗВИТОК БІЗНЕСУ У МІСТІ КИЄВІ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ	<i>108</i>
Поліщук Г.Д., Ушенко Н.В. ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ МІСТА КИЄВА: ДИНАМІКА ТА ВИКЛИКИ	<i>112</i>

СЕКЦІЯ 1. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Александров Б. В.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Сучасний малий та середній бізнес тісно пов'язаний із всеохоплюючою глобалізацією. Сучасне підприємницьке середовище характеризується збільшенням невизначеності, нестабільності та неймовірно швидким темпом прогресу. Для нашої країни розвиток малих та середніх підприємств має важливе значення, бо саме він створює середовище для позитивних економічних та соціальних змін. Ці зміни спрямовані на підвищення рівня працевлаштування населення, сприяння покращенню його благополуччя та життєвого рівня.

Малі підприємства стикаються із значно більшими ризиками, ніж великі підприємства. Тому вони в більшій мірі залежать від постійного фінансування та інвестицій. Наприклад, в Сполучених Штатах Америки 65% компаній з приблизною кількістю працівників до 20 осіб припиняють свою діяльність протягом перших чотирьох років роботи (порівняно з 37% компаній з чисельністю персоналу понад 500 осіб за той самий період). Близько чверті всіх малих підприємств зникають у перший рік функціонування [1] (рис.1).

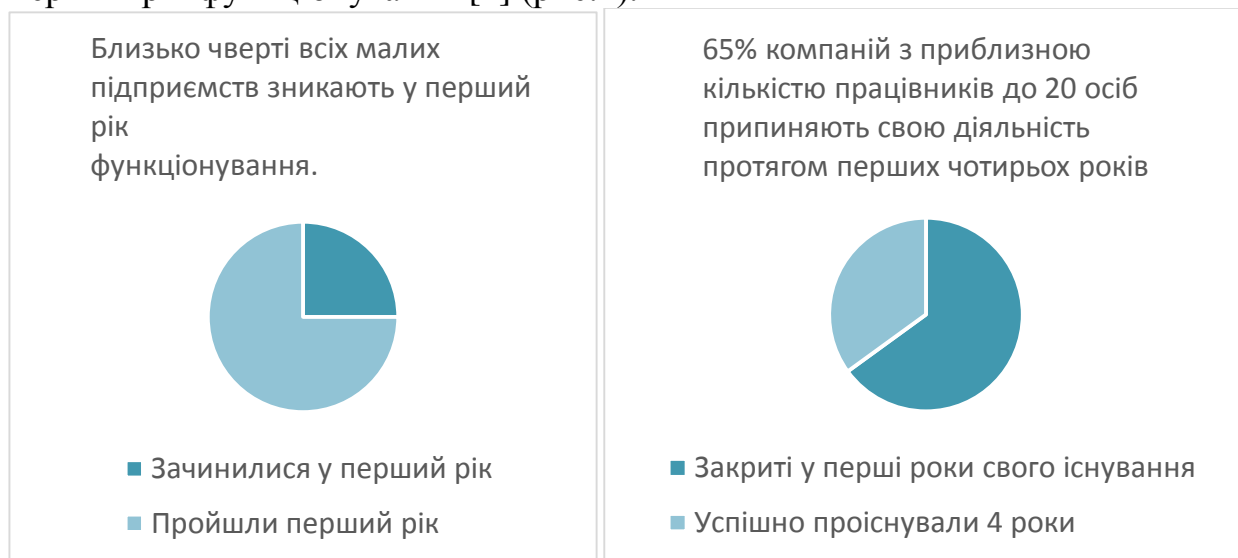

Рис. 1. Аналіз життєздатності малих підприємств у перші роки свого існування. Джерело: складено автором за даними [1].

Частка вкладу малих підприємств у економіку розвинутих країн завжди знаходиться на високому рівні. В Республіці Кореї малий бізнес займає 72% ВВП

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

країни, у Німеччині частка становить близько 55%. В порівнянні з цими показниками, в Україні цей показник на рівні 10% (рис.2).

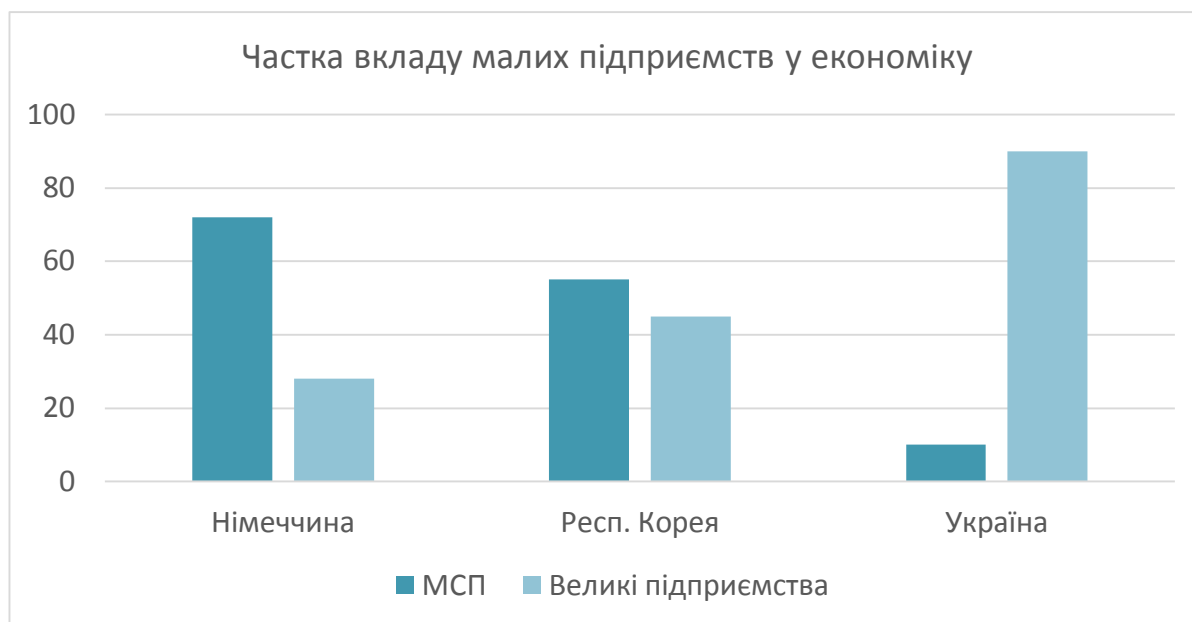

Рис. 2. Частка вкладу малих підприємств в економіку різних країн. Джерело: складено автором за даними [1].

Можна відзначити, що українському малому та середньому бізнесу бракує потужності та ресурсів. На сьогоднішній день, українським підприємцям важко змагатися із європейськими та світовими конкурентами. Україна сильно відстає від інших європейських та світових країн за кількістю успішних малих та середніх підприємств, що представляють нас на міжнародних ринках.

Держава на сьогодні не може ефективно підтримувати діяльність та розвиток малого бізнесу через свої програми, а також не може розвивати необхідну інфраструктуру для сприяння бізнесу. Інвестиції міжнародних організацій та фондів у розвиток малого бізнесу в Україні значно нижчі порівняно з іншими країнами ЄС, що зумовлено недостатньо сприятливим інвестиційним кліматом.

Важливими ініціативами з боку держави, спрямованими на підтримку розвитку малого бізнесу, повинні стати:

1. Розробка програм пільгового кредитування: Створення програм пільгового кредитування для малих підприємств з використанням ресурсів державних банків та їх гарантування.

2. Стимулювання банківських установ: Розробка та впровадження механізмів, що спонукають банківські установи надавати пільгові кредити малим підприємствам, що діють у пріоритетних сферах, визначених державою.

3. Створення спеціалізованого банку: Заснування банку, спрямованого на мікрофінансування малого бізнесу, з частковим фінансуванням з боку держави та міжнародних фінансових організацій.

Глобалізація економіки призводить до збільшення труднощів і ризиків для малого бізнесу, але водночас відкриває нові можливості для його розвитку. Умови діяльності малого бізнесу в Україні сьогодні є складними не лише через вплив глобалізаційних процесів, але й через наявні економічні труднощі країни. Для сприяння розвитку малого підприємництва та створення високо технологічного підприємницького сектору в Україні важливо приймати заходи на державному рівні.

Список використаних джерел:

1. Швець, М. (2020). Малий бізнес України в умовах економічної глобалізації. *Молодий вчений*, 11 (87), 215-219. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87->

Беляк А. О.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ КІЛЬКОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку національної економіки в умовах глобалізаційних світових економічних процесів, динамічності, непередбачуваності і трансформаційної мінливості економічного середовища у світі та в Україні, підприємства сфери гостинності стикаються з багатьма проблемами, що прямо впливають на їх фінансову стійкість. Аналізуючи тенденції функціонування і розвитку сфери послуг за кордоном, варто відзначити, що однією з найперспективніших та високорентабельних галузей невиробничого сектору економіки у розвинутих країнах є сфера гостинності [1, с. 75].

Саме тому, аналіз основних аспектів функціонування сфери гостинності є актуальним на даному етапі становлення національної економіки і передбачає дослідження основних макроекономічних показників сфери гостинності в розрізі сфери послуг, зокрема динаміки загальної кількості суб'єктів господарювання, сфери послуг та сфери гостинності за останні 10 років (2012-2022 роки) у кількісному вираженні та відсотковому відношенні до загальної кількості підприємств.

У розрізі даного дослідження, під категорією «сфера гостинності» слід розуміти систему галузей національної економіки, що включає діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування, діяльність засобів розміщування на період відпустки та іншого тимчасового проживання, надання місць кемпінгами та стоянками для житлових автофургонів і причепів, діяльність інших засобів тимчасового розміщування, діяльність туристичних агентств і туристичних операторів, надання інших послуг бронювання та пов'язану з цим діяльність, пасажирський залізничний транспорт міжміського сполучення, авіаційний транспорт, пасажирський наземний транспорт міського та приміського сполучення, надання послуг таксі та інший пасажирський наземний транспорт; організування азартних ігор, діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг, а також функціонує на засадах морально-естетичних, техніко-економічних та соціально-обґрунтованих принципах ведення бізнесу [3].

Динаміка кількості суб'єктів господарювання в Україні, сфери послуг та сфери гостинності у 2012-2022 роках у кількісному вираженні відображена на рис. 1.

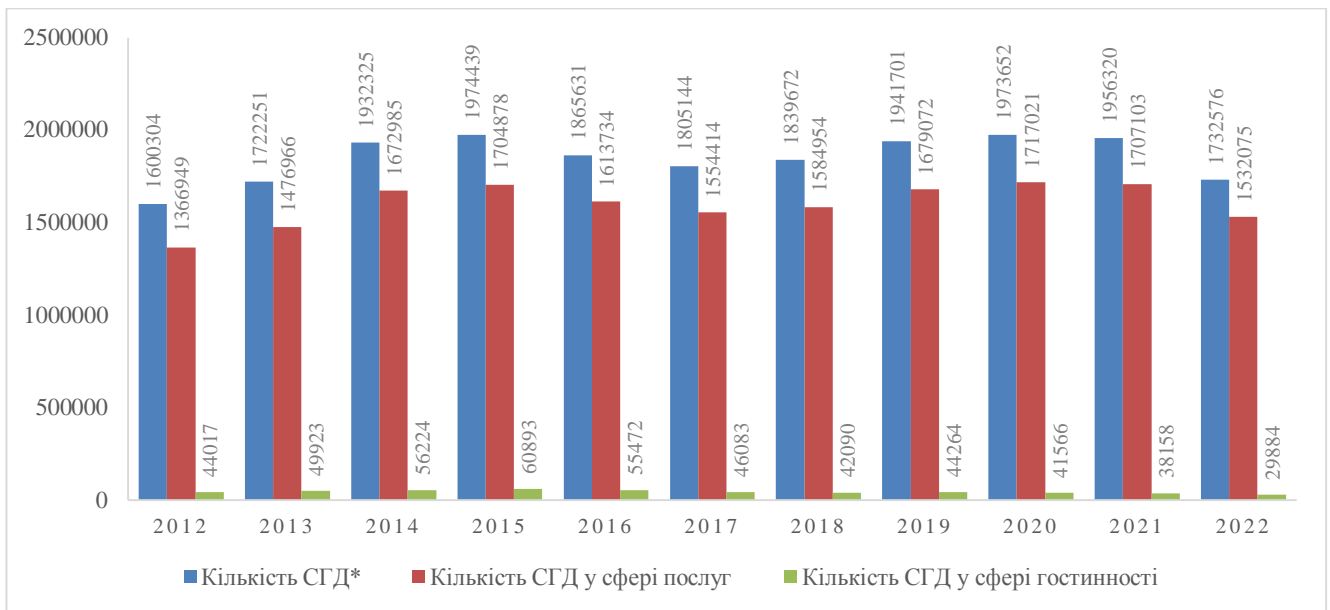

Рис. 1. Динаміка загальної кількості суб'єктів господарювання в Україні, сфери послуг та сфери гостинності у 2012-2022 роках

Складено автором на основі [2]

**СГД – суб'єкти господарської діяльності.*

Згідно даних Державної служби статистики [2], щодо динаміки кількості суб'єктів господарювання в Україні ми бачимо, що у досліджуваній період спостерігається коливання загальної кількості суб'єктів господарювання, що пов'язане з суспільно-політичним становищем у країні, проте слід відмітити, що найменша кількість суб'єктів господарювання мала місце у довоєнний період (у 2012 році показник становив 1 600 304, у 2013 – 1 722 251), у наступні роки, попри кризу, та без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях у 2015 році спостерігалось досягнення рекордного показника підприємств – 1 974 439. Також, з рис. 1 бачимо, що попри пандемію COVID-19 в Україні не відбулося значного спаду кількості підприємств: у 2020 році цей показник становив 1 973 652, у 2021 – 1 956 320), проте, у зв'язку з повномасштабним вторгнення російської федерації у 2022 році відбувся спад кількості підприємств до рівня 2013 року та становив 1 732 576. Подібна динаміка спостерігається в розрізі сфери послуг. Натомість, у сфері гостинності протягом досліджуваного періоду спостерігається поступове зменшення кількості суб'єктів господарювання (у 2012 – 44 017, у 2022 – 29 884 (-31,9%)).

Якщо проаналізувати у відсотковому співвідношенні кількість підприємств сфери гостинності до загальної кількості підприємств, можна побачити незначне зростання у період 2012-2015 роках, та поступовий спад частки у подальших періодах. У 2022 році зменшення частки СГД сфери гостинності у розрізі загальної кількості підприємств становило -37,2% відносно 2012 року (рис. 2).

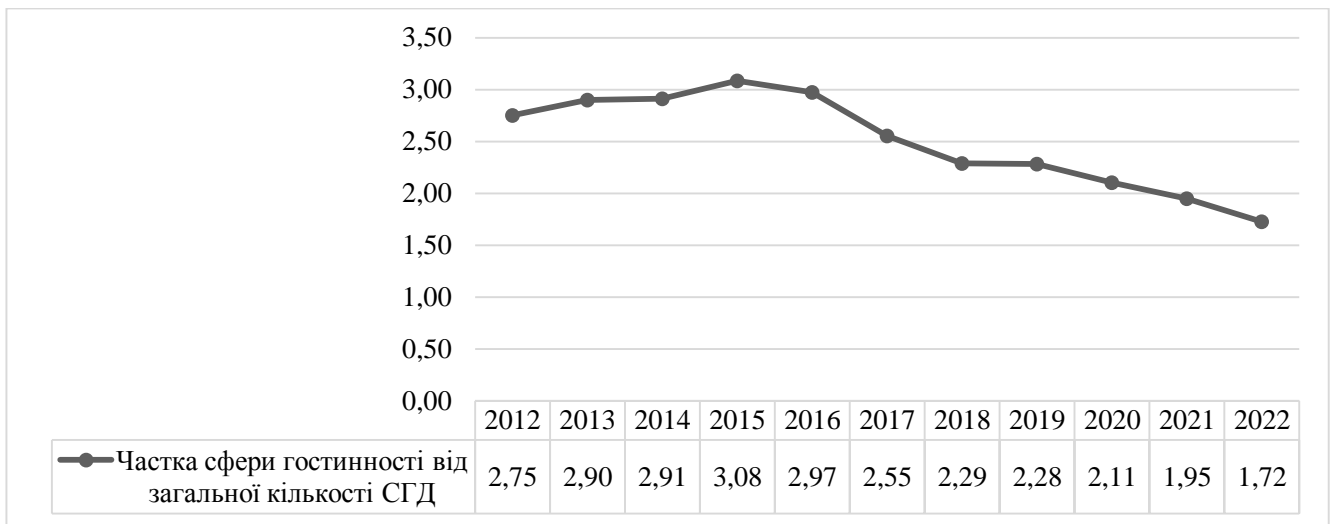

Рис. 2. Частка суб'єктів господарювання сфери гостинності від загальної кількості суб'єктів господарювання в Україні у 2012-2022 роках, у %
Складено автором на основі [2]

Розглядаючи частку сфери гостинності в розрізі сфери послуг, можна побачити схожу ситуацію – спад кількості суб'єктів господарювання у 2022 році відносно 2012 року становить -39,4% (рис. 3).

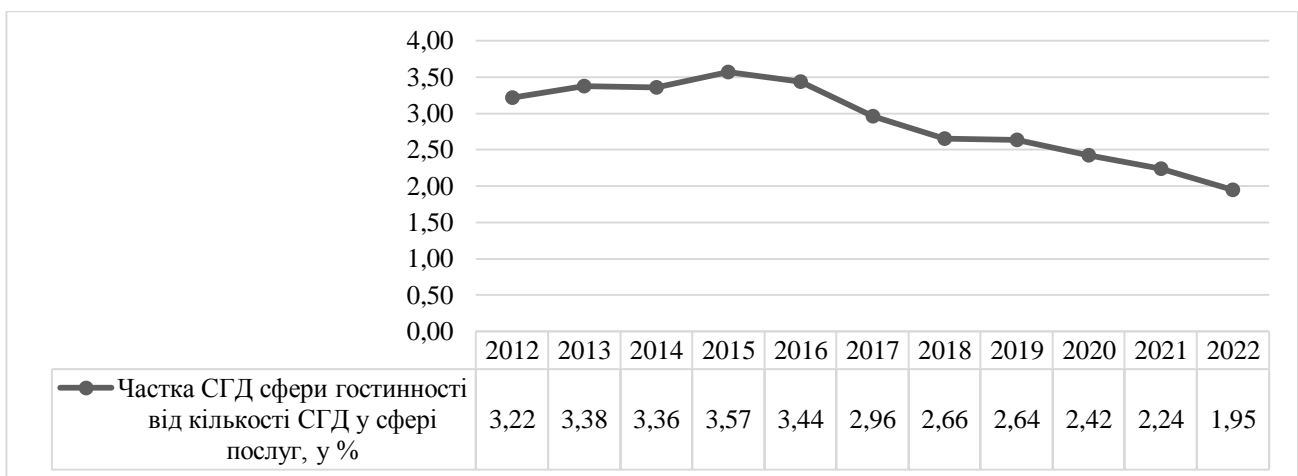

Рис. 3. Частка суб'єктів господарювання сфери гостинності від кількості суб'єктів господарювання у сфері послуг в Україні у 2012-2022 роках, у %
Складено автором на основі [2]

Варто зазначити, що дана динаміка викликана в першу чергу ухваленим у грудні 2017 року Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України», який безпосередньо стосувався і податків, які мають сплачувати фізичні особи–підприємці (ФОП), який передбачав, що з 1 січня 2018 року всі підприємці повинні щомісяця сплачувати єдиний соціальний внесок (далі – ЄСВ), навіть ті, що через відсутність прибутку, раніше звільняли від його сплати. Таким чином, розмір внеску для «сплячих підприємців» першої групи складав би — 352 грн., підприємці

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

другої і третьої групи сплачували б 704 грн. ЄСВ. До цього підприємці мали платити ЄСВ та 5% від доходу тільки в тому разі, якщо вели підприємницьку діяльність. Ці зміни були впроваджені задля запобігання ухилення від сплати податків. А нововведення – стало кроком до побудови більш справедливої системи оподаткування [4].

Таким, чином було проаналізовано один з основних макроекономічних показників сфери гостинності в розрізі сфери послуг: динаміку загальної кількості суб'єктів господарювання, сфери послуг та сфери гостинності за останні 10 років (2012-2022 роки) у кількісному вираженні та відсотковому відношенні до загальної кількості підприємств. Отримані дані, свідчать про негативні тенденції кількості суб'єктів господарювання, що зумовлено суспільно-політичними та економічними викликами.

Список використаних джерел

1. Гончар Л. О., Беляк А. О. Аналітичні аспекти функціонування сфери гостинності України на макроекономічному рівні. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство* : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 25–26 берез., 2020 р. 198 с.

2. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.11.2023)

3. Beliak, A. (2023). Economic interpretation of the definition of "hospitality": the experience of the United Kingdom. *Modernization of today's science: experience and trends*. European Scientific Platform. 316 p. URL: <https://doi.org/10.36074/scientia-24.02.2023> (дата звернення: 28.11.2023)

4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2018 році : Закон України від 07.12.2017 № 2245-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2245-19> (дата звернення: 28.11.2023)

Бондарчук В.І.,
здобувач ступеня магістра,
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОПЕРАЦІЙ ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАНЬ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

З метою виявлення сучасних тенденцій злиття та поглинань на міжнародному ринку проаналізовані статистичні дані «Інституту злиття, поглинань та альянсів» (ІМАО) за допомогою програмного забезпечення Microsoft Power BI. Згідно цих даних, за період 2012 - 2022 рр. спостерігається загальна тенденція зростання кількості угод у світі (рис. 1). Найменша кількість угод склала у 2013 р. 39,6 тис.шт. та зросла до свого максимального значення у 2021 р. до 57,9 тис.шт. Станом на кінець 2022 р. загальна кількість угод склала 49,6 тис.шт., що відповідає рівню 2016 р.

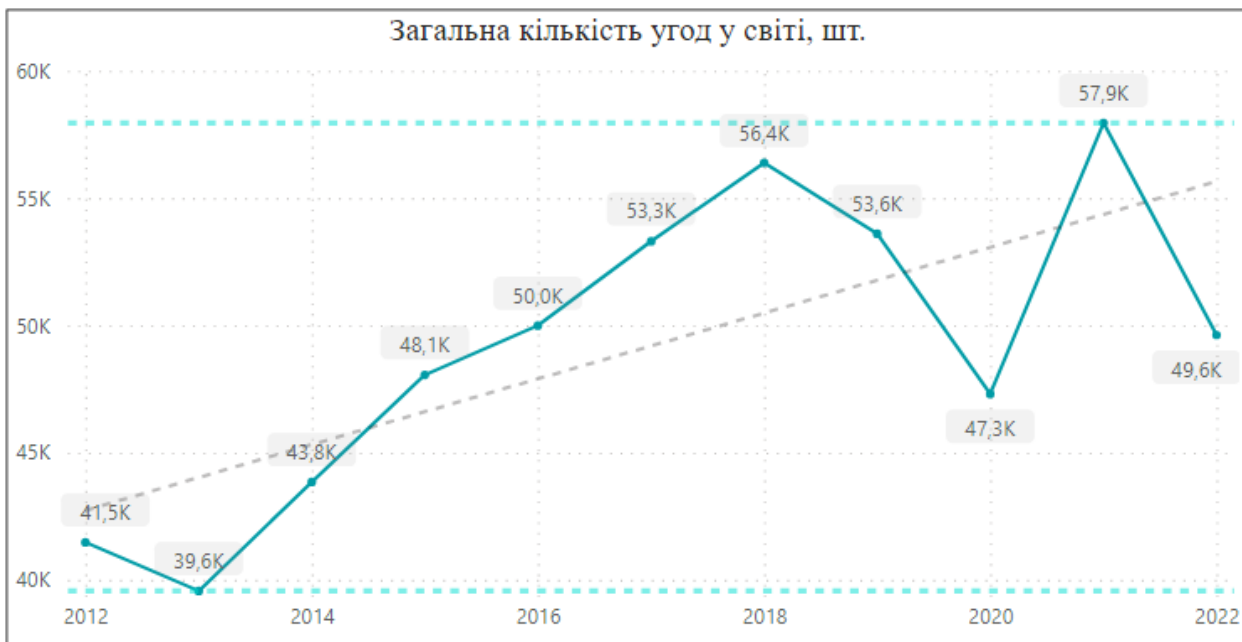

Рис. 1. Динаміка загальної кількості угод злиття та поглинання в світі за період 2012 -2022 рр. Джерело: складено авторами за даними [1]

Тенденція загальної вартості операцій злиття та поглинань у світі також зростаюча з максимальним значенням у 2021 р. в розмірі 5,2 трлн. долл. США (рис. 2). Але спостерігаються структурні зміни: з 2018 р. значно підвищилась питома вага операцій з сумою угоди більше 1 млрд. долл. США з приблизно 35%-40% до приблизно 65%-70%. Слід зауважити, що за період 2012-2022 рр. середня питома

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

вага кількості угод з сумою більше 1 млрд. долл. США у загальній кількості складає 1%-1,5%.

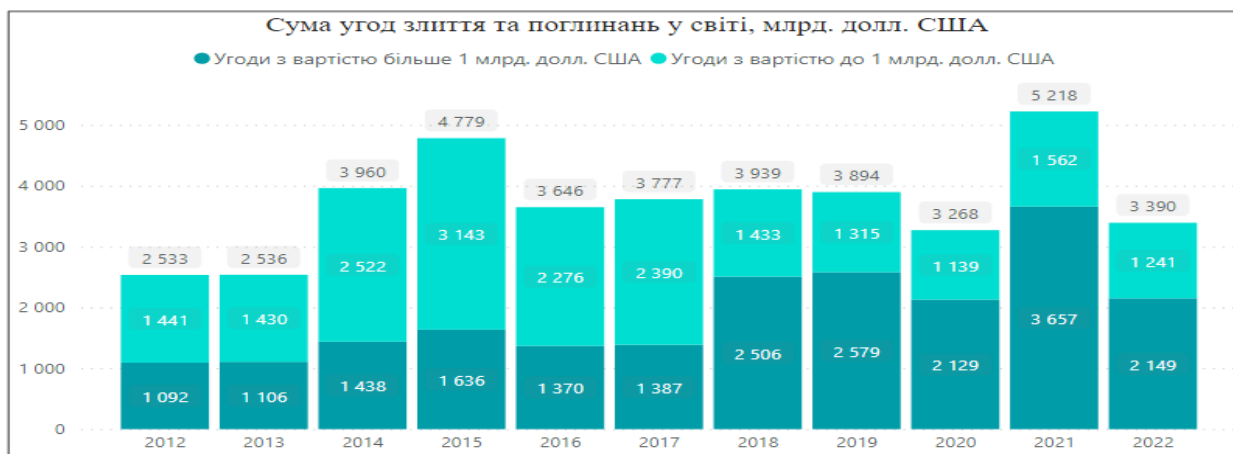

Рис. 2. Динаміка вартості угод злиття та поглинань у світі за період 2012-2022 рр., млрд. долл. США. Джерело: складено авторами за даними [1]

Суттєвих змін у динаміці зовнішніх міжнародних операцій злиття та поглинань у період 2012-2022 рр. не спостерігається (рис. 3). Максимальне значення загальної вартості міжнародних угод зафіксовано у 2021 р. в розмірі 2 трлн. долл. США, але кількість угод у цей рік склала 13,8 тис. шт., що нижче рівня 2016 р. та 2017 р.

Рис. 3. Динаміка зовнішніх міжнародних операцій злиття і поглинання, які були здійснені в інших країнах. Джерело: складено авторами за даними [1]

З 2018 р. значно підвищилась роль фінансових інвесторів (рис. 4). Кількість угод з фінансовими інвесторами збільшилась з 3 тис. шт. у 2013 р. до 9 тис. шт. у 2021 р. Загальна вартість угод збільшилась з 132 млрд. долл. США у 2013 р. до майже 2,2 трлн. долл. США у 2021 р.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

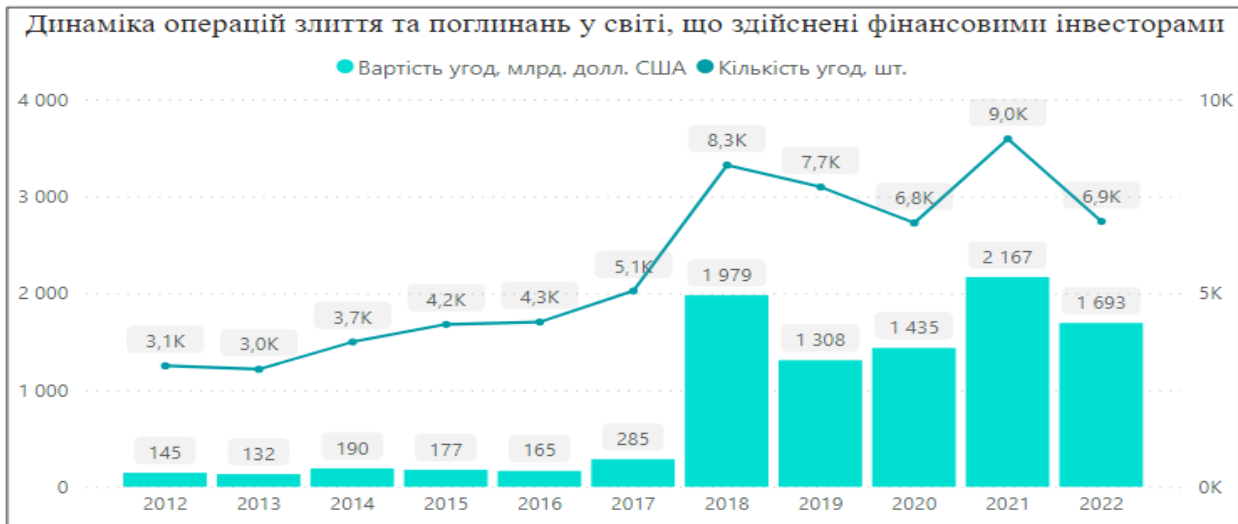

Рис. 4. Динаміка операцій злиття та поглинань у світі, що здійснена фінансовими інвесторами за період 2012-2022 рр. Джерело: складено авторами за даними [1]

Спостерігається загальна тенденція зниження ворожих операцій злиття та поглинань у світі (рис. 5). Максимальна кількість та загальна вартість ворожих операцій зафіксовані у 2017 році в розмірі 23 шт. та 149 млрд. долл. США. Мінімальні значення склали у 2021 році: 6 угод загальною вартістю 2 млрд. долл. США.

Рис. 5. Динаміка ворожих операцій злиття та поглинань у світі за період 2012-2022 рр. Джерело: складено авторами за даними [1]

Ворожі злиття та поглинання (рейдерські захоплення компаній) здійснюються з використанням протиправних методів отримання контролю над цільовою компанією.

Таким чином можна виділити наступні ключові сучасні тенденції операцій злиття та поглинань на міжнародному ринку:

1. Зростання кількості та загальної вартості угод операцій злиття та поглинань;
2. Збільшення питомої ваги угод з вартістю більше 1 млрд. долл. США;
3. Відсутність суттєвих змін у динаміці зовнішніх міжнародних операцій злиття і поглинання, які були здійснені в інших країнах;
4. Значне підвищення ролі фінансових інвесторів у операціях злиття та поглинань;
5. Зниження кількості та загальної вартості ворожих операцій злиття та поглинань у світі.

Список використаних джерел:

1. IMAA: Institute for Mergers, Acquisitions and Alliances. Available at: <https://imaa-institute.org/mergers-and-acquisitions-statistics/> (accessed: 22 November 2023).

Дахно М. В.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЛОГІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ ВАНТАЖІВ ДО УКРАЇНИ І З УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВІЙНИ

Логістика - це комплекс заходів які спрямовані на планування доставки вантажу з пункту А до пункту Б максимально швидко, у правильній кількості та комплектації, в правильне місце доставки, з мінімальними фінансовими витратами, використовуючи максимально ефективний вид транспорту. Доставки вантажів відбуваються такими видами транспорту як: морський, річковий, авіа, жд, авто.

Від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну закрито морське, річкове та авіасполучення. Порти Маріуполя, Бердянська, Скадовська та Херсона — окуповані, інфраструктуру в Миколаєві та Одесі регулярно обстрілюють ракетами, що призвело до мільярдних втрат для економіки України [1]. Закрите небо над територією України припинило авіасполучення та привело до того, що основні вантажні та пасажирські аеропорти Жуляни та Бориспіль не функціонують.

На даний момент всі українські товари та вантажі в інтермодальному перевезенні в останній милі доставляються автотранспортом з Європи, а саме через Польщу, Словаччину, Угорщину, Румунію, Молдову. На кордоні з Республікою Польща функціонує 17 пунктів пропуску та пунктів контролю: 8 автомобільних та 6 залізничних. На кордоні зі Словацькою Республікою функціонує 6 пунктів пропуску та пунктів контролю: 2 автомобільних та 2 залізничних. На кордоні з Угорщиною функціонує 8 пунктів пропуску та пунктів контролю: 5 автомобільних, 2 залізничних, 3 річкових, 4 залізничних, 1 морський. На кордоні з Республікою Молдова функціонує 57 пунктів пропуску та пунктів контролю: 41 автомобільний, 2 поромних, 3 річкових, 8 залізничних [2].

Тема блокування Польськими та Словацькими перевізниками та аграріями пунктів пропуску як єдиного вікна для входу та виходу товарів в Україну є дуже болісною для України, особливо в період війни. Починаючи з 06.11.2023 Польські перевізники до яких долучилися аграрії заблокували всі пункти пропуску на Польсько-Українському кордоні. На даний момент вони декларують страйк до 03.01.2024р. з можливим продовженням до 04.02.2024. Інформація з ресурсу є-черга відображає ситуацію, яка склалася на пунктах пропуску із-за блокування (табл. 1).

Статистична інформація щодо накопичення машин на пунктах пропуску на кордоні з Польщею та Словаччиною внаслідок блокування кордону.

Польща			
Пункт пропуску	Авто в черзі на експорт	Орієнтовний час очікування на експорт	черга в км на імпорт
Ягодин – Дорогуськ.	869	1 місяць 8 днів	55-60км
Рава-Руська – Хребенне.	757	12 днів 5 годин	40-50 км
Краківець – Корчова.	2562	15 днів 19 годин	50км
Устилуг – Зосин (для порожніх вантажівок)	2042	14 днів 50 хвилин	
Шегині – Медика	1976	10 днів 13 годин	40 км
Нижанковичі – Мальховіце (для порожніх вантажівок)	2323	12 днів 17 годин	
Румунія			
Пункт пропуску	Авто в черзі	Орієнтовний час очікування	черга на імпорт
Порубне – Сірет	2251	9 днів 5 годин	
Дякове – Халмеу	638	7 днів 15 годин	
Орлівка – Ісакача	1173	16 днів 23 години	10-15 км
Молдова			
Пункт пропуску	Авто в черзі	Орієнтовний час очікування	черга на імпорт
Мамалига – Крива	32	17 хвилин	
Старокозаче – Тудора	333	6 днів 7 годин	
Рені – Джурджулешти	614	13 днів 17 годин	10 км
Словаччина			
Пункт пропуску	Авто в черзі	Орієнтовний час очікування	черга на імпорт
Ужгород – Вишне Немецьке	1477	12 днів 24 хвилини	100 км
Угорщина			
Пункт пропуску	Авто в черзі	Орієнтовний час очікування	черга на імпорт
Чоп (Тиса) – Захонь	2653	9 днів 1 годину	20 км

Джерело: дані вибрані автором з ресурсу Є-черга на 27.11.2023 р. [3].

За підрахунками міністерства інфраструктури та експертів ринку по обидві сторони кордону налічується близько 30 000 автомобілів. Вартість простою кожного вантажного автомобіля за добу складає 300-350 євро [4]. На 01.12.2023 р. експерти оцінюють збитки Українській економіці в 400 млн євро. Враховуючи геометричну прогресію збитки можуть сягнути декількох мільярдів євро. На ринку України вже спостерігається підвищення вартості імпортованого газу на 30%, товарів з обмеженим терміном придатності на 15-20%. Також починаються перебої з поставками гуманітарних вантажів.

Дана ситуація з ускладненими та блокованими ланцюгами постачання негативно впливає для обох сторін, як України так і Польщі, так-як Українські вантажі все прибувають до Польських портів Гданську, Гдині та аеропорту в Варшаві, в портовій інфраструктурі накопичується величезний буфер який вже почав приносити проблеми з судно заходами контейнеровозів, опрацюванням

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

контейнерів їх видачою та зберіганням на всіх супутніх можливих складських площах.

Блокування українських фур організовано лідером ультраправої партії "Ruch Narodowy" Рафаелем Меклером. Його партія також перебуває в коаліції євро скептичного союзу "Konfederacja". Партія Меклера до 2022 виступала за співробітництво з росією, відкидала загрозу з боку путіна й вела активну протидію зближенню Польщі зі США й Німеччиною. Лідер "Konfederacja", куди входить партія Меклера "Ruch Narodowy", Януш Корвін-Мікке називав "ДНР" і "ЛНР" незалежними державами і визнавав окупований Крим російським" [5].

Вимоги протестувальників - це скасування так званого транспортного безвізу до призупинення дії ліцензій транспортним підприємствам, що відкрилися на території Польщі після 24 лютого минулого року, де серед засновників — громадяни України. При цьому ці так звані страйкарі добре усвідомлюють, що вимоги, які вони висувають, виконати неможливо. І Єврокомісія це публічно підтвердила так як договір ВТО підписано між Україною та Євросоюзом, тож Україна не може в односторонньому порядку повернути дозвільну систему окремо з Польщею чи іншими країнами окремо.

На даний момент в Польщі проходять вибори до парламенту та ратифікація нового уряду. Завершення очікується в найближчі 2 тижні, після почнуться різдвяні свята, то ж на цей період, враховуючи політичні інтереси, ніхто з уряду брати на себе відповідальність та вирішувати дане питання не зацікавлений, що і дало поштовх проросійським партіям розкачати дану ситуацію, роблячи як опозиція те, що хочуть бачити Польські фермери та перевізники - турботу про своїх виборців і розуміння від уряду, що вони втратили ринки рф, білорусі і, наразі, за їхніми словами, перевізники стоять на колінах. Є чітке бачення про російського сліду фінансування мітингувальників щоб заблокувати економіку України. Польський уряд також нагнітає обстановку, та відстоює в першу чергу інтереси своєї країни, розраховуючи на те що ЄС для розблокування кордонів та вирішення питання продукують збитки Польських перевізників з бюджету ЄС [6]. Так як Польща чи окрема країна не може вплинути на рішення ВТО скасувати підписану з Євросоюзом та Україною угоду, то окремі польські групи перевізників пропонують обійти систему дозволів зобов'язати віддавати 50% усіх транспортних послуг з товарообігу з Україною польським перевізникам. За їхньою пропозицією, якщо компанія-імпортер чи експортер товарів віддає більше замовлень українським перевізникам, їй загрожуватиме штраф у розмірі 30% від річного доходу.

Тим часом українські експедитори та перевізники перенаправляють вантажівки на супутні пункти пропуску Угорщини через ПП "ЧОП" та Словаччини

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

“Ужгород” що додає до вартості перевезення 600-700 євро. Це дорожче, але всі готові доплачувати щоб водії не стояли в колійках, а рухали вантажі.

Список використаних джерел:

1. Кушнір М., Зубар Д. Збитки від блокування портів в Україні склали мільярди доларів. Інтерв'ю із заступником голови АМПУ. URL: <https://suspilne.media/262222-zbitki-vid-blokuvanna-portiv-v-ukraini-sklali-milardi-dolariv-intervu-iz-zastupnikom-golovi-ampu/> (дата звернення 28.11.2023).

2. Офіційний сайт Державної прикордонної служби України. Перелік пунктів пропуску. URL: <https://dpsu.gov.ua/ua/perelik-punktiv-propusku/>

3. Є-черга. Завантаженість. URL: <https://echerha.gov.ua/workload> (дата звернення 28.11.2023).

4. Скільки втрачає український і польський бізнес на тлі блокади. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/11/14/7173525/> (дата звернення 28.11.2023).

5. Бодня Т. Економічні протести чи спецоперація росії: хто насправді стоїть за блокуванням кордонів. URL: https://m.censor.net/ua/resonance/3457122/ekonomichni_protesty_chy_spetsoperatsiya_r_osiyi_hto_naspravdi_stoyit_za_blokuvannyam_kordoniv

6. У польській опозиції розповіли, що думають про блокаду кордону з Україною. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/11/27/7174350/>

Дикой Р.О.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

КРЕАТИВНІ ІНДУСТРІЇ ЯК ВИДИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Початок ХХІ століття ознаменувався поширенням нових галузей економіки, розвиток яких базується на сучасних технологіях, пов'язаних з інноваційним мисленням та творчістю. Ці галузі отримали назву «креативні індустрії», а їх виникнення та становлення сприяло формуванню сектора креативної економіки, основоположником якої прийнято вважати британського письменника Джона Хокінса. За оцінками ООН, річний дохід креативних індустрій у світі складає 2,25 трлн. дол. США, а чисельність зайнятих у цих галузях перевищує 50 млн. осіб [1]. Україна має значні можливості для розвитку креативних індустрій, водночас у цій сфері залишається низка невіршених проблем, про що свідчать численні публікації вітчизняних дослідників.

За визначенням ЮНКТАД, креативні індустрії – це «цикли створення, виробництва та розподілу товарів і послуг, заснованих на творчості та інтелектуальному капіталі, як основних ресурсах» [2].

У Кембриджському словнику креативні індустрії трактуються як «такі, що базуються на роботі, у якій важливі оригінальні ідеї, як-от культурна та мистецька праця чи робота в ЗМІ, розроблення комп'ютерного програмного забезпечення тощо» [3].

У Законі України «Про культуру» креативні індустрії визначаються як «види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження» [4].

На думку С. А. Давимуки та Л. І. Федулової, «до креативних індустрій належить діяльність у сфері візуальних і виконавських мистецтв; ремесел і дизайну; кіно, телебачення і медіа; це - галузь економіки, що об'єднує підприємства і підприємців, продукція яких несе в собі потенціал створення додаткової вартості і робочих місць шляхом виробництва і експлуатації інтелектуальної власності» [5, с. 78].

В. Галасюк та І. Гужва трактують креативні індустрії як «види економічної діяльності, мета яких полягає у створенні доданої вартості та робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти та послуги є результатом індивідуальної творчості» [6].

Досить широке та змістовне визначення креативних індустрій наведено у публікації Х. В. Плещан, яка аналізує це поняття з позиції культурологічного

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

підходу. Авторка інтерпретує креативні індустрії як «діяльність, що передбачає культурне вираження у вигляді різноманітних форм через креативність, майстерність і талант, що забезпечує креативний потенціал для формування культурного різноманіття, за синергетичного поєднання культури, традицій, цінностей, культури й особистості, культури та суспільства, інноваційних ідей та інформаційних технологій, крізь призму людиноцентризму» [7, с. 222].

Аналізуючи класифікації креативних індустрій, О. М. Свінцицька та В. О. Ткачук зазначають, що найпоширенішою серед них є класифікація ЮНКТАД, яка включає 4 базові групи:

- культурна спадщина: традиційна культура (ремесла, фестивалі тощо); культурні пам'ятки (музеї, бібліотеки, місця розкопок тощо);
- образотворче мистецтво (скульптура, фотографія тощо);
- медіа: публікації та видавництво; аудіовізуальні твори (фільми, телебачення, радіомовлення); нові медіа (цифровий контент, відеоігри тощо);
- функціональний креатив: дизайн і креативні послуги (наприклад, реклама) [8, с. 50].

В Україні до переліку креативних індустрій включено види економічної діяльності за такими кодами Національного класифікатора України (табл. 1):

Таблиця 1

Перелік видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій

Коди згідно ДК 009:2010	Назва виду економічної діяльності
32.12; 32.13; 32.20	Виробництво ювелірних і подібних виробів, біжутерії та подібних виробів, музичних інструментів
58.11; 58.13; 58.14; 58.19; 58.21; 58.29	Видання книг, газет, журналів і періодичних видань; інші види видавничої діяльності; видання комп'ютерних ігор; видання іншого програмного забезпечення
59.11-59.14; 59.20	Виробництво, компонування та розповсюдження кіно- та відеофільмів, телевізійних програм; демонстрація кінофільмів; видання звукозаписів
60.10; 60.20	Діяльність у сфері радіомовлення; діяльність у сфері телевізійного мовлення
62.01; 62.02	Комп'ютерне програмування; консультування з питань інформатизації
63.91	Діяльність інформаційних агентств
70.21	Діяльність у сфері зв'язків із громадськістю
71.11	Діяльність у сфері архітектури
72.20	Дослідження і експериментальні розробки у сфері суспільних і гуманітарних наук
73.11; 73.12	Рекламні агентства; посередництво в розміщенні реклами в засобах масової інформації
74.10; 74.20; 74.30	Спеціалізована діяльність із дизайну; діяльність у сфері фотографії; надання послуг з перекладу
85.52	Освіта у сфері культури

90.01-90.04	Театральна та концертна діяльність; діяльність щодо підтримання театральних і концертних заходів; індивідуальна мистецька діяльність; функціонування театральних і концертних залів
91.01; 91.02	Функціонування бібліотек і архівів; функціонування музеїв

Джерело: [9]

Як бачимо, структура креативних індустрій, згідно українського законодавства, включає виробництво ювелірних виробів, видання книг, виробництво кіно- та телевізійних фільмів, комп'ютерне програмування, діяльність у сфері дизайну та моди, театральну та концертну діяльність, функціонування бібліотек, музеїв та інші види діяльності, пов'язані із творчістю та використанням інтелектуального капіталу.

Додана вартість, створена вітчизняними суб'єктами господарювання у сфері креативних індустрій становила у 2020 р. 4,2% у структурі валової доданої вартості України (у 2019 р. – 3,9%). Кількість зайнятих у цій сфері складала у 2020 р. 360,3 тис. осіб або 4,0% від загальної кількості офіційно зайнятого населення України (у 2019 р. – 3,8%) [10].

Україна має достатньо можливостей для розвитку креативних індустрій. До них дослідники відносять:

- приєднання України до програми «Креативна Європа» (2015 р.);
- зростання ролі громадянського суспільства в активізації життя громад;
- розвинене нормативно-правове забезпечення функціонування креативних індустрій;
- діяльність таких державних інституцій, як Український культурний фонд, Державне агентство України з питань кіно; Український інститут книги; Український фонд стартапів; Дія City та інших;
- динамічний розвиток ІТ-галузі;
- проведення реформи децентралізації, що надало громадам необхідну самостійність у питаннях інвестування у креативні індустрії [11].

Найтиповішими проблемами, які стримують розвиток креативних індустрій в Україні, слід назвати такі:

- брак стратегічних та управлінських навичок серед фахівців креативних індустрій у державному та неурядовому секторах;
- недостатня популяризація креативності та підприємництва в освітніх навчальних закладах;
- недостатнє фінансування культурної галузі;
- відсутність альтернативних джерел фінансування креативних організацій (доступних кредитів, грантів, податкових пільг);
- відтік кваліфікованих фахівців за кордон;
- недостатній захист інтелектуальної власності в країні;
- функціонування культурних установ за застарілими моделями управління.

Перспективними механізмами розбудови креативних індустрій в Україні, на нашу думку, є наступні:

- державна підтримка розвитку креативної економіки;

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- створення державою сприятливих умов для розвитку креативного потенціалу особистості;
- забезпечення захисту інтелектуальної власності;
- вивчення та поширення іноземного досвіду відкриття коворкінгів, хабів, арт-інкубаторів тощо;
- сприяння креативності та підприємницьким навичкам у системі освіти на всіх рівнях;
- поширення альтернативних джерел фінансування креативних індустрій, наприклад, через краудфандингові платформи;
- розроблення механізмів надання податкових пільг компаніям-спонсорам креативних індустрій;
- розроблення стратегії культурної дипломатії з метою активізації просування на зовнішніх ринках української культури та творчих талантів.

Таким чином, креативні індустрії є ефективними видами економічної діяльності, заснованими на творчості та інтелектуальному капіталі. В Україні їх внесок у створення доданої вартості складає 4,2%, кількість зайнятих у цій сфері становить 360,3 тис. осіб або 4,0% від загальної кількості офіційно зайнятого населення. Наявний потенціал та вирішення проблем, які стримують розвиток креативних індустрій, дозволять більш ефективно розбудовувати вітчизняний сектор креативної економіки.

Список використаних джерел

1. Рівчаченко М. Креативна економіка – нова економічна епоха XXI. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/06/10/682634/>.
2. Creative Economy Report 2008. The Challenge of assessing the Creative Economy: towards Informed policy-making. 2008. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditc20082cer_en.pdf.
3. Creative industry. *Cambridge Dictionary*. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/creativeindustry>.
4. Закон України «Про культуру» від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.
5. Давимука С. А., Федулова Л. І. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2017. 528 с.
6. Креативна економіка: нова економічна епоха XXI ст. Київ: Центр розвитку креативної економіки, 2021. URL: https://creativeeconomy.center/wp-content/uploads/2021/12/2_5332503104040474153.pdf.
7. Плещан Х. В. Концептуальні підходи до визначення детермінант креативних індустрій у контексті культурологічного аналізу. *Культурологічний альманах*. 2022. Вип. 4. С. 210-225.

8. Свінцицька О. М., Ткачук В. О. Креативна економіка та креативні індустрії: навч. посібн. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 218 с.

9. Перелік видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій, затверджений розпорядженням КМУ від 24.06.2019 № 265-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text>.

10. Основні економічні показники креативних індустрій в Україні. Київ: Міністерство культури та інформаційної політики України, 2021. 17 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1TLdYp1sPQXJjSeJYgc0x5uMTFehDCnoX/view>.

11. Фарінья К. Розвиток культурних та креативних індустрій в Україні. 2017. URL: https://www.cultura.kh.ua/images/stories/innovaciyna_diyalnist/rozv_cultur__ta__creat_industriy.pdf.

Козлов А.С.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Шлапак А.В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК КАТАЛІЗАТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА ТА ЕКОНОМІКИ

Сучасний світ щодня встає перед викликами сталого розвитку. Серед невід'ємних складових цього процесу транспортна інфраструктура виступає не тільки як рушійна сила економічного прогресу, але й ключовий каталізатор сталого розвитку суспільства.

У економічній літературі термін «транспортна інфраструктура» аналізується у трьох різних аспектах, що відображають різноманітні виміри та функції цього поняття [1, 2].

Рис. 1. Поняття «транспортна інфраструктура»

1. Перший аспект визначає транспортну інфраструктуру як сукупність галузей та сфер діяльності, які мають за мету доставку товарів від виробників до споживачів. Це охоплює широкий спектр діяльності, включаючи автомобільний, залізничний, водний, та повітряний транспорт, а також інші аспекти, які спрямовані на ефективне переміщення товарів.

2. Другий аспект розглядає транспортну інфраструктуру як комплекс підприємств та організацій, спрямованих на обслуговування процесів обміну та руху товарів. Це включає в себе транспортні компанії, логістичні підприємства, пункти

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

обслуговування та інші організації, які забезпечують ефективний рух товарів від початкового пункту до кінцевого споживача.

3. Третій аспект визначає транспортну інфраструктуру як сукупність технічних засобів та устаткування, що забезпечують транспортні процеси. Сюди входять шляхи сполучення, інженерні споруди, будівлі, засоби транспортування, системи управління та зв'язку, необхідні для ефективної роботи транспортної інфраструктури.

Ці аспекти визначають транспортну інфраструктуру як складний та взаємодіючий системний елемент, який відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного та сталого розвитку економіки та суспільства.

Розвинута транспортна інфраструктура стає стратегічним інструментом для досягнення сталого розвитку у всіх його вимірах:

- однією з головних переваг розвинутої транспортної інфраструктури є її здатність сприяти ефективному пересуванню товарів та людей. Забезпечення швидкого та надійного транспорту допомагає оптимізувати логістичні ланцюги, зменшуючи витрати та підвищуючи конкурентоспроможність економіки;

- світ стає все більш взаємопов'язаним, і транспортна інфраструктура грає ключову роль у забезпеченні ефективної міжнародної торгівлі. Порти, аеропорти та мережі шляхів визначають конкурентоспроможність країн на світовій арені, сприяючи глобальній економічній інтеграції;

- розвинена транспортна інфраструктура покращує соціальну інтеграцію, забезпечуючи доступність для всіх верств населення. Зручний та доступний громадський транспорт дозволяє людям легко долати відстані та забезпечує доступ до освіти, медичних установ та робочих місць;

- стале використання розумних технологій та екологічно чистих транспортних засобів дозволяє зменшити вуглецевий слід та мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище. Ефективність перевезень та використання екологічно чистих технологій роблять транспортну інфраструктуру ключовим інструментом у боротьбі з кліматичними змінами;

- транспортна інфраструктура сприяє регіональному розвитку, допомагаючи розподілити економічну активність та залучати інвестиції в різні частини країни чи регіону. Розвиток транспортної інфраструктури стимулює створення нових робочих місць та підтримує економічну активність;

- запровадження інновацій та використання цифрових технологій в транспортній інфраструктурі дозволяє підвищити її ефективність та безпеку. Сучасні системи управління рухом, автономні автівки та технології «розумного» транспорту стають кроком у майбутнє, сприяючи сталому розвитку;

- транспортна інфраструктура тісно пов'язана з іншими галузями інфраструктури, такими як енергетика, водопостачання та інформаційні технології. Їхнє взаємодія допомагає створювати комплексні та розвинені системи, сприяючи рівномірному розподілу ресурсів.

Отже, транспортна інфраструктура є невід'ємною складовою економічного та соціального розвитку. Її роль в сучасному світі полягає в забезпеченні ефективності

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

та зручності пересування товарів і людей. Розвиток транспортної інфраструктури вимагає системного підходу та інноваційних рішень для забезпечення сталого розвитку суспільства. Вдосконалення транспортної інфраструктури – це вклад у майбутнє, спрямований на покращення якості життя та створення умов для сталого розвитку економіки.

Список використаних джерел

1. Лавренюк Н. Поняття транспортної інфраструктури в умовах інтеграційних процесів Україна – ЄС. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 82-88.
2. Садловська І.П. Стратегічне управління національною транспортною інфраструктурою України: монографія. Київ: ПП «Сердюк В.Л.», 2011. 356 с.

Ожиганов Д. І.,
здобувач ступеня бакалавр,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ МІСТА

Інноваційна діяльність та спеціалізація міста – це два взаємопов’язані поняття. Інноваційна діяльність є важливою складовою спеціалізації міста, оскільки вона сприяє розвитку нових галузей та секторів економіки, а інновації сприяють розвитку нових галузей економіки, підвищують конкурентоспроможність підприємств та створюють нові робочі місця.. Спеціалізація міста, у свою чергу, створює сприятливе середовище для інноваційної діяльності, оскільки забезпечує наявність необхідних ресурсів та людського капіталу.[1]

Існує кілька способів, якими інноваційна діяльність може сприяти спеціалізації міста. По-перше, інновації можуть призвести до створення нових галузей та секторів економіки. Наприклад, розвиток нових технологій може призвести до створення нових компаній, які спеціалізуються на виробництві цих технологій, до таких компаній можуть відноситися бізнеси задіяні в розвитку таких технологій, як штучний інтелект або блокчейн. По-друге, інновації можуть сприяти розвитку існуючих галузей та секторів економіки. Наприклад, розробка нових продуктів або послуг може призвести до зростання конкурентоспроможності компаній у цих галузях.[2]

Спеціалізація міста, у свою чергу, може сприяти інноваційній діяльності. По-перше, спеціалізація міста може сприяти розвитку людського капіталу. Наприклад, місто, яке спеціалізується на технологіях, може залучити фахівців у цій галузі, які можуть сприяти розвитку інновацій. По-друге, спеціалізація міста може сприяти розвитку інфраструктури. Наприклад, місто, яке спеціалізується на транспорті, може мати розвинену транспортну інфраструктуру, яка може сприяти розвитку інноваційних компаній у цій галузі.

Спеціалізація міста є важливим аспектом його економічного розвитку. Вона визначає структуру економіки міста, типи підприємств, які в ньому розташовані, а також ринки, на які вони орієнтовані.

На прикладі міста Києва можна побачити, як інноваційна діяльність та спеціалізація взаємопов’язані. Київ є одним із найбільш інноваційних міст України. У місті розташовані численні технологічні компанії, які спеціалізуються на розробці нових продуктів і послуг. Ці компанії сприяють розвитку інноваційної економіки міста. У свою чергу, спеціалізація Києва на технологіях створює сприятливе середовище для розвитку інноваційної діяльності. [3]

Інноваційна діяльність міста Києва є важливою складовою економічного розвитку міста. Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, створення нових робочих місць та зростанню добробуту населення міста. [4]

Інноваційна діяльність міста Києва на протязі останніх 5 років характеризується наступними тенденціями.

Зростання кількості інноваційних підприємств

- За даними Департаменту промисловості та розвитку підприємництва виконавчого органу Київської міської ради, у 2023 році в місті Києві нараховувалося понад 10 000 інноваційних підприємств, що на 20% більше, ніж у 2018 році.

Збільшення обсягів інвестицій у інноваційну діяльність

- За даними Державної служби статистики України, у 2023 році обсяги інвестицій у інноваційну діяльність у місті Києві склали понад 10 мільярдів гривень, що на 30% більше, ніж у 2018 році.

Покращення результатів інноваційної діяльності

- За даними Департаменту промисловості та розвитку підприємництва виконавчого органу Київської міської ради, у 2023 році підприємства міста Києва отримали понад 1000 патентів та свідоцтв на винаходи, корисні моделі та промислові зразки, що на 25% більше, ніж у 2018 році.

Рис. 1. Тенденції інноваційної діяльності суб'єктів господарювання міста Києва за останні 5 років. Джерело: складено авторами на основі даних [5,6,7]

Ключові фактори, які сприяють розвитку інноваційної діяльності та спеціалізації міста, включають:

- Наявність людського капіталу. Місто має залучати та утримувати фахівців у різних галузях, включаючи науку, технології, інженерію та математику.
- Розвинену інфраструктуру. Місто має мати розвинену транспортну, комунікаційну та інформаційну інфраструктуру.
- Сприятливе середовище для бізнесу. Місто має мати законодавство та політику, які сприяють розвитку бізнесу та інновацій.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Підводячи підсумки, можна визначити, що інноваційна діяльність та спеціалізація міста є взаємопов'язаними та взаємообумовленими процесами, а для Києва є важливими перевагами для його економічного розвитку. Вони сприяють створенню нових робочих місць, залученню інвестицій та підвищенню конкурентоспроможності міста.

Список використаних джерел:

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні | від 08.09.2011 № 3715-VI, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 22.11.2023)
2. The role of innovation in developing competitive cities - Cities Today, URL: <https://cities-today.com/industry/the-role-of-innovation-in-developing-competitive-cities/> (дата звернення: 20.11.2023)
3. Діючий механізм державного управління науково-інноваційною сферою в Україні / Н. І. Шабранська, Б. М. Щукін // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. - 2020. - № 9. - С. 64-73
4. Головна - Промисловість і Наука Києва, URL: <http://confmanagement.kpi.ua/proc/article/view/201200> (дата звернення: 22.11.2023)
5. Інвестиції та основні засоби, URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/ioz/iozo_19_u.html (дата звернення: 20.11.2023)
6. Департамент промисловості та розвитку підприємництва, URL: <https://dprp.kyivcity.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2023)
7. Департамент промисловості та розвитку підприємництва – Портал Києва, URL: https://kyivcity.gov.ua/kyiv_ta_miska_vlada/struktura_150/vikonavchiy_organ_kivsko_misko_radi_kivska_miska_derzhavna_administratsiya/departamenti_ta_upravlinnya/departament_promyslovosti_ta_rozvytku_pidprijemnytstva/ (дата звернення: 20.11.2023)

Олійник М.О.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

МОДИФІКАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ЗАКОНІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Модернізація теоретичного базису економічної науки за умов цифровізації бізнес-діяльності знаходить своє концентроване вираження і на рівні *об'єктивних економічних законів*. Їх фундаментальний зміст, як власне й механізм дії, формуючи основоположні засади суспільної господарської діяльності, у процесі багатомірного розвитку світогосподарської системи перманентно наповнювались якісно новими явищами і технологічними формами. Останні суттєво трансформують і поглиблюють природу економічних відносин з висуненням на перший план таких форм функціонування виробничих процесів і виробничих відносин як впровадження інформаційних технологій в усі сфери людської життєдіяльності, цифрова платформізація виробничих і збутових процесів, транспортно-логістичної, науково-технічної, фінансової, інноваційної і маркетингової систем [1, с. 9].

Що ж стосується модифікації дії економічних законів, то умови цифрових трансформацій суттєво змінюють, насамперед, дію *об'єктивного закону зростання продуктивності праці*. Як відомо, даний закон, виражаючи внутрішню необхідність, сталі і суттєві зв'язки між розвитком і удосконаленням економічного способу виробництва, з одного боку, та зумовленою даним зростанням кількістю виробленої продукції та послуг, з другого, є вагомим методологічним фундаментом, який обумовлює необхідність впровадження у суспільну практику нових, більш прогресивних, продуктивних й інноваційно містких видів і форм суспільного виробництва.

На практиці це означає суттєві структурні зміни витрат праці, що виявляються у дедалі зростаючій частці у сукупних виробничих витратах уречевленої праці, залученої до процесів виробництва на базі інформаційних програмних платформ. Відтак – у світовій економіці дедалі важливішого значення набувають інноваційні й діджитал-місткі види трудової діяльності, а у сукупних виробничих витратах зростає частка витрат на купівлю і модернізацію інформаційних платформ, інформаційно-комунікаційних технологій, роботизованих виробничих комплексів, програмного забезпечення та ін. Зазначимо, що саме функціонування цифрових платформ забезпечує *постійне удосконалення технологій, диверсифікацію бізнес-комунікацій, перманентні зміни у системі організації праці, значне скорочення часових витрат на реалізацію усіх етапів процесу суспільного відтворення товарів і послуг*, а отже – є потужним рушієм зростання продуктивності суспільної праці.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Ще один об'єктивний економічний закон, який за умов цифрової трансформації зазнає особливо глибокої модифікації дії, є *закон вартості*. Виражаючи внутрішньо необхідні, сталі і суттєві зв'язки між суспільно необхідною працею (витраченою на виробництво товару з урахуванням умов його відтворення й якісних кондицій) та цінами товарів за відносної відповідності попиту і пропонування [2, с. 231], закон вартості за умов розбудови цифрової економіки зазнає якісно нового змістовного наповнення. Воно пов'язане насамперед з включенням до вартості вироблених й обмінюваних на ринку товарів і послуг елементів доданої вартості, згенерованих цифровими платформами, інформаційними базами даних й електронною інформацією. Останні, будучи глибоко «вбудованими» у суспільні відтворювальні процеси, лежать в основі не тільки піднесення на якісно вищій щабель розвитку усього виробничого комплексу, але й відкриття не бачених раніше можливостей економії транзакційних витрат бізнес-діяльності. Будучи інтеграційною основою для розроблення базованих на цифрових технологіях управлінських рішень, власне й став матеріальним ядром Індустрії 4.0, а також знаменує собою активний перехід суспільного виробництва від масового індустріального виробництва до індивідуалізованого цифрового продукування товарів і послуг [1, с. 37].

У комплексній характеристиці модифікації дії закону вартості, не слід скидати з рахунків і значного розширення в умовах цифрової трансформації бізнес-діяльності сфер прикладення високопродуктивної інтелектуальної праці, базованої на цифрових платформах. Останні об'єктивно вимагають від залучених у виробничі процеси працівників знань і навичок у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, робототехніки і штучного інтелекту. При цьому сама інтелектуальна праця, активно діджиталізуючись, набуває дедалі більш вираженого дистанційного характеру й жодним чином не пов'язана з географічною локалізацією робочих місць працівників і часовими параметрами їх робочого дня. А оскільки значна питома частка доданої вартості генерується нині у віртуальному бізнес-середовищі, не прив'язаному до виробничих потужностей компаній і фірм, то цифрові умови реалізації їх економічних операцій суттєво зменшують потреби у таких ключових атрибутах класичної виробничої організації як-от: фізичний офіс компаній, посадові інструкції, робочі місця працівників, їх жорстка ієрархічна субординованість щодо посадових обов'язків, процедури контролю трудовитрат тощо.

Глибока модифікація дії закону вартості за умов розбудови у глобальних координатах цифрової економіки пов'язана також зі *статусною зміною ролі грошей в економічній системі суспільства* як загального еквівалента при товарному обміні та наймобільнішого елемента капіталістичної власності [1, с. 136]. Під впливом цифрових трансформацій бізнес-діяльності широкого поширення здобувають віртуальні гроші (криптовалюти), котрі активно включаються у систему міжнародних безготівкових розрахунків при реалізації товарообмінних операцій. Достатньо сказати, що щоденний обсяг транзакцій, номінованих у криптовалюти Tether, становить 53,4 млрд дол. США, у Bitcoin – 34,2 млрд, у Ethereum – 21,4 млрд, у Binance – 3,8 млрд, у Cardano – 2,3 млрд, у XRP – 2,2 млрд, у Dogecoin – 2,1 млрд.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Є всі підстави стверджувати, що неухильно наростаючий міжнародний розрахунковий оборот криптовалют перетворює ринкові операції купівлі-продажу товарів і послуг на миттєві безгрошові форми цифрових розрахунків, котрі забезпечують надійне касове обслуговування бізнес-транзакцій, оцінених у відповідних вартісних еквівалентах.

З динамічними процесами цифрової трансформації економічної діяльності й активним залученням у виробничі процеси мережевих ресурсів пов'язана також модифікація дії *закону конкуренції*. Так, якщо в умовах домінуючої у 1990-х роках ресурсної концепції бізнес-діяльності головними джерелами нарощування ринкових конкурентних переваг компаній і фірм були матеріальні і нематеріальні ресурси та інтегруючі їх організаційні компетенції, то цифрова трансформація активно зміщує зазначені джерела у бік системного впровадження економічними суб'єктами діджитал-технологій та максимального використання у виробничій діяльності цифрових активів.

Зазначені процеси суттєво загострюють внутрішньогалузеву і міжгалузеву конкуренцію економічних суб'єктів, насамперед, за доступ до цифрового капіталу та найбільш кваліфікованого сегменту робочої сили, що володіє необхідними цифровими компетенціями і професійними навичками та здатен забезпечити неухильне зниження витрат на обслуговування технічного обладнання, зберігання і підтримання виробничих запасів, а також безперервний приріст продуктивності праці та підвищення точності економічних прогнозів. Все це призводить до значного підвищення якості вироблених товарів і послуг, розширення їх асортиментної номенклатури для споживачів, створення нових робочих місць та підвищення матеріального добробуту суспільства.

На цій основі робимо такий висновок: цифрова трансформація економічної діяльності формує якісно нові джерела конкурентоспроможності діджитал-орієнтованих суб'єктів господарювання, одночасно породжуючи низку проблем, пов'язаних насамперед з інформаційною безпекою, захистом інформаційних даних та осмисленим вилученням з їх величезного масиву необхідних знань. Це власне й детермінує об'єктивний характер перетворення знань, інформації, інновацій і «розумних пристроїв» у ключовий бізнес-актив суб'єктів господарювання, здатний забезпечувати їм усталені конкурентні переваги на ринку способом їх залучення у вирішення широкого спектру управлінських завдань, формування унікальних ціннісних пропозицій для споживачів та розвитку якісно нових компетенцій компаній.

Список використаних джерел:

1. Sadovaya E. Digital Economy and the New Paradigm of the Labor Market. World economy and international relations. 2018. Vol. 62. No. 12
2. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1 / За ред. С. В. Мочерного. Львів: Світ, 2005

Руденко В.С.
здобувач ступеня доктора філософії
заступник декана із науково-методичної
та соціально-гуманітарної роботи
Факультету економіки та управління
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: ВИВЧЕННЯ ХАРАКТЕРНИХ РИС ЯВИЩА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДСИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасна економічна ситуація, спричинена повномасштабним вторгненням росії в Україну, потребує нових підходів до соціально-економічного розвитку, які мають враховувати соціальні аспекти та забезпечувати економічну безпеку суспільства, яка є важливим елементом у боротьбі із військовою агресією. Одним із важливих інструментів, дія якого спрямована на досягнення цього синергетичного ефекту, є соціальне підприємництво. Аналіз соціального підприємництва в контексті соціальної підсистеми економічної безпеки, оцінка його значення та сучасний стан на території України є надзвичайно важливим в часи війни та повоєнного відродження.

Соціальне підприємництво, як складова сучасного економічного ландшафту, базується на принципах відповідальності перед суспільством та розвитку соціальних ініціатив. Аналізуючи теоретичні аспекти соціального підприємництва, слід визначити його ключові риси, мету та завдання у контексті забезпечення економічної безпеки суспільства.

Для досягнення успіху та гарних показників соціальному бізнесу необхідно бути більш професійними, ніж класичним підприємцям через вищезазначене подвійне навантаження. Так, для того, щоб соціальний бізнес був успішним, він повинен однаково гарно вміти вести як бізнес складову, так і вміти орієнтуватися у соціальній складовій і соціальному маркетингу. Відповідно до одного із запропонованих проєктів зміни законодавства з боку соціальних підприємств повинен бути постійний вклад (на рівні 30 % від прибутку) або 50 % осіб від тих, що працюють на підприємстві, повинні бути з вразливих верств населення. Деякі експерти пропонують дещо інші обсяги та процентне співвідношення, але в будь-якому варіанті постійний соціальний вклад та послуги для вразливих верств населення є обов'язковою вимогою [1].

Соціальне підприємництво, спрямоване на вирішення соціальних проблем та поліпшення якості життя індивідів, а також має важливе значення для забезпечення економічної безпеки. Акцентуючи увагу на взаємодії соціального підприємництва та основних аспектів економічної безпеки, дослідження в даній галузі мають велике практичне значення для сталості економічного розвитку.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Соціальні підприємства визначаються рядом характеристик та критеріїв, які вказують на їхню соціальну спрямованість та відмінність від традиційних комерційних підприємств (мал.1). Так, соціальні підприємства мають чітко визначену соціальну місію та цілі, які орієнтовані на вирішення конкретних соціальних проблем чи поліпшення якості життя окремих груп населення, наприклад людей з інвалідністю, внутрішньо-переміщених осіб, людей літнього віку і т.д.

До того ж, прибуток соціальних підприємств частково або повністю спрямовується на досягнення соціальних цілей. Так, згідно законодавства України соціальним підприємством може вважатися те, яке інвестує % свого прибутку на покращення життя громади/вирішення певних соціальних проблем. Отож, хоча соціальні підприємства і прагнуть до економічної прибутковості, але в основі мети їхньої діяльності лежить не просто комерційне збагачення, а й інвестування частини доходу для позитивних зрушень в громаді, шляхом фінансування соціальних програм та ініціатив, або ж реалізація таких програм власноруч.

Особливістю соціальних підприємств є те, що вони відрізняються акцентом на проблеми, які присутні в суспільстві, а також пошуком новаторських, часто нетрадиційних для органів місцевої/державної влади рішень для їх подолання, впроваджуючи методи, які сприяють сталому розвитку суспільства. І лише у тісній співпраці та взаємодії із громадою та врахування її сучасних потреб - є всі шанси отримувати прибуток та цілеспрямовано реінвестувати його для вирішення соціально-значущих проектів.

Ще однією важливою особливістю та обов'язковою умовою роботи соціального підприємства - є транспарентність та відкритість відносно фінансів, звітності та соціальних впливів.

Рис.1. Характерні риси соціального підприємництва.

Джерело: складено автором

Ці та інші критерії сприяють визначенню та відокремленню соціальних підприємств від інших форм бізнесу та допомагають їм досягати своїх соціальних завдань.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Незважаючи на важливість та зростаючу кількість соціального підприємництва, в Україні ще й досі немає чіткого правового поля для його діяльності. Так, ще в далекому 2013 році була спроба забезпечити правове поле діяльності соціальних підприємств, а саме Проект Закону про соціальні підприємства [1], згідно з яким соціальні підприємства визначалися як такі, в яких не менше половини працівників відносилися до соціально незахищених груп населення, і водночас представники цих соціально незахищених категорій громадян скористалися б послугами таких підприємств у відповідному обсязі. Зазначено, що підприємства повинні були вкладати отриманий прибуток у реалізацію соціальних проектів, а також передбачалося надання державних пільг та можливість отримання позик. У цьому ж таки законопроекті ініціювалося створення міжвідомчої комісії для здійснення державної підтримки соціальних підприємств, яка мала б присвоювати їм статус "соціального" підприємства". Після декількох розглядів законопроект був відхилений.

Сучасний стан соціального підприємництва проводиться аналіз основних трендів, викликів та можливостей цього напрямку. Розглядаються приклади успішних соціальних підприємств та їхній внесок у розвиток соціальної сфери та економіки загалом.

Важко переоцінити важливість соціального підприємництва як ключового елемента соціальної підсистеми економічної безпеки в умовах повномасштабного вторгнення. Подальший розвиток соціального підприємництва в Україні, вивчення та запровадження успішних зарубіжних кейсів роботи цього напрямку зможе знизити рівень соціальної напруги в суспільстві, вирішити значну кількість соціальних проблем та внести свій вклад в сталий розвиток суспільства.

Список використаних джерел:

1. LIGA ZAKON "Соціальне підприємництво як відповідь суспільства на соціальні потреби". Ольга Баранова: https://biz.ligazakon.net/interview/205014_sotsalne-pdprimnitstvo-yak-vdpovd-susplstva-na-sotsaln-potrebi
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54903

Северин А.С.

«Міжнародна економіка і менеджмент», 3 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – Зарицька Н.С.

к.е.н., доцент кафедри міжнародного обліку та аудиту

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ

Досліджуючи сьогодні стан глобальної економіки, ми не можемо не помітити, що з кожним десятиліттям все сильніше поглиблюється інтернаціоналізація виробництва та обміну, зростає рівень транснаціоналізації та все помітнішої інтеграції національних економік. Всі ці процеси виникли через посилення такого складного і багатогранного явища як глобалізація, що в свою чергу вимагає нових, актуальних підходів до формування стратегії розвитку України в глобальному світі [2].

В сучасних важких для нашої держави умовах, для того, щоб ефективно та максимально швидко інтегруватися в глобалізаційні процеси та скористатися їх очевидними перевагами а також уникнути всіх недоліків, Україні необхідно розробити чітку стратегію розвитку, яка б враховувала всі наявні особливості нашої країни, можливості, загрози та врахувала б всі сучасні глобальні тенденції.

По-перше, необхідно підвищити конкурентоспроможність національної економіки. Це можна зробити шляхом формування і проведення державної промислової політики, така діяльність передбачає зростання обсягів виробництва, підвищення конкурентоспроможності промислової продукції всіх секторів та ланок [1]. Дана політика може безпосередньо або ж опосередковано впливати на розвиток окремих галузей або ніш промисловості та на її структуру в цілому. Може проявлятися у інноваційно-креативному впливі, використовуючи такі сучасні прийоми та важелі, як висока технологічність, інфраструктура, діджиталізація, попит, інституціональні рамки, цифровізація та інновації [2].

По-друге, потрібно значно посилити роль інституту держави як гаранта економічної самодостатності та самозатвердженості України. Це є обов'язковим та необхідним елементом стратегії розвитку України в контексті активізації сучасних глобальних процесів, адже наша держава нажалі, ще не має тої сталої, високорозвиненої економіки, яка могла б впоратися з натиском міжнародних компаній, які з легкістю можуть монополізувати окремі галузі та сектори економіки.

По-третє, держава має забезпечувати повною мірою контроль над національними природними ресурсами, збереженням доквілля та фінансовими потоками як в середині так і за її межами. Нажалі в сучасних реаліях воєнного стану це зробити дуже важко, адже природним ресурсам нашої держави дісталось не менше ніж її громадянам, економіці, а також всім складовим стабільного функціонування

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

нашої країни [3]. Але вже зараз необхідно закладати той фундамент на якому буде відбуватися відбудова даного сектору.

По-четверте, важливою складовою є подолання соціальної нерівності, адже саме вона може спровокувати внутрішній конфлікт і дестабілізувати суспільство з середини. Всім відомо, соціальна нерівність негативно позначається на багатьох сферах функціонування держави і економічний розвиток один з них. Адже люди з низьким рівнем доходів мають обмежений доступ до охорони здоров'я, освіти, культури, спорту тощо. Це може призвести до зниження їхньої продуктивності праці, а отже, і до зниження економічного зростання держави загалом. Наголосимо, що в сучасних умовах відтоку українських громадян за кордон, нажалює спостерігається тенденція до зниження як кваліфікованої робочої сили так і загалом погіршується демографічна ситуація в державі. При цьому малі та середні підприємства сфери послуг також можуть відіграти суттєву роль у забезпеченні зайнятості та генеруванні доходів населення, адже вони також забезпечують достатньо велику частку доходів національної економіки. Саме такий вектор може забезпечити створення нових робочих місць для населення, включаючи мігрантів, що повертаються, демобілізованих військовослужбовців а також внутрішньо переселених осіб. Звернемо увагу на те, що суттєва частина грантової та кредитної допомоги має спрямовуватися на відновлення і модернізацію саме промислових підприємств, на технологічне оновлення виробничих процесів, на високотехнічні місії підприємств. Тому дуже важливо зберегти і підвищити саме рівень соціального, промислового, виробничого, економічного достатку суспільства, його максимальної безпеки навіть у такий непростий та нестабільний час [1].

І найголовніше, це те, що країни з високим рівнем соціальної нерівності можуть бути менш привабливими для інвестицій та міжнародної торгівлі [3]. Тому дане питання стоїть досить гостро, особливо в площині сучасних глобальних процесів, адже в майбутньому саме за допомогою інвестицій та міжнародної торгівлі ми зможемо відновити економіку нашої держави та зайняти достойне місце серед країн лідерів на світовій арені.

Завдяки цій синергії уряд може створити суспільство, яке є сильнішим і стійкішим, підприємства можуть допомогти реалізувати це бачення, забезпечуючи робочі місця, конкурентні переваги та економічне зростання держави, а громадськість може сприяти прозорості та підзвітності уряду та бізнесу перед суспільством в цілому. Разом усі ці суб'єкти, залучені до розробки та впровадження стратегічного бачення економічних систем, можуть створити сучасну, розвинену, стійку економіку, яка одночасно стимулює зростання та веде до більш інклюзивного суспільства, яке приносить користь усім. Враховуючи той факт, що Україна вже є учасником глобального простору, і чітко артикулюючи прагнення до європейської інтеграції, саме в централізованому та глобальному управлінні ми вбачаємо майбутнє нашої держави, як основу для стратегічного управління розвитком економічних систем, яке має базуватися на інноваційній платформі створення вартості, підтримуючи три ключові сектори економічного прогресу: суспільство, промисловість і управління. Також доцільно формалізувати керівні принципи, які

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

мають бути покладені в основу діяльності всіх уповноважених суб'єктів проектування та забезпечення реалізації стратегії розвитку економічних систем України [3]. Особливу увагу приділено розкриттю змісту складових інноваційної платформи створення вартості, яка має стати основою стратегічного управління економічними системами країни. Для цього виділено цілі та очікувані результати в контексті кожного з трьох компонентів, а також зазначено ключові ініціативи для досягнення прогресу в цих секторах економічного розвитку: суспільстві, промисловості та менеджменті. Перспективи подальших досліджень полягають у розкритті прогресивних підходів, методів планування та інноваційного мислення, які можуть вирішити проблему поточного економічного дисбалансу в Україні шляхом узгодження унікальних внутрішніх потреб країни з цілісною глобальною перспективою.

Підсумовуючи все вище сказане, можна чітко усвідомити головне, що уникнути глобалізації сьогодні не можливо. Але її і не потрібно уникати, головне, щоб національна економіка була стабільною і повністю захищеною від небажаного натиску з боку сильніших гравців в міжнародному просторі.

Якщо правильно використовувати, всі можливості, які несе в собі такий процес як глобалізація, то Україна може підняти конкурентоспроможність своєї економіки і залишитися у виграші. Але для цього треба побудувати правильну стратегію, і починати треба вже зараз, адже саме вона дозволить чітко і впевнено вистояти проти всіх дійсних і потенційних загроз. Побудова ефективної і дієвої стратегії потребуватиме значних ресурсів і зусиль з боку держави, однак успішна її реалізація забезпечить Україні беззаперечне зростання в її переможному майбутньому.

Список використаних джерел

1. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення: 22.11.2023).
2. Цілі сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. Київ, 2022. 176 с. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf (дата звернення: 22.11.2023)
3. Europe 2023. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2023:FIN:EN:PDF> (дата звернення: 22.11.2023).

Сичинська М.О.
студентка групи ЕМУб-1-21-4.0д

Швець П. А.,
кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет ім. Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Фінансова стійкість є оцінкою реального фінансового стану підприємства, а пошук внутрішньогосподарських можливостей, засобів і способів її зміцнення визначає характер проведення і змісту економічного аналізу. Тому, фінансова стійкість – це гарантована платоспроможність і кредитоспроможність підприємства в результаті його діяльності на основі ефективного формування, розподілу і використання фінансових ресурсів, в той же час - це забезпеченість запасів власними джерелами їх формування, а також співвідношення власних і позикових коштів - джерел покриття активів підприємства [1].

Безумовно, якщо суб'єкт господарювання є фінансово стійким, платоспроможним, він стає більш привабливим для інвесторів, постачальників й т.п. У зв'язку з цим основною метою діяльності будь-якого суб'єкта господарювання є забезпечення його фінансової стійкості. Фінансовий стан підприємства характеризують комплекс показників, що визначають величину капіталу та його стан у процесі кругообігу, а також виявляють здатність підприємства інвестувати свої кошти в той чи інший період.

Фінансова стійкість підприємств також відіграє критичну роль й у функціонуванні та конкурентоспроможності. Ключові аспекти, які визначають важливість фінансової стійкості в сучасному економічному середовищі:

- **залучення інвестицій:** Фінансово стійкі підприємства зазвичай приваблюють більше інвестицій в порівнянні з тими, які стикаються з фінансовими труднощами. Інвестори шукають надійність та стабільність, і якщо підприємство має стійкі фінансові показники, це збільшує ймовірність залучення капіталу для подальшого розвитку;

- **вибір постачальників:** Фінансово стійкі компанії можуть вести переговори з постачальниками на більш вигідних умовах, оскільки вони мають можливість робити оптові або довгострокові угоди. Це дозволяє знижувати витрати на закупівлю сировини та інших ресурсів;

- **конкурентоспроможність на ринку праці:** Фінансово стійкі підприємства можуть пропонувати конкурентоспроможні умови заробітної плати та інші бонуси, що полегшує привертання та утримання висококваліфікованого персоналу. Це важливо, особливо в сфері, де конкуренція за талановитими фахівцями є великою;

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- **стійкість до економічних шоків:** Компанії з сильним фінансовим фундаментом можуть легше витримувати економічні труднощі, такі як рецесії чи фінансові кризи. Вони мають можливість інвестувати в стратегічні проекти, зберігаючи при цьому стабільність своєї діяльності;

- **доступ до кредитів:** Фінансово стійкі підприємства можуть легше отримувати кредити в банках або інших фінансових установах за більш вигідними умовами. Це важливо для забезпечення ліквідності та фінансового резерву.

Отже, фінансова стійкість для підприємств стає важливою конкурентною перевагою в умовах нестабільності та жорсткої конкуренції. Підприємства, які управляють своєю фінансовою ситуацією з розумінням та стратегічним підходом, мають більше шансів на успіх у довгостроковій перспективі.

Одним із життєво важливих аспектів підтримки фінансової стабільності підприємства є забезпечення достатньої кількості доступних фінансових ресурсів, чого можна досягти лише за рахунок ефективної роботи компанії та отримання прибутку. Ці прибутки потім використовуються для погашення боргів банкам, кредитним установам, акціонерам та інвесторам. Крім того, прибуток є основним джерелом фінансування для розширення діяльності, модернізації обладнання та заміни застарілого обладнання. Однак фінансова стійкість залежить не тільки від величини отриманого прибутку, а й від рівня прибутковості по відношенню до інвестованого капіталу або витрат підприємства.

Так як в умовах глобалізації економічного простору на фінансову стійкість впливає безліч факторів, під які бізнес не завжди має можливість пристосовуватися, то актуальність набуває проблема управління фінансовою стійкістю. Не тільки безліч факторів впливає управління, а й різноманітність підходів, як до оцінки, так і до управління фінансової стійкості.

У процесі управління підприємством вагоме місце виділяють стратегічному аналізу фінансової стійкості, який має опиратись на сучасне методологічне забезпечення економічного аналізу, завданням якого є розкриття причинно-наслідкових зв'язків між рівнем фінансової стійкості підприємства та факторами, що його обумовлюють [2].

У сучасному стані глобалізації фінансова безпека є вирішальним елементом у формуванні економічного ландшафту світу. Вільний потік капіталу, товарів, технологій та інших ресурсів через національні кордони, який тягне за собою глобалізація, створює нові перспективи та значну небезпеку для економічного прогресу націй.

Взаємодія міжнародної торгівлі, привабливість іноземних інвестицій і спільне використання технологічних досягнень призводять до міцного фінансового потоку, який тече між країнами, створюючи нові можливості для розширення. На жаль, цей процес також породжує зростання різноманітних фіскальних ризиків.

У нашому глобалізованому світі країни стали економічно взаємозалежними, а це означає, що будь-які фінансові проблеми чи економічні кризи, які виникають в одній країні, можуть мати значний вплив на інші. Передача фінансових шоків через

міжнародні фінансові системи може загрожувати стабільності інших економік, що призведе до далекосяжних наслідків.

У глобальному економічному ландшафті коливання обмінного курсу відіграють вирішальну роль. Вони стали невід'ємною складовою, яку неможливо ігнорувати. Вплив змін валютного курсу не можна недооцінювати, оскільки це може сильно вплинути на конкурентоспроможність країн у сфері міжнародної торгівлі. Ці коливання також можуть призвести до змін на фінансових ринках, що в кінцевому підсумку може вплинути на загальний стан економіки, включаючи інвестиції.

Для того, щоб ефективно вирішувати сучасні економічні проблеми, необхідно встановити міжнародні стандарти та механізми для спільного реагування. Це включає в себе встановлення методів управління ризиками, заохочення спільних зусиль у сфері фінансового регулювання та обмін зразковими практиками. Завдяки виконанню цих заходів міжнародна фінансова стабільність буде зміцнена на фундаментальному рівні.

Воєнна агресія з боку російської федерації суттєво впливає на фінансову стійкість підприємств України внаслідок різких змін в економічному середовищі та збільшення невизначеності у довгостроковій перспективі. З огляду на це, українським підприємствам доцільно використовувати наступні напрями підвищення фінансової стійкості:

1. **Диверсифікація ризиків (географічна, продуктова)** – розширення географії своєї діяльності або ліній продуктів чи послуг для зменшення ризику, пов'язаного з певними ринками.

2. **Ефективне управління ліквідністю** – цей напрям передбачає створення достатнього фінансового резерву для забезпечення ліквідності в умовах можливого збільшення витрат чи зниження доходів або **ефективне управління оборотним капіталом за рахунок мінімізації запасів та ефективного використання кредитних ресурсів.**

3. **Стратегії зменшення витрат (оптимізація виробничих процесів та ефективне управління персоналом)** – вдосконалення операцій та оптимізація витрат можуть забезпечити додаткові резерви для невизначених ситуацій, а здійснити ефективне управління персоналом, можливо, за допомогою гнучких форм праці та навчання персоналу.

4. **Стратегічне планування** – правильна оцінка ризиків та можливостей, які виникають в умовах війни, дасть змогу підприємствам розробити стратегії відповіді на них за рахунок, наприклад, швидкого перепрофілювання діяльності чи застосування резервних постачальницьких ланцюгів.

5. **Партнерства та кооперація** – укладення угод та партнерств може допомогти в уникненні ізоляції в умовах кризи, а об'єднання з іншими підприємствами – подоланню спільних викликів.

6. **Комерційне страхування та фінансові інструменти** – страхування для захисту від фінансових втрат у разі ризиків, пов'язаних з війною, та

використання фінансових інструментів для захисту від коливань валютного курсу та інших фінансових ризиків.

Список використаних джерел

1. Геращенко І.О. , Колосова О.В. Поняття фінансової стійкості підприємства. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/322823202.pdf> (дата звернення: 27.11.2023)

2. Мисак Н.В., Ященко О.І. Стратегічні аспекти досягнення стратегічної стійкості підприємства // *Науковий вісник*. – 2005. – Вип. 15.5. – С. 385-389.

3. Ананьєва Ю.В. Вплив глобалізації на фінансову стабільність підприємств та стратегії її забезпечення // *Економіка та суспільство*. – 2023. – Вип. 55.

URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2828/2750> (дата звернення: 26.11.2023)

Тупіка А. С.,
магістрант ОП «Міжнародна економіка»
Ушенко Н.В.
д.е.н., професор
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЛЮДСЬКИЙ ЧИННИК ЯК КЛЮЧОВИЙ СТИМУЛЯТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У епоху глобалізації, коли світ перетворюється на міжнародне співтовариство, взаємодія між регіонами стає визначальною для щоденного життя. Міста вже давно перестали бути просто територіальними утвореннями, вони стали ключовими акторами в економічному, соціокультурному та екологічному пантеоні сучасного світу. Глобалізація несе з собою нові можливості, але й виклики, на вирішення яких потрібні інноваційні та стійкі підходи. У цьому контексті вивчення ролі людського чинника у стійкому розвитку міста стає проблемою практичної важливості.

Місто Київ як потужний культурний, економічний та історичний центр, є об'єктом глибокого аналізу, оскільки його динамічна активність в контексті глобального зростання визначає тенденції та перспективи розвитку не лише на місцевому рівні, але й на світовій арені. Зростання міста в умовах глобалізації неможливе без активної участі та впливу його мешканців – людського чинника, що формує культурний ландшафт, соціальні взаємини та інноваційні трансформації. Неможливо уявити економічну та фінансову сферу Києва без занурення в історію цього великого міста. Київ є столицею України та одним із найдавніших міст Європи, сьогодні представляє собою глобальний мегаполіс, який, незважаючи на системні труднощі, активно прокладає шлях до світового статусу. Як столиця найбільшої в Європі держави, Київ наприкінці X – початку XI століть, за населенням випереджав Лондон і Париж [1, с.3].

У сучасному світі, де відбуваються глобальні зміни в кліматі, соціальних структурах та економічних системах, роль громадян стає визначальною для формування сталого та адаптивного міського середовища.

Розвиток міст є багатогранною концепцією, що відзначається комплексним підходом до еволюції міських територій, охоплюючи економічний, соціальний та екологічний аспекти. Задача цього підходу полягає в тому, щоб досягти економічної ефективності та покращення якості життя населення, забезпечуючи при цьому збереження природних ресурсів та стійкий розвиток для майбутніх поколінь.

В економічному вимірі стійкого розвитку міст важливо створити інноваційне економічне середовище, сприятливе для підприємництва та розвитку нових галузей. Це включає розбудову стійких економічних моделей, які забезпечують стабільність і відкриті можливості для розвитку в умовах глобальної конкуренції.

Соціальний аспект стійкого розвитку визначається створенням справедливого та інклюзивного міського середовища. Це охоплює розбудову якісних житлових

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

умов, доступ до освіти, охорони здоров'я, культурних і розважальних можливостей. У цьому контексті підкреслюється важливість соціального справедливого розподілу ресурсів та можливостей.

Екологічний аспект стійкого розвитку міст націлено на забезпечення екологічної сталості. Це передбачає прийняття ефективних стратегій управління відходами, збереження зелених зон, зменшення викидів та загальний внесок у збереження природних ресурсів та біорізноманіття [2].

Стійкий розвиток Києва суттєво визначається активною участю місцевого населення у процесах прийняття рішень та впливу на ключові аспекти міського життя. Громадяни Києва виявляють зацікавленість у формуванні міської політики та спрямованість на сталість розвитку міста. Прикладом є участь киян у публічних обговореннях стратегічних планів міста, де вони висловлюють свої потреби та очікування від розвитку інфраструктури.

Кияни також активно впливають на рішення у сфері екології. Наприклад, ініціативи громадських організацій з екологічного захисту призвели до впровадження програм зелених технологій та розширення зон для відпочинку з екологічно чистими та облагородженими парками. Це свідчить про те, як громадяни через свою активність впливають на формування здорового та екологічно безпечного міського середовища.

Культурна активність громади виявляється у створенні та підтримці місцевих мистецьких та культурних ініціатив. Проекти місцевих художників, фестивалі та культурні події отримують активну підтримку мешканців, що сприяє не лише розкриттю творчого потенціалу, а й збереженню ідентичності міста в умовах глобалізації.

Важливим прикладом взаємодії громади та міських органів є ініціативи у сфері розвитку підприємництва та підтримки малих та середніх підприємств. Програми фінансової підтримки, консультаційні сервіси та сприяння стартапам створюють сприятливі умови для розвитку підприємницького середовища, при цьому враховуючи потреби та інтереси місцевої громади.

Економіка Києва визначається різноманітністю галузей та поєднанням традиційних індустрій та інноваційних технологій. Місто не лише є столицею України, але й ключовим економічним центром регіону. Однією з визначальних особливостей економічного ландшафту є велика роль послугового сектору, який становить значну частку валового регіонального продукту міста [3, с.4].

Промисловість Києва розвинена в напрямку виробництва продукції легкої промисловості, харчової та електротехнічної продукції. Прикладом такого успішного підприємства є електротехнічний завод "Електроважмаш", який випускає високотехнологічне обладнання для різних галузей економіки.

Роль технологічного сектору в економіці Києва зростає. Технологічні парки, такі як "Інноваційний парк" та "Київський технопарк", стають магнітами для стартапів та інноваційних компаній. Прикладом успіху може бути "Grammarly", компанія, що розробляє мовні технології та займає лідируючі позиції на світовому ринку. У сфері фінансів та бізнесу Київ також грає важливу роль. Розвиток

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

фінансового сектору відзначається присутністю багатьох банків, фінансових установ та бірж. "Ощадбанк" та "ПриватБанк" - приклади банків, які мають широку мережу філій та надають різноманітні банківські послуги. Значна увага також приділяється розвитку туристичної галузі. Історична спадщина, культурні події та гастрономічні можливості роблять Київ привабливим для туристів. Такий підхід сприяє зростанню готельної галузі та ресторанного бізнесу. Загалом, економіка Києва визначається міксом традиційних та інноваційних галузей, що сприяє стійкому розвитку міста в умовах глобалізації [4, с.1].

У глобалізованому світі, де міста стають ключовими акторами економічного, соціокультурного та екологічного розвитку, вивчення ролі людського чинника у стійкому зростанні стає критично важливим завданням. Розглядаючи місто Київ як об'єкт дослідження, вчені-дослідники визначають низку ключових аспектів, які обумовлюють його динамічний розвиток.

Людський чинник виявляється каталізатором стійкого розвитку Києва в умовах глобалізації. Аналіз взаємодії громадян у формуванні міського середовища вказує на те, що активна участь населення в економічних, соціальних та екологічних ініціативах є важливою для сталого розвитку. Різноманітність технологічних інновацій та їх вплив на місто розкриває, як сучасні технології можуть підтримати економічний ріст, створюючи нові можливості для бізнесу та промисловості.

Економічний аспект виявляється складною системою, де послуговий сектор, промисловість та інноваційні технології взаємодіють для створення стійкої економічної бази міста. Київ, як великий економічний центр, демонструє важливість різноманітності галузей та балансу між традиційними та прогресивними напрямками.

Враховуючи взаємодію людей, технологій та економіки, можна визначити, що сталість розвитку Києва є результатом вдалих стратегій управління, сприяння активності громадян та постійного оновлення економічної структури. Комбінація традиційних цінностей та інноваційних підходів створює місто, яке не лише пристосовується до викликів глобалізації, але й визначає нові стандарти стійкого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравченко В.І. Економічні та фінансові проблеми розвитку Києва як глобального міста. Ефективна економіка. 2019. № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/6_2019/10.pdf
2. Розумні міста майбутнього. Від бачення до реальності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/consulting/solutions/smart-cities-of-the-future.html>
3. Томчук О. В., Шаульська Л. В. Чому люди обирають міста: поведінкові моделі в контексті розвитку людського потенціалу [Електронний ресурс]. Ефективна економіка. 2020. №12. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/20.pdf
4. Національний банк України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Ющенко В. В.,
здобувач ступеня бакалавр
Лойко В. В.,
д.е.н., професор, професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ У МІСТАХ ЄВРОПИ

Невпинний процес глобалізації не лише об'єднав економіки, але й посилив екологічні виклики, особливо в міських умовах. У цьому контексті поводження з побутовими відходами в європейських містах інколи стає ключовим компонентом сталого міського розвитку. Ця теза має на меті проаналізувати складне полотно стратегій поводження з відходами у різних європейських містах - Вальядолід, Повоа-де-Варзім, Арецо, а також у містах, що брали участь у проєкті **UrBAN-WASTE**. Ці міста, кожне з яких бореться з унікальними демографічними, економічними та екологічними викликами, являють собою мікросвіт ширшої європейської боротьби та інновацій у сфері сталого управління відходами. Вивчаючи їхні підходи, ця робота має на меті висвітлити, як принципи циркулярної економіки застосовуються для посилення міської сталості, сприяння економічній ефективності та реагування на вимоги глобалізації.

Виконаємо порівняльний аналіз практик поводження з відходами в цих містах, розкриваючи роль інноваційних та сталих підходів у рамках циркулярної економіки. Ця робота має на меті визначити ключові тенденції, успішні ініціативи та багатогранний вплив цих практик на сталий розвиток.

Починаємо розгляд стратегій управління відходами у Вальядоліді, де ми можемо заглибитися у конкретні аспекти та статистичні дані, щоб забезпечити більш глибоке розуміння

Вальядолід, Іспанія:

Підхід Вальядоліду до управління відходами ґрунтується на ширшій стратегії переходу до циркулярної економіки. Перед обличчям таких викликів, як скорочення і старіння населення та значне безробіття (11% у 2018 році), Вальядолід визначив пріоритетом циркулярну економіку для стимулювання створення робочих місць та інновацій. Місто прагне стати сталим містом-орієнтиром за допомогою таких заходів, як зменшення відходів, зниження використання сировини, збільшення використання відновлюваних джерел енергії, а також стимулювання економічного зростання та соціального добробуту.

У 2017 та 2018 роках муніципалітет оголосив конкурси проєктів для фінансування ініціатив циркулярної економіки, в результаті чого 61 проєкт отримав один мільйон євро. Це фінансування стимулювало подальші заявки та ініціативи, зокрема розробку "Дорожньої карти циркулярної економіки" та створення "Циркулярної лабораторії" для просування підприємницької культури навколо циркулярної економіки. Ці зусилля сприяли створенню динамічної спільноти

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

підприємців і малих підприємств, які відстоюють практики циркулярної економіки у Вальядоліді.

Залишаються виклики в розширенні масштабів проектів від експериментальної фази до повноцінного переходу до циркулярної економіки. Це включає сприяння узгодженості політики, інтеграцію ініціатив для більшого впливу, підвищення кваліфікації органів влади та вдосконалення бази даних і знань про циркулярну економіку. Рекомендовані дії для Вальядоліду включають розробку чіткої стратегії розвитку циркулярної економіки, сприяння співпраці між зацікавленими сторонами, визначення регуляторних та фіскальних стимулів, а також реалізацію ініціатив у сфері "зелених" державних закупівель[1].

Перейдемо до аналізу міста Повуа-де-Варзін, Ареццо та інших міст, що брали участь у проекті UrBAN-WASTE

Повуа-де-Варзін, Португалія:

У співпраці з LIPOR місто Повуа-де-Варзін розпочало проект "Чистий ринок, покупки із задоволенням!", спрямований на перетворення свого ринку на модель ефективного поводження з відходами. Ця ініціатива наголошує на селективному зборі відходів на території ринку, щоб створити відповідальне середовище для утилізації відходів. Власників магазинів заохочують до роздільного збору відходів, надаючи їм такі стимули, як знижки на оренду за підтримання чистоти та організовану утилізацію відходів[2].

Ареццо, Італія:

Ареццо управляє заводом з переробки відходів на енергію та компостним заводом для органічних відходів AISA Impianti. Місто розпочало проект з виробництва біогазу з органічних матеріалів з метою досягнення самодостатності у переробці відходів для всієї провінції. Система збору відходів в Ареццо еволюціонувала, запровадивши збір відходів "від дверей до дверей" і перейшовши до контейнерів для селективного збору відходів. Місто розробило додаток "Arezzo Clean", який надає інформацію про послуги зі збору відходів і допомагає громадянам визначити правильні контейнери для різних типів відходів[3].

Міста проекту UrBAN-WASTE:

Проект UrBAN-WASTE зосереджується на управлінні відходами в туристичних містах, визнаючи унікальні виклики, з якими вони стикаються у зв'язку з туризмом. Він має на меті підтримати політиків у розробці стратегій зменшення утворення муніципальних відходів та покращення повторного використання, переробки, збору та утилізації відходів. Проект передбачає аналіз метаболізму в 11 пілотних містах та залучення зацікавлених сторін. Розроблені стратегії впроваджуються в цих містах, а результати відстежуються, щоб полегшити передачу та адаптацію успішних практик в інших місцях[4].

Цей аналіз дає уявлення про різноманітні підходи та інноваційні стратегії, що застосовуються різними європейськими містами в управлінні відходами, особливо в контексті сталого розвитку та циркулярної економіки. Окреслимо стратегії сталого управління відходами, інноваційні підходи та найкращі практики, спираючись на досвід міст, які ми проаналізували:

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Стратегії сталого управління відходами:

❖ Перехід Вальядоліду до циркулярної економіки інтегрує управління відходами з ширшими економічними та соціальними цілями, такими як створення робочих місць та інновації[1] – стратегія фокусу на циркулярній економіці.

❖ Такі ініціативи, як ринковий проект Повуа-де-Варзін, демонструють ефективність селективного збору відходів у залученні як бізнесу, так і споживачів[2] – стратегія селективного збору відходів:

❖ Проект Ареццо з виробництва біогазу з органічних відходів є прикладом перетворення відходів на цінні ресурси[3] – стратегія виробництва біопалива з органічних відходів:

Інноваційні підходи:

❖ Інвестиції Вальядоліда в передові технології для сміттєпереробних заводів є інноваційним підходом до управління відходами[1] – підхід модернізації технологій

❖ Стимули Повуа-де-Варзін щодо належної утилізації відходів та інформаційні кампанії підкреслюють важливість залучення громади[2] - підхід поінформованості та стимулів:

❖ Проект UrBAN-WASTE спрямований на вирішення унікальних проблем поводження з відходами в туристичних містах, підкреслюючи потребу в індивідуальних рішеннях[4] – підхід стратегій, орієнтованих на туризм

Кращі практики:

❖ Залучення різних зацікавлених сторін, як це показано в проекті UrBAN-WASTE, забезпечує комплексні та ефективні стратегії управління відходами[4].

❖ Локальні рішення – стратегії збору відходів в Ареццо, розроблені з урахуванням особливостей міського ландшафту, демонструють важливість локалізованих рішень[3].

❖ Підхід Вальядоліду до інтеграції принципів циркулярної економіки в різні сектори, включаючи управління відходами, створює прецедент для цілісних екологічних стратегій[1], з багатогалузевою інтеграцією цих самих принципів

Я б в свою чергу підкреслив саме важливість впровадження сталих, інноваційних та адаптованих до місцевих умов практик поводження з відходами, а також підкреслив важливість залучення громадськості та міжсекторальної інтеграції для ефективного управління відходами.

Переходячи до впливу цих практик поводження з відходами на сталий розвиток і циркулярну економіку, розглянемо соціальні, економічні та екологічні наслідки:

Соціальний вплив:

❖ Залучення громади: Ініціативи, подібні до тих, що реалізуються в Повуа-де-Варзін, сприяють формуванню почуття відповідальності громади за поводження з відходами[2].

❖ Поінформованість та освіта: Освітні кампанії в рамках цих практик підвищують обізнаність громадськості щодо сталого розвитку та відповідального споживання.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Економічний вплив:

❖ Створення робочих місць: Зосередженість Вальядоліда на принципах циркулярної економіки стимулювала створення робочих місць та інновації[1].

❖ Економічна ефективність: Ефективні практики поводження з відходами можуть призвести до економії коштів та нових джерел доходу від переробки відходів та процесів перетворення відходів на енергію.

Вплив на довкілля:

❖ Зменшення кількості відходів та споживання ресурсів: Такі стратегії, як виробництво біогазу в Ареццо та ініціативи з переробки відходів у Вальядоліді, сприяють зменшенню використання сміттєзвалищ і зниженню споживання сировини [1,3].

❖ Зменшення викидів парникових газів: Оптимізуючи управління відходами, ці міста зменшують викиди парникових газів, що сприяє пом'якшенню наслідків зміни клімату.

Ця оцінка демонструє, що ефективні практики поводження з відходами роблять значний внесок у сталий розвиток та принципи циркулярної економіки, враховуючи соціальні, економічні та екологічні аспекти.

Висновки

У тезі досліджено різноманітні стратегії поводження з відходами в таких європейських містах, як Вальядолід, Повуа-де-Варзін, Ареццо, а також у містах, що беруть участь у проекті UrBAN-WASTE. Основні висновки наступні:

❖ Такі міста, як Вальядолід, є піонерами інтеграції принципів циркулярної економіки в управління відходами, демонструючи значні соціальні та економічні переваги за рахунок їх інтеграції [1].

❖ Успіх ініціатив у таких містах, як Повуа-де-Варзін та Ареццо, підкреслює важливість інноваційних, локалізованих рішень, пристосованих до конкретних міських умов[2,3].

❖ Проект UrBAN-WASTE ілюструє унікальні виклики та стратегії, необхідні для управління відходами в містах з високим туристичним навантаженням[4].

Рекомендації для подальших досліджень або розробки політики:

❖ Необхідні подальші дослідження для кількісної оцінки економічних переваг стратегій циркулярної економіки в управлінні міськими відходами.

❖ Політика має бути спрямована на підвищення обізнаності громадськості та участі громади в управлінні відходами.

❖ Розробка більш локалізованих, інноваційних рішень, які можна адаптувати до різних міських умов.

Це дослідження підкреслює значну роль управління відходами у сталому розвитку міст та потенціал практик циркулярної економіки у підвищенні ефективності та сталості.

Список використаних джерел

1. The Circular Economy in Valladolid Spain 2020 – *OECD*. URL: <https://doi.org/10.1787/95b1d56e-en> (дата звернення: 28.11.2023)
2. Comunicados de imprensa “Feira Limpa, Compras com Gosto!” chegou à Feira da Póvoa de Varzim – *Lipor*. URL: <https://www.lipor.pt/pt/comunicados-de-imprensa/feira-limpa-compras-com-gosto-chegou-a-feira-da-povoa-de-varzim/> (дата звернення: 28.11.2023)
3. Garcia R. – Solving the problem of waste collection and management through the Green City Accord. – *EUROCITIES*. URL: <https://eurocities.eu/latest/solving-the-problem-of-waste-collection-and-management-throughout-europe/> (дата звернення: 28.11.2023)
4. GOBIERNO DE CANARIAS Spain. HORIZON 2020 Urban strategies for Waste Management in Tourist Cities – *CORDIS EU research results*. URL: <https://doi.org/10.3030/690452> (дата звернення: 28.11.2023)

СЕКЦІЯ 2. РАМКОВА СТРАТЕГІЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ МІСТА КИЄВА: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ

Брус А.Б.

«Міжнародна економіка і менеджмент», 3 курс

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – Зарицька Н.С.

к.е.н., доцент кафедри міжнародного обліку та аудиту

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ГАЛУЗЕВИЙ ПОДІЛ ВІДНОВЛЕННЯ СТОЛИЦІ В МЕЖАХ РАМКОВОЇ СТРАТЕГІЇ

В сучасному світі стратегія розвитку відображає інноваційні, амбітні цілі розвитку міста, підкреслює і посилює його конкурентні переваги на підставі вже існуючих економічних, фінансових, інвестиційних, трудових, соціальних, інтелектуальних ресурсів, які при належній організації та об'єднанні зусиль, можна максимально потужно використовувати для вирішення нагальних проблем місцевого розвитку. Саме тому сучасна стратегія зосереджена на напрямках та галузях, які надаватимуть розвитку території найбільші шанси в майбутньому. Головна ціль Стратегії розвитку перетворення столиці, міста Києва на сучасне, інноваційне, екологічне та безпечне європейське місто [1].

Якщо розглядати перспективу відновлення Києва в межах рамкової стратегії можна виокремити декілька можливих напрямків або галузей. Звичайно ж найперспективнішою серед всіх є ІТ сфера та новітні технології в сфері діджиталізації розумних міст. Для столиці важливий якісний розвиток конкурентоспроможного середовища ІТ, цього можна досягти впровадженням соціальних програм через освітні центри, онлайн платформи, бізнес-лабораторії або електронні додатки громадського користування. Розглянувши продукти для громадського користування слід відзначити, що серед них яскравим прототипом сьогодення є додаток «Дія освіта», даний проект набирає популярність, але дослідження і опитування 2023 року показали, що більшість українців на превеликий жаль не користуються всіма можливостями даної освітньої платформи та її науковими компонентами на повну потужність або хоча б частково.

Друга пропозиція це створення технопарків та інкубаторів для підтримки ІТ стартапів. Варто розвинути реалізацію стартапів українців, які мають креативні ідеї, але при цьому на жаль не розуміють, як знайти підтримку для їх ефективної реалізації. Саме через ІТ сферу можливо популяризувати ідеї українців та залучити іноземних інвесторів до столиці, це допоможе розвитку бізнес сфери, підприємництва, що є дуже актуальним особливо в сучасних реаліях. Важливо поліпшити та зміцнити стосунки українців з іноземним інвестором,

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

продемонструвавши Україну не тільки з боку країни з можливостями розвитку виключно аграрного або видобувного сектору, але й країну, яка розвивається вбк інноваційних технологій [4].

Наступною, але не менш важливою галуззю на яку нині спрямовані всі погляди є електропостачання. Дуже актуальний вектор для розвитку і вдосконалення в межах стратегії, адже минулорічний досвід нам показав всі слабкі її сторони, і нині ми як ніколи потребуємо максимального зміцнення даного напрямку [1]. В межах проблем з критичною інфраструктурою міста вдалим буде встановлення економічних електровидобувних споруджень, що загалом дозволять мешканцям міст отримувати більш стабільний вихід до електромереж. Альтернативними добувачами світла можуть бути електробатареї, що функціонують від світла, як, наприклад запропонувала компанія «Yasno». При правильних підходах економії електроенергії по усьому місту можна досягти заощаджень 10-30%. Створення інфраструктури на момент 2022-2023 років для безперервного робочого процесу було неодмінною частиною життя кожного українця. З інноваційним підходом можна оптимізувати роботу кожного мешканця столиці. Загалом більша частина підприємств, державних організацій, медичних та освітніх структур почала практикувати онлайн формат роботи, що дозволило їм не втрачати робочу силу та збивати процеси виробництва, для медичних установ надавати всі необхідні послуги громадянам, для освітян продовжувати освітній процес на дошкільному, шкільному і вищому навчальних рівнях [2; с. 116]. Цікавим варіантом або навіть альтернативою для даної опції стали сучасні офіси бізнес-центрів, які працюють від інерції рухів працівників, тобто працівник фізично займається спортом підтримуючи девайси з яких він працює. Даний метод застосовується в декількох компаніях у світі, але на жаль в Києві ще не знайшов відгуку та попиту.

Ще однією перспективною галуззю стратегії є високотехнологічне фармацевтичне виробництво, воно є актуальним напрямком для розвитку в столиці на момент 2023 року. Українці перенесли з 2019 року по 2023 рік декілька зовнішніх хвиль впливу на організм, що негативно вплинуло на рівень імунітету кожного мешканця як столиці так і держави загалом [3; с.317]. Саме тому високотехнологічне фармацевтичне виробництво в період військових конфліктів може виявитися критично важливим для забезпечення потреб військового персоналу та цивільного населення в лікарських засобах і вакцинах. Ось кілька ідей для розвитку високотехнологічного фармацевтичного виробництва в умовах військових дій:

1. Антибіотики та противірусні препарати:

- Розробка та виробництво нових класів антибіотиків, які можуть бути ефективними проти різноманітних видів бактерій, включаючи ті, які можуть виникнути внаслідок військових конфліктів.

- Робота над противірусними препаратами для боротьби з можливими епідеміями та пандеміями в умовах війни.

Якісні ліки в умовах війни на момент 2023 року є критично важливими для військового та цивільного населення України. Саме швидке реагування на хвороби різного впливу може врятувати життя.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

2. Вакцини:

- Розвиток швидких методів виробництва вакцин для відповіді на нові, екзотичні захворювання, які можуть виникнути внаслідок біологічного або хімічного нападу.

- Виробництво вакцин для захисту від біологічних агентів, які можуть бути використані як біологічної зброї.

3. Медичне обладнання:

- Розробка та виробництво високотехнологічного медичного обладнання для швидкої та ефективної діагностики й лікування поранених та хворих в умовах військового конфлікту.

4. Антирадіаційні препарати:

- Робота над ліками, які можуть захищати від радіаційного опромінення та мінімізувати його негативні наслідки.

5. Стійкі до умов війни виробничі процеси:

- Розробка та впровадження технологій, які дозволяють швидко масштабувати виробництво в умовах екстреного попиту та ускладнених умов.

6. Терапія для психічного здоров'я:

- Розробка фармацевтичних засобів для лікування посттравматичного стресу та інших психічних порушень, що можуть виникнути внаслідок військових дій.

Розвиток цих напрямків допоможе створити високоефективну систему, яка забезпечить надійний захист здоров'я та життя під час військових конфліктів [4].

Загалом в Україні наразі працює декілька компаній, що весь час інноваційно підтримують виробництво та постачання продукції для військових. На момент лютого-березня 2022 року деякі компанії змінили стратегію виробництва та почали опановувати інноваційні технології виробництва перейшовши на європейські стандарти в індустрії високотехнологічного фармацевтичного виробництва. Створення ефективної системи фармацевтичного виробництва для поліпшення системи охорони здоров'я та привертання іноземних інвестицій є важливою для економіки України. Високотехнологічне фармацевтичне виробництво в Україні є важливою та трудомісткою галуззю, яка сприяє виробництву та розробці сучасних лікарських препаратів. Кілька відомих компаній, таких як Інтерхім, «Дарниця», Борщагівський ХПК, «Фармак» та Biopharma, активно працюють в цій сфері, виробляючи широкий спектр ліків та досліджуючи нові технології виробництва.

У висновку хочеться зазначити наступне, наша держава і її столиця переживають не легкі часи, багато сфер діяльності, напрямків, галузей потребують суттєвого покращення, удосконалення а інколи і взагалі абсолютно нового вектору функціонування. Що стосується сфер відновлення саме столиці, то тут потрібно узгодити як детальне визначення цих понять, так і перелік сфер, галузей які є невід'ємною частиною процесу відновлення міста Києва. Це надасть змогу зробити релевантні та порівнювані оцінки поточних потреб міста в розрізі сфер відновлення, а також розробити рекомендовані комплексні стратегії відновлення, де передбачатиметься не тільки процес узгодження послідовності та цілей між різними галузями, а й будуть сформовані передумови для кроссекторальних заходів із різних

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

сфер, що мають синергічний потенціал [1]. Наприклад, як зазначалося вище можливе поєднання заходів галузей ІТ технологій із заходами стимулювання економіки, вдосконалення електроенергетичної мережі столиці, створення якісно нової системи охорони здоров'я.

Всі ці напрямки стратегії розвитку не лише сприятимуть високим технологіям та економічному зростанню, але й робитимуть Київ конкурентоспроможним містом на міжнародній арені, адаптованим до стандартів ЄС та світових столиць.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку міста Києва до 2025 року (нова редакція). <https://dei.kyivcity.gov.ua/content/strategiya-rozvytku-mista-kyieva-do-2025-roku-nova-redakciya1.html> (дата звернення: 27.11.2023).
2. Берданова О., Вакуленко В., Валентюк І.В., Ткачук А.Ф. Стратегічне планування розвитку Києва. Навчальний посібник / [Берданова О.,Вакуленко В., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф.] – К. : . – 2022. – 116 с
3. Карий О. Стратегічне планування розвитку міста / О. Карий. – Львів.: ЗУКЦ, 2023. – 317 с.
4. The Futures Toolkit. Tools for Futures Thinking and Foresight Across Government. Government Office for Science. November 2023.

Вербняк Т. М.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Лойко В. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ОГЛЯД ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

В умовах сучасних геополітичних викликів і нестабільності, міста стають опорою для економіки, від їх розвитку залежить стабільність і успішність країни. Міста не лише виступають економічними центрами, але й центрами інновацій, освіти та культурного обміну. Вони є каталізаторами притоку інвестицій, розвитку бізнесу та створення робочих місць. Тому вивчення та розуміння тенденцій розвитку міст в умовах нестабільності стає стратегічно важливим завданням для забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку країни.

Київ є найбільшим містом України, в ньому сконцентровані основні фінансові, наукові та інвестиційні ресурси нашої країни. Відповідно від його розвитку залежить якість життя всієї країни.

Як відомо, війна є однією з найбільших загроз для економіки міст. Для Києва вона стала серйозним викликом і призвела до відчутних втрат у всіх сферах життєдіяльності міста. Саме тому для нас важливо зрозуміти сучасний стан економічного розвитку міста Києва, знайти тенденції та сформувані орієнтовний прогноз на майбутнє.

З метою дотримання безпеки під час війни більшість статистичних даних є закритими, тому для подальшого аналізу було обрано 2 основні показники які є у відкритому доступі — загальна площа житлових будівель на початок будівництва (показник початку нових будівництв), а також динаміка зміни споживчих цін в Україні та Києві.

Розглянемо спочатку сферу будівництва. Історично Київ мав найвищі темпи будівництва житлових та офісних приміщень серед інших міст країни, однак сьогодні тенденція змінилася. На рис. 1 зображена площа нових будівництв за основними регіонами країни. Для порівняння було обрано 7 основних регіонів та 2 періоди: до повномасштабної війни (січень-червень 2021 р.) та сучасний стан (січень-червень 2023 р.).

Як бачимо, в 2021р. Київ був лідером по темпах будівництва, 784 тис. м² житла за перше півріччя 2021 р.

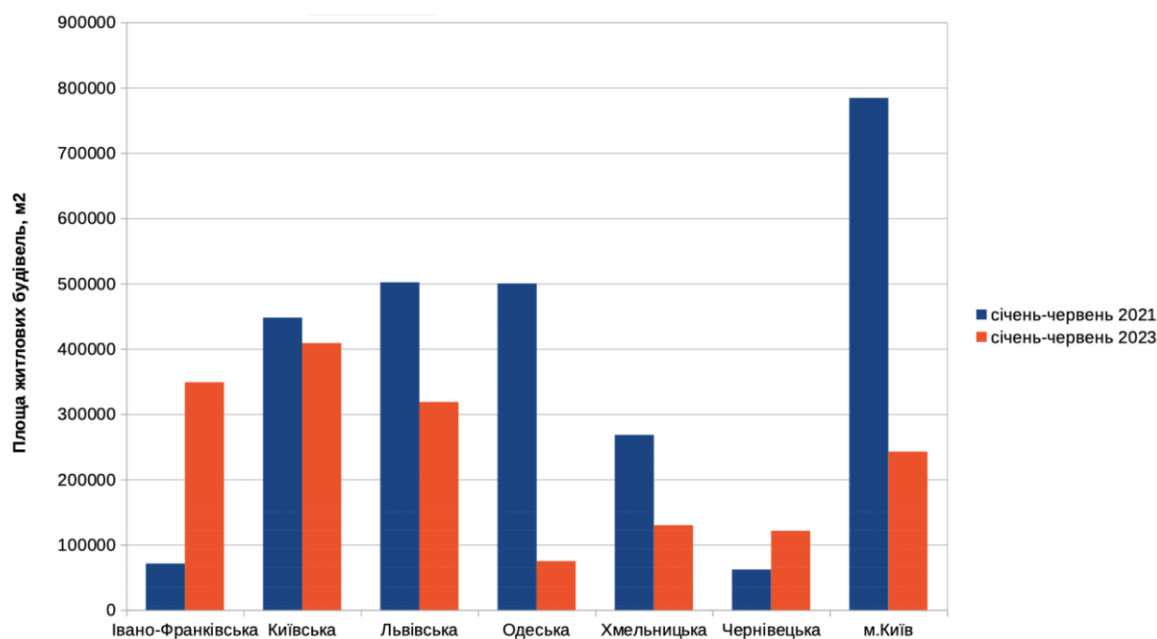

Рис. 1. Загальна площа житлових будівель на початок будівництва
(розраховано на основі даних Держстату України [1])

В той час як за аналогічний період 2023 р. всього 242 тис. м², що свідчить про падіння більш ніж втричі.

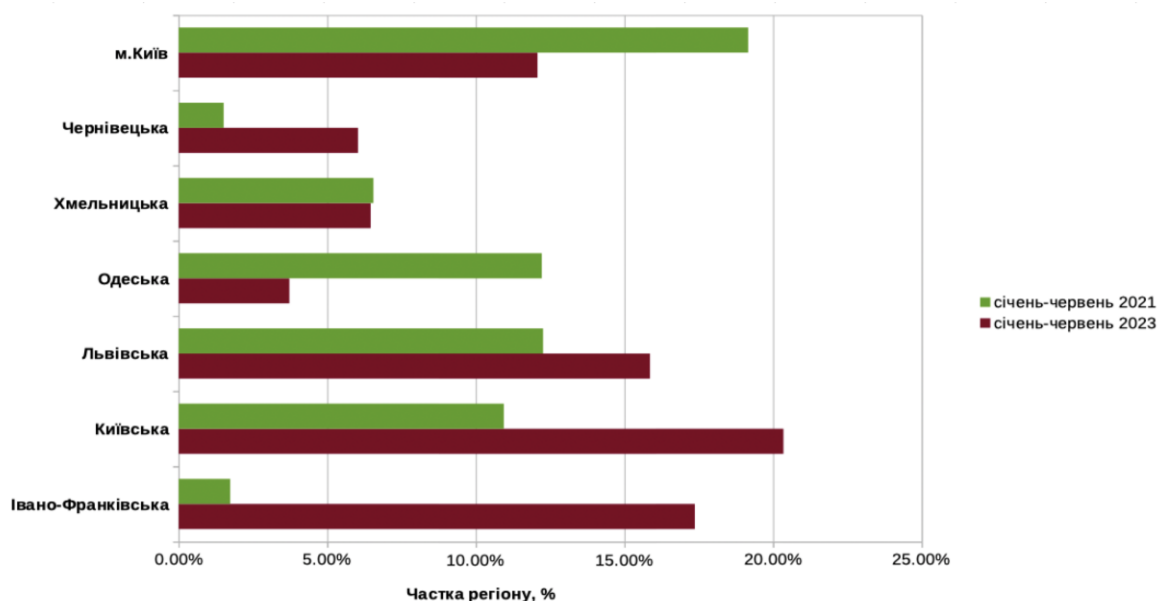

Рис. 2. Частка регіонів в загальній площі будівництва країни
(розраховано на основі даних Держстату України [1])

Водночас ми бачимо дуже сильне зростання темпів будівництва в західних регіонах країни. До прикладу, темпи будівництва в Івано-Франківській області виросли майже в п'ять разів з 71 тис. м² в першому півріччі 2021 р. до 348 тис. м² в першому півріччі 2023 р. Це пояснюється активним переміщенням населення в більш безпечні західні регіони країни.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

На Рис. 2 зображено частки регіонів в загальній площі будівництва країни. Якщо в 2021 р. частка Києва була майже 20% то в 2023 р. - це всього 12%. Варто зазначити, що Київська область має стабільні 400 тис. м² і в 2021, і в 2023 роках.

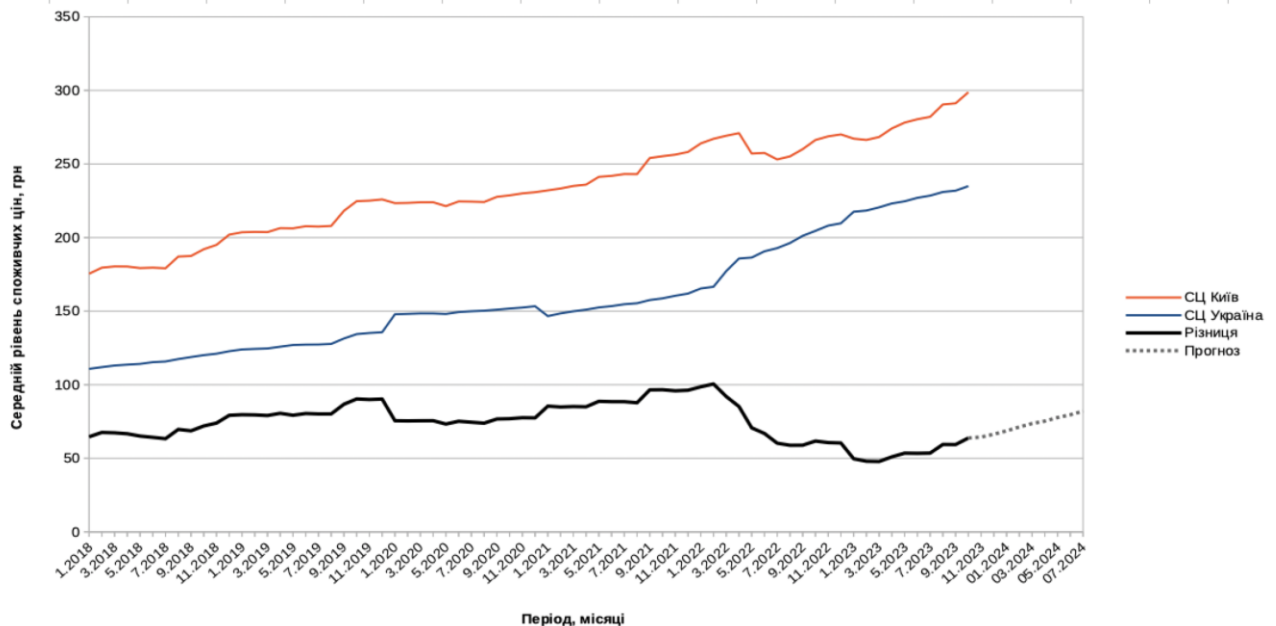

Рис. 3. Середнє значення споживчих цін в Києві та Україні
(розраховано на основі даних Держстату України [2])

Ще один важливий показник — динаміка споживчих цін (рис. 3). Для визначення тенденцій розвитку міста Києва нам важливе порівняння середніх цін в Києві та Україні. Для цього на основі офіційних статистичних даних [2] було розраховано середні ціни в Україні та місті Києві, а також різницю між цінами в Києві та Україні. Останній показник є авторським підходом до аналізу розвитку окремого міста чи регіону. Даний показник є відносним, відповідно курсові коливання не впливають на якість аналізу.

Збільшення розриву між цінами в Києві та країні свідчить про випереджаючі темпи зростання міста в порівнянні з країною. Як бачимо з даних рис. 3 тенденція росту цін в Києві спостерігалася до початку повномасштабної війни. Далі з лютого 2022 р. відбулося стрімке падіння розриву, що спричинене активним переміщенням населення (платоспроможного попиту) в західні регіони країни. З літа по осінь 2022 р. року ситуація стабілізувалася, однак взимку 2022 р. знову відбувся відтік попиту, що був спричинений активними обстрілами інфраструктури міста.

З весни 2023 р. спостерігається чіткий тренд на відновлення розриву, що свідчить про поступове повернення платоспроможного попиту назад до Києва.

Додатково нами на основі лінійної регресії було побудовано прогноз динаміки розриву цін до липня 2024 р. За умови відсутності негативних явищ до середини 2024 р. співвідношення попиту міста Києва та України повернеться на рівень 2021 р.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Як бачимо, війна стала серйозним викликом для розвитку міста Києва, зменшивши темпи будівництва втричі, а рівень платоспроможного попиту вдвічі. Однак з весни 2023 р. спостерігається чітка тенденція на відновлення платоспроможного попиту, що в свою чергу буде вести до поступового підйому у всіх сферах економіки міста. Варто зазначити, що цей процес відбувається ще до закінчення війни. В повоєнний період темпи відновлення та зростання міста Києва будуть перевершувати навіть довоєнні рівні, при чому не лише за рахунок інвестицій та допомоги від інших країн, а й через власний внутрішній попит та повторну міграцію населення із західних регіонів в Київ.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Загальна площа житлових будівель на початок будівництва. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/bud/kzpb_reg/arh_kzpb_reg2023_u.htm
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Середні споживчі ціни на товари (послуги). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ct/sctp/Arch_sctp_u.htm

Григор'єва С.С.
здобувач ступеня бакалавра,
Євтушевська О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний бізнес та підприємства будь-якого розміру та сфери діяльності зіштовхуються з численними викликами та завданнями в контексті конкурентного середовища, стрімкого технологічного розвитку, інновацій та зростаючих споживчих вимог. Одним із ключових факторів успіху будь-якого бізнесу залишаються його співробітники, які не лише виконують повсякденні функції, але й є джерелом творчості, інновацій та розвитку. Важливість мотивації співробітників неможливо переоцінити в контексті досягнення стратегічних цілей компанії.

Актуальність проблеми обумовлена тим, що мотивація персоналу – це складний і багатогранний процес, який вимагає уваги, дослідження та впровадження сучасних методів для забезпечення максимальної продуктивності співробітників.

Мотивація - це набір процесів та явищ, які впливають на те, що людина вибере і як вона буде діяти задля очікуваних наслідків та подій [5, с.38]. Існує внутрішня мотивація, яка походить зсередини людини і впливає з її власних цінностей, цілей, інтересів та задоволення від самого процесу виконання завдань. А зовнішня мотивація, натомість, ґрунтується на зовнішніх чинниках, таких як матеріальні винагороди, похвала, покарання чи інші внутрішньо-компанійні стимули. Отже, збалансоване поєднання фінансових та нематеріальних стимулів, спрямованих на мотивацію персоналу, є важливим для досягнення найкращого результату. Цей підхід сприяє формуванню надійної та стійкої системи, що сприяє досягненню мети організації та забезпечує високу продуктивність протягом тривалого часу.

Мотивація персоналу на підприємстві створює стимули для найефективнішої праці, спрямовуючи їх на досягнення цілей компанії. Вона використовує різноманітні методи, такі як матеріальні винагороди (зарплати, бонуси) та нематеріальні стимули (можливості кар'єрного зростання, визнання досягнень), щоб досягти оптимальних результатів та сприяти успіху організації.

Розвиток і зародження концепції мотивації співробітників можна простежити до найдавніших філософів в історії. Вивченням впливу мотивації персоналу на діяльність компанії цікавилися такі вітчизняні дослідники як А. Колот та В. Адамчук, а також зарубіжні вчені, зокрема В. Врум, Ф. Герцберг, Д. Мак-Клелланд, А. Маслоу [4].

Загалом теорії мотивації поділяються на три групи, які відображають різні аспекти людської мотивації в різні періоди розвитку суспільства. Ці теорії вказують

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

на важливість контролю, відповідальності та задоволення потреб працівників як на основні мотиваційні чинники. Вони демонструють, що розвиток нових потреб вимагає нових мотиваційних факторів. Також вони враховують індивідуальну поведінку та очікування винагороди в мотивації співробітників. Ця еволюція теорій підкреслює необхідність розглядати багатофакторність та інноваційність мотивації для підвищення продуктивності праці на підприємствах.

Інноваційні підходи до мотивації персоналу в сучасному бізнесі стають важливим елементом успіху та виживання компаній в конкурентному середовищі. Ці підходи не лише підтримують конкурентоспроможність продукції, але й стають основою для стабільності та розвитку підприємства.

Одним із головних інноваційних підходів є створення комфортного робочого середовища, включаючи ігрові зони та спільні святкування успіхів. Це сприяє не лише позитивній атмосфері, а й підвищує мотивацію співробітників. Коли люди відчують затишок на роботі, вони більш продуктивні, креативні та більш спроможні до співпраці [7].

Також інноваційні технології, особливо штучний інтелект, відіграють важливу роль у зборі та аналізі даних про потреби персоналу. Це дозволяє компаніям розробляти індивідуальні стратегії мотивації та підвищує ефективність на робочому місці. Наразі існує безліч інноваційних платформ і застосунків, що використовують штучний інтелект для аналізу даних та вдосконалення мотивації персоналу: Peakon, BetterWorks, Glints, Workday People Analytics, 15Five.

Штучний інтелект може аналізувати продуктивність та допомагати визначати кращі цілі для оптимізації управління компанією. Інтелектуальні системи також допоможуть ідентифікувати потреби у навчанні та розвитку працівників, що важливо для ефективної роботи персоналу.

Україна у період повномасштабної війни виявляє рух у напрямку розуміння та впровадження інноваційних концепцій мотивації праці як ключового фактору для створення конкурентоспроможних та стабільних підприємств. Однак умови вітчизняного бізнесу вимагають різноманітних підходів до мотивації персоналу, які залежать від економічної ситуації, стану розвитку бізнесу, а також культурних особливостей та підходів до управління.

У цій кризовій ситуації важливо підтримувати комунікацію та зберігати зв'язок у команді. Це допомагає відстежувати результати роботи та враховувати запити персоналу. Також участь у благодійних заходах чи волонтерство корисні не лише для інших, а й мають позитивний вплив на самопочуття та продуктивність. Це може стимулювати відчуття задоволення від виконаної роботи та надихати на більш цілеспрямовану працю [6].

У такий складний час, крім забезпечення безпеки, підприємства можуть сприяти мотивації персоналу шляхом забезпечення доступу до психологічної підтримки. Вони можуть створювати програми консультування з досвідченими терапевтами або психологами, пропонувати онлайн консультації та організовувати групові заняття для підтримки особистого розвитку та стресу. Доступ до

інформаційних матеріалів про психічне здоров'я також є важливою складовою підтримки в цих умовах.

Отже, розвиток ефективних систем мотивації є важливим кроком для створення стабільних та продуктивних підприємств в умовах постійних змін і викликів у сучасному світі бізнесу, особливо в Україні. Співробітники підприємства мають велике значення для його успіху, оскільки вони роблять більше, ніж просто виконують щоденні завдання; вони також сприяють зростанню компанії, креативності та інноваціям. Для досягнення стратегічних цілей організації важливість мотивації працівників неможливо переоцінити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ковальчук В.І. Теоретичні аспекти розвитку мотивації педагогічних працівників ПТНЗ / В. І. Ковальчук, С. С. Присяжнюк // Молодий вчений. - 2017. - № 5. - С. 382-387. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_5_89
2. Козак К. Б., Корсікова Н. М., Петренко Ю. О. Управління мотивацією персоналу в умовах постпандемії та воєнного стану. *Food Industry Economics*. 2022. Т. 14, № 4. URL: <https://doi.org/10.15673/fie.v14i4.2426> (дата звернення: 20.11.2023).
3. Патласова О. Мотивація персоналу як важлива складова системи управління персоналом підприємства : автореф. Житомир. 2 с. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/200.pdf>.
4. Прокоп О. Теорія мотивації : конспект лекцій. Суми : Вид-во СумДУ, 2006. 175 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/43225/3/Konspekt_lekciy_Teoriya_motivatcii_Olga_Prokopenko.pdf;jsessionid=4B36899FD2CC66ACA4E6233C3826C987 (дата звернення: 20.11.2023).
5. *Motivation and Action* / ed. by J. Heckhausen, H. Heckhausen. Cham : Springer International Publishing, 2018. URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-65094-4> (date of access: 20.11.2023).
6. Мотивація персоналу в умовах війни: трансформація підходів. *De Visu*. URL: <https://devisu.ua/uk/stattia/motivaciya-personalu-v-umovah-viyni-transformaciya-pidhodiv> (дата звернення: 20.11.2023).
7. 4 Innovative Ways to Motivate Your Team. *Entrepreneur*. URL: <https://www.entrepreneur.com/growing-a-business/4-innovative-ways-to-motivate-your-team/289560> (date of access: 20.11.2023).

Коваль В.,
здобувач ступеня бакалавр
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МІСТА

Економічна безпека постає як певна, економічно стійка система взаємозалежних компонентів, що утворюють цілісну єдність, які забезпечують достатній рівень економічної впорядкованості суспільних відносин.

Систему забезпечення економічної безпеки включає політичні, економічні, правові, організаційно-управлінські та інструментальні елементи, що у своїй єдності створюють необхідні інтегративні властивості цієї системи, здатність проводити відповідну їй цілям економічну, соціальну, правову політику, забезпечувати постійний аналіз, оцінку та прогнозування явних та латентних загроз економічній безпеці, їх попередження, мінімізацію, усунення.

Забезпечення безпеки – це системна робота щодо своєчасного виявлення, попередження, припинення загроз, тобто всього, що може завдати матеріальних або іміджевих збитків.

Держава може забезпечити захист лише від найважливіших і найбільших загроз. Населення ж у своєму повсякденному житті стикається зі значно більшим спектром загроз, багато з яких мають місцевий характер. Захистити населення від багатьох подібних місцевих загроз економічній безпеці найефективнішим чином можуть органи місцевого самоврядування, як найбільш наближені до населення.

Процес забезпечення економічної безпеки міст – приклад прагнення наблизитись (на локальних рівнях) до параметрів сталого розвитку, збалансувати інтереси та ресурси (суб'єктність) таких акторів, як місто (мешканці, міська влада, а також різні громадські рухи та організації, приватний капітал, держава через органи місцевої державної влади). Складається «трикутник», у якому можливий і баланс відносин акторів, і дисбаланс, коли, наприклад, одна сторона (особливо в умовах кризи) прагне вигравати за рахунок інших або дві сторони – за рахунок третьої. Стійкий розвиток міст вимагає такої конфігурації суб'єктів-акторів, коли досягається і підтримується баланс, що дозволяє містам ефективно використовувати свої ресурси, мати перспективу розвитку (Рис. 1).

Система забезпечення економічної безпеки міст може бути успішною не в результаті діяльності окремих суб'єктів, а тільки через створення ефективної управлінської системи як сукупності сил та засобів, а також заходів правового, організаційного, економічного, соціального та науково-технічного характеру, що здійснюються з метою захисту економічної діяльності від реальних чи потенційних дій фізичних чи юридичних осіб, які можуть призвести до суттєвих економічних втрат, спрямованих на протидію викликам та загрозам.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Рис.1. Взаємодія інтересів та ресурсів у процесі забезпечення економічної безпеки міст. Джерело: побудовано автором на основі [1].

Система забезпечення економічної безпеки міста включає наступні елементи (Рис. 2):

Рис 2. Складові системи економічної безпеки міста. Джерело: побудовано автором на основі [2]

Усі елементи системи забезпечення економічної безпеки міст тісно взаємопов'язані та взаємодоповнюють один одного. Вони повинні давати відчуття захищеності від зовнішніх і внутрішніх загроз та ризиків, що забезпечує

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

прогресивний розвиток муніципального утворення, а разом з ним і особи, суспільства та держави.

Управління механізмом забезпечення економічної безпеки міст – це структурно взаємопов’язана сукупність заходів законодавчого, організаційно-правового, соціально-економічного, ідеологічного, інформаційного, організаційно-управлінського характеру та способів, що підсилюють вплив на фактори та заходи, від яких залежить результативність економічної безпеки.

Робота механізму здійснюється через практичні дії щодо забезпечення економічної безпеки, які складаються з кількох етапів (Рис. 3):

1. Визначення сукупності інтересів – забезпечення та підтримання гідного рівня життя (достатку) населення, раціональне використання наявного економічного потенціалу, реалізація незалежної соціально-економічної політики, збалансованість та інтегрованість у фінансову систему, а також необхідність захисту інтересів від різного роду внутрішніх та зовнішніх загроз за дотримання балансу із загальнонаціональними інтересами.

2. Виявлення загроз економічній безпеці. Нині в українських містах як найсерйозніші, можна назвати такі небезпеки: спад виробництва та втрата потенціалу внутрішнього ринку в умовах війни; значне руйнування науково-технічного потенціалу; сировинна спрямованість; небезпека втрати продовольчої незалежності; зростання безробіття та ослаблення трудової мотивації; значний розмір зовнішнього та внутрішнього боргу; криміналізація економіки; збільшення майнової диференціації населення та підвищення рівня бідності. Джерело виникнення цих загроз – система економічних відносин між суб’єктами. Місто у структурі ринкових відносин є самостійним суб’єктом господарювання і змушене саме забезпечувати економічну безпеку, а значить, передбачати і запобігати впливу деструктивних факторів [2].

3. Оцінка економічної безпеки через систему заходів (законодавчого, організаційно-правового, ідеологічного, інформаційного, соціально-економічного характеру), що дозволяють дати об’єктивну характеристику ситуації, що склалася. Оцінка стану економіки виконується з позиції динаміки розвитку процесів у межах її економічної безпеки та включає набір індикаторів економічної безпеки регіону, які кількісно визначають ситуацію, сигналізують про загрозу безпеки та сприяють розробці комплексу програмно-цільових заходів щодо підвищення рівня економічної безпеки.

4. Розробка системи заходів, що усувають ризики чи пом’якшують вплив чинників, які негативно впливають на стійкість економіки міста. Вибір оптимального управлінського рішення щодо забезпечення економічної безпеки під час реалізації Програми комплексного розвитку міста.

Розвиток економіки міста визначається, з одного боку, його власним економічним потенціалом, з другого боку – здатністю інститутів влади створити ефективні механізми управління цим потенціалом та їх примноженням за дотримання балансу муніципальних, регіональних та загальнодержавних інтересів. Чим менш розвинений власний економічний потенціал для забезпечення

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

економічної безпеки, тим більше він залежить від економічної політики держави та процесу економічної взаємодії з ключовими заходами розвитку національної економіки (національні проекти, державні програми та проекти).

Рис. 3. Етапи роботи механізму управління економічною безпекою міста.
Джерело: побудовано автором на основі [2].

Муніципальне утворення, відчуючи вплив загальноукраїнських соціально-економічних тенденцій, має специфічні риси забезпечення безпеки, які визначаються особливостями території, наприклад, її геополітичним становищем, кліматичними умовами, забезпеченістю природними ресурсами, структурою галузей економіки, національним складом населення та інші.

Муніципальна економічна безпека є гарантом державної безпеки, при цьому можна стверджувати, що вона проявляється у всіх елементах державної безпеки, акумулює економічну складову цих елементів, залишаючись при цьому базисом.

Міста, відповідно до певних державних вимог, мають право самостійно вирішувати питання освоєння та використання природних ресурсів, розвитку торгівлі, сфери послуг, інфраструктури та інші.

Пріоритетним завданням муніципального управління стає визначення в розрізі галузей переліку ключових для даного етапу розвитку міста показників та їх порогових значень, перехід через які може призвести до довгострокових негативних наслідків (зниження темпів зростання, погіршення показників соціально-економічного розвитку, економічних втрат) чи, у найгіршому випадку, до втрати стійкості розвитку, цілісності соціальної системи та, зрештою, до руйнації міста як локальної територіальної системи [3].

У кожному місті слід розробити Концепцію системи економічної безпеки, представлені у вигляді сукупності взаємозалежних положень, що розкривають характеристику соціально-економічного стану міста; характеристику системотворчої частини (містоутворюючих організацій) муніципальної економіки; особливо, обов'язкову характеристику економічної безпеки.

Вона базуватиметься на засадах каскадного проектування та обліку показників, що характеризують результат функціонування економіки міста;

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

показників, що відображають системоутворюючі фактори його економіки; показників, що відбивають економічну безпеку. Цей нормативний акт повинен включати:

- узагальнення та систематизацію підходів, що визначають уявлення про сутність теорії економбезпеки міста у якій виявлено елементи, що розвивають основи теоретичного базису економічної безпеки
- дефініції; генезис;
- систему забезпечення економбезпеки;
- критерії віднесення міст до статусу «залежних»; диференційований підхід, адресна підтримка;
- муніципальні програми;
- показники оцінки.

Таким чином, якісна зміна підходу до питання щодо вирішення проблеми управління економічною безпекою міста з використанням запропонованих заходів дозволить ґрунтовно покращити ситуацію.

Список використаних джерел

1. Волосюк М. В., Сіренко І. В. Економічна безпека територіальної громади в системі забезпечення її сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2021. № 6. С. 105–109.
2. Романовська Ю. Соціально-економічна безпека міста. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2019. № 4. С. 82–92.
3. Романовська Ю.А. Соціально-економічна безпека міста: аналіз характерних рис. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 4 (64). С. 182–192.

Курочка О.М.,
здобувач ступеня бакалавр,
Шлапак А. В.,
д.е.н., доцент, завідувач кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІСТА

Інноваційна діяльність в сучасному світі стала важливим чинником розвитку міст, визначаючи їхню конкурентоспроможність та стійкість. Сучасні міста стають лабораторіями для впровадження інновацій, які визначають подальший розвиток та конкурентоспроможність регіонів.

Інноваційна діяльність в містах визначається різними аспектами, які взаємодіють для стимулювання прогресу та підвищення якості життя. Успішна інтеграція інновацій може сприяти ефективнішому вирішенню міських викликів та створення сталих та конкурентоспроможних міських середовищ.

Важливо зазначити, що інновації в містах не обмежуються лише новітніми технологіями. Вони також охоплюють новаторські підходи до управління, вирішення соціальних проблем, та розвитку громадського простору. Інноваційна діяльність в містах, таким чином, розглядається у контексті комплексного та гармонійного підходу до вирішення різноманітних викликів.

Однією з ключових складових інноваційного розвитку міста є технологічні інновації. Застосування сучасних технологій у містобудуванні, транспорті, та інфраструктурі стає фундаментальною частиною концепції 'розумного' міста. Впровадження систем інтелектуального планування та моніторингу дозволяє покращити якість життя мешканців, зробити місто більш ефективним та стійким до викликів сучасності.

Новаторські підходи в управлінні містом є ще однією важливою складовою інноваційної діяльності. Використання електронних сервісів, е-урядування, та інших інструментів взаємодії між владою та громадянами робить місто більш відкритим та прозорим. Громадське управління, яке базується на активній участі громадян у прийнятті рішень, стимулює розвиток демократії та відкриває нові можливості для спільного розвитку.

Співпраця між бізнесом, владою та громадою є фундаментальною для інноваційного розвитку. Розвиток інноваційних кластерів та стартап-екосистем, стимулювання підприємництва та сприяння взаємодії між різними суб'єктами стає джерелом нових ідей та можливостей. Такий партнерський підхід забезпечує комплексний розвиток та створює умови для сталого економічного зростання.

Вплив інноваційної діяльності на економіку міста виявляється не лише в створенні нових робочих місць, але й у привабливості для інвесторів. Створення інноваційних центрів та лабораторій, які працюють над високотехнологічними проектами, робить місто центром для інвестицій у майбутнє. Це не лише додає

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

економічний стимул, а й робить місто платформою для обміну досвідом та знаннями в глобальному масштабі.

Однак інновації не існують без викликів. Фінансові обмеження, ризики впровадження нових технологій та необхідність розвитку людського капіталу стають завданнями для міста. Проте саме в подоланні цих викликів криється можливість для ще більшого зростання та самореалізації.

Таблиця 1

Види інновацій у містах

Вид інновації	Приклад 1	Приклад 2
Технологічні інновації	Системи інтелектуального планування: впровадження технологій для управління транспортом, енергоспоживанням та іншими інфраструктурними системами для покращення ефективності та стійкості міста.	Е-урядування: використання цифрових технологій для забезпечення відкритості та доступності державних послуг громадянам, що полегшує взаємодію між владою та населенням.
Соціальні інновації	Громадське управління: впровадження механізмів, що забезпечують активну участь громадян у прийнятті рішень та розвиток механізмів зворотного зв'язку для забезпечення відкритості та прозорості управління.	Соціальні програми: розробка та реалізація ініціатив для підтримки вразливих груп населення, включаючи програми зайнятості, освітні та медичні ініціативи.
Економічні інновації	Розвиток стартап-екосистем: створення сприятливого середовища для стартапів, включаючи доступ до фінансування, інкубаторів та активної підтримки для підприємців.	Інноваційні кластери: об'єднання компаній та установ для спільного вирішення викликів та розробки новаторських проектів, що сприяє росту економіки міста.

Джерело: складено автором

Інноваційна діяльність у містах – це не лише інструмент розвитку, але й ключовий фактор, що визначає їхнє майбутнє. Міста стають платформою для творчості та вдосконалення, де інновації стають необхідністю, а не винятком. Інноваційна діяльність в містах формує новий образ життя та визначає напрямки їхнього розвитку у XXI столітті.

Список використаних джерел

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

1. Global Innovation Index 2022. Індекс глобальних інновацій включає рейтинги міст та країн за різними інноваційними показниками. - Веб-сайт: www.globalinnovationindex.org
2. OECD. Дослідження та звіти організації щодо інноваційного розвитку міст та регіонів. - Веб-сайт: www.oecd.org
3. Шевченко, О. М., & Яценко, А. І. (2018). [Роль інновацій у сталому розвитку територій](https://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=01_2018_2_8). Фінансова система та економічна політика, 2(8), 100-109.

Крещенко А.О.,
здобувач ступеня бакалавра
ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Економічна ефективність є ключовим фактором, який визначає рівень прибутку підприємства. Чим вища економічна ефективність підприємства, тим вищий його прибуток. Підприємства з високою економічною ефективністю мають конкурентні переваги перед підприємствами з низькою економічною ефективністю. Ефективне функціонування промислових підприємств сприяє зростанню валового внутрішнього продукту країни, створенню робочих місць та підвищенню рівня життя населення. У сучасних умовах, коли економіка світу характеризується високою динамічністю та конкурентністю, економічна ефективність промислових підприємств є особливо актуальною. Підприємства, які не здатні ефективно використовувати свої ресурси, ризикують втратити конкурентоспроможність і вийти з ринку.

Сутність економічної ефективності господарської діяльності промислового підприємства полягає в тому, що вона характеризує співвідношення між результатами господарської діяльності (ефектом) та витратами на її здійснення [1,2]. Ефектом господарської діяльності промислового підприємства є обсяг продукції, що випускається, тобто чим більший обсяг продукції, що випускається, тим вищий ефект господарської діяльності підприємства. Підходи авторів щодо сутності поняття «економічна ефективність господарської діяльності промислового підприємства» наведені в табл. 1.

Всі автори сходяться на тому, що економічна ефективність господарської діяльності промислового підприємства характеризує співвідношення між результатами господарської діяльності (ефектом) та витратами на її здійснення. Ефектом господарської діяльності є обсяг продукції, що випускається, її якість та прибуток. Витрати на здійснення господарської діяльності включають витрати на сировину, матеріали та енергію, оплату праці, амортизацію основних фондів та інші.

Висока якість продукції дозволяє підприємству отримувати більш високі ціни на свою продукцію, а також підвищити свою конкурентоспроможність. Прибуток є основним результатом господарської діяльності підприємства, тобто чим вищий прибуток підприємства, тим вища його економічна ефективність.

Підходи авторів щодо сутності поняття «економічна ефективність господарської діяльності промислового підприємства»

Автор	Сутність поняття
Барбінягра О. М. [3, с. 7]	«Економічна ефективність господарської діяльності підприємства – це співвідношення між результатами господарської діяльності (ефектом) та витратами на її здійснення».
Гапак Н. М. [4, с. 63]	«Економічна ефективність господарської діяльності підприємства – це досягнення максимального ефекту при мінімальних витратах».
Ковтуненко Ю. В. [5, с. 235]	«Економічна ефективність господарської діяльності підприємства – це співвідношення між кінцевим результатом господарської діяльності та витратами на її здійснення, яке характеризує рівень використання ресурсів і забезпечує підвищення конкурентоспроможності підприємства».
Кургузенкова Л. А. [6, с. 33]	«Економічна ефективність господарської діяльності підприємства – це результативність використання ресурсів підприємства для досягнення поставлених цілей».

Джерело: складено автором за даними [3-6]

Витрати на здійснення господарської діяльності промислового підприємства включають:

1. Витрати на сировину, матеріали та енергію. Ці витрати є найбільшою статтею витрат на виробництво.
2. Витрати на оплату праці. Ці витрати складають значну частину витрат на виробництво.
3. Витрати на амортизацію основних фондів. Ці витрати необхідні для відновлення основних фондів підприємства.
4. Інші витрати. До інших витрат належать витрати на рекламу, транспорт, маркетинг та інші.

Економічна ефективність господарської діяльності промислового підприємства може бути виражена різними показниками, такими як:

1. Рентабельність продукції. Цей показник характеризує відношення прибутку від реалізації продукції до її собівартості.
2. Рентабельність продажів. Цей показник характеризує відношення прибутку від реалізації продукції до її обсягу.
3. Рентабельність активів. Цей показник характеризує відношення прибутку до середньорічної вартості активів підприємства.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

4. Рентабельність власного капіталу. Цей показник характеризує відношення прибутку до середньорічної вартості власного капіталу підприємства.

Отже, підвищення економічної ефективності господарської діяльності промислового підприємства є одним з основних завдань підприємства. Це завдання може бути вирішено за рахунок впровадження новітніх технологій, вдосконалення організації виробництва, підвищення кваліфікації працівників та інших заходів.

Економічний результат господарської діяльності промислового підприємства – це різниця між доходами від реалізації продукції (робіт, послуг) і витратами на її виробництво і реалізацію. Він є основним показником ефективності діяльності підприємства. Формування економічного результату господарської діяльності промислового підприємства відбувається в результаті взаємодії двох основних факторів: обсягу реалізованої продукції та її собівартості.

Обсяг реалізованої продукції – це кількість продукції, що була реалізована за певний період часу. Він вимірюється в натуральних одиницях (тоннах, штуках, метрах та ін.) або в вартісних одиницях (грн., дол. США, євро та ін.).

Обсяг реалізованої продукції залежить від багатьох факторів, таких як:

- обсяг виробленої продукції;
- рівень реалізації продукції;
- ціни на реалізовану продукцію.

Собівартість реалізованої продукції – це витрати, пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції. Вона включає в себе витрати на сировину, матеріали, енергію, оплату праці, амортизацію основних фондів та інші.

Собівартість продукції залежить від багатьох факторів, таких як:

- технологія виробництва;
- якість сировини і матеріалів;
- рівень продуктивності праці;
- ефективність використання основних фондів.

Прибуток від реалізації продукції – це різниця між доходами від реалізації продукції і її собівартістю. Він є основним джерелом формування економічного результату підприємства.

Прибуток від реалізації продукції залежить від обсягу реалізованої продукції та її собівартості. Чим більший обсяг реалізованої продукції і нижча її собівартість, тим вищим буде прибуток від реалізації продукції.

Прибуток від іншої діяльності – це прибуток, отриманий від операцій, не пов'язаних з основною діяльністю підприємства. До нього відносяться прибуток від продажу основних засобів, нематеріальних активів, фінансових активів, а також прибуток від надання послуг, виконання робіт та інших операцій.

Прибуток від іншої діяльності може мати як позитивний, так і негативний вплив на економічний результат підприємства. Всього прибуток – це сума прибутку від реалізації продукції і прибутку від іншої діяльності. Валовий прибуток – це прибуток, отриманий до вирахування податків і інших обов'язкових платежів.

Чистий прибуток – це прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після вирахування всіх податків і інших обов'язкових платежів.

Підвищення економічного результату господарської діяльності промислового підприємства може бути досягнуто за рахунок:

- збільшення обсягу реалізованої продукції;
- зниження собівартості продукції;
- підвищення цін на реалізовану продукцію;
- диверсифікації діяльності підприємства.

Збільшення обсягу реалізованої продукції може бути досягнуто за рахунок:

- підвищення обсягу виробництва продукції;
- розширення ринків збуту продукції;
- пошуку нових споживачів продукції.

Зниження собівартості продукції може бути досягнуто за рахунок:

- впровадження новітніх технологій;
- підвищення ефективності використання ресурсів;
- зниження витрат на виробництво.

Підвищення цін на реалізовану продукцію може бути досягнуто за рахунок:

- зростання попиту на продукцію;
- зниження цін на конкурентну продукцію;
- підвищення якості продукції.

Диверсифікація діяльності підприємства може бути досягнута за рахунок:

- впровадження нових видів діяльності;
- розширення географії діяльності;
- пошуку нових джерел доходу.

Отже, найбільш ефективним способом підвищення економічного результату господарської діяльності промислового підприємства є комплексний підхід, який передбачає одночасно збільшення обсягу реалізованої продукції, зниження собівартості продукції та підвищення цін на реалізовану продукцію.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України № 436-15, поточна редакція – Редакція від 06.01.2019 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 24.11.2023).
2. Цивільний кодекс України № 435-15, поточна редакція – Редакція від 06.01.2019 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15?test=dCCMfOm7xBWMr0oEZif2k8PiHI4pws80msh8Ie6> (дата звернення: 24.11.2023).
3. Барбінягра О. М. Оцінка ефективності управління розвитком фінансової діяльності аграрних підприємств. *Наукова спадщина*. 2021. № 69. С. 6-11.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

4. Гапак Н. М. Економічна безпека підприємства: сутність, зміст та основи оцінки. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2013. Вип. 3 (40). С. 62–65.
5. Ковтуненко Ю. В., Олексійчук А. Г. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 18. С. 234–238.
6. Кургузенкова Л. А. Економічна безпека підприємства: сутність та чинники формування її відповідного рівня. *Економіка та суспільство*. 2015. Вип. 1. С. 31–34.

Лойко Єлизавета Миколаївна,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Цифрова трансформація поширюється на всі бізнес-процеси в бізнесі і багато компаній світу все більше і більше відчувають необхідність застосування цифровізації у своїй діяльності. Цифрова трансформація поширюється на всі види підприємств незалежно від форми власності та розміру підприємства. Пришвидшенню цифрової трансформації діяльності суб'єктів господарювання в Україні сприяли карантинні обмеження під час пандемії на Covid-19, коли більшість суб'єктів господарювання були обмежені в офлайн комунікаціях і вимушені були вибудовувати або вдосконалювати вже створені форми онлайн комунікацій.

Цифрова трансформація стосується двох аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Перший напрям цифрової трансформації – це оцифрування даних, інформації, побудови комунікацій через цифрові ресурси. Це початковий, проте необхідний етап цифрової трансформації діяльності суб'єктів господарювання. Другий напрям – це цифровізація, провадження цифрових технологій у бізнес-процеси суб'єктів господарювання, підвищення ефективності комунікаційних стратегій.

В умовах карантинних обмежень на Covid-19 цифрова трансформація в Україні почала розвиватися дуже швидкими темпами. В умовах протистоянню вторгнення росії актуальність цифрової трансформації ще більше стала на часі. В період війни змінились пріоритети цифрової трансформації. Найбільш нагальним став захист від кібератак, облаштування точок доступу до послуг Інтернету, введення додаткових можливостей у цифровому застосунку Дія. Цифровий застосунок Дія надав можливість багатьом внутрішньо переміщеним особам підтвердити свою особистість та отримати грошову допомогу від держави. Війна внесла і певні обмеження у цифрову трансформацію діяльності суб'єктів господарювання. Це припинення, а пізніше обмеження доступу до деяких реєстрів, труднощі у забезпеченні зв'язком у деяких регіонах, сповільнення розвитку окремих програм цифровізації у регіонах.

Міністерство цифрової трансформації України розробило індекс цифрової трансформації регіонів України. Індекс складається із 8 блоків; 1) інституційна спроможність; 2) розвиток Інтернету; 3) розвиток ЦНАП; 4) Режим «без паперів»; 5) цифрова освіта; 6) візитівка області; 7) проникнення базових електронних послуг; 8) галузева цифрова трансформація Цифровий індекс України в цілому становив у 2022 р. 0,65 долі одиниць (максимум може бути 1,0), що досить високим показником для нашої країни. Індекс цифровізації Київської області склав у 2022 р. 0,588. Рівень цифрової освіти в Україні за 2022 р. зріс на 5,2 %, проте кількісне значення індексу

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

«Цифрова освіта» в Україні в цілому становить 0,488, у Київській області 0,406. Субіндекс «Розвиток Інтернету» у Київській області становить 0,683. Нульову оцінку по Київській області отримали наступні показники індексу цифрової трансформації регіонів України: «Е-дозвіл», «Реєстрація речових прав на нерухоме майно», «Допоміжні організації поза штатом ОДА». Низьку кількісну оцінку отримали наступні показники: «Захист інформації», «Автоматизація послуг у ЦНАП», «Оцифрування реєстрів та підключення до геопорталу», «Залучення населення до програм розвитку цифрових навичок», «Впровадження єдиної інформаційної системи соціальної сфери» [1]. Наявність нульових оцінок та низького рівня оцінок окремих показників субіндексів індексу цифрової трансформації Київської області і України в цілому надає можливість розробити відповідні заходи, особливо у період післявоєнного відродження України в цілому та Київської області зокрема, та сконцентрувати зусилля фахівців і залучити фінансування саме до цих напрямів. Особливу увагу потрібно приділити заходам, які сприяють захисту інформації, так як і в мирний час і, особливо, у воєнний час витік інформації приводить до значних збитків як у окремих суб'єктів господарювання, так і у регіоні та країні в цілому. За кількісними оцінками показників, які мають низький рівень, можна зробити висновок, що значну увагу потрібно приділити також освітньому процесу щодо формування у населення цифрових навичок. Питанню формування цифрових навичок приділяють увагу в закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої та вищої освіти, де молоде покоління успішно формує цифрові навички. Потрібно також приділити увагу організації навчання цифровим навичкам більш старшого покоління, можливо, шляхом організації різних курсів на базі навчальних закладів. В Києві в окремих навчальних закладах подібні курси функціонують, проте відсоток охоплення населення цими курсами незначний. Для суб'єктів господарювання розвиток цифрової інформації є важливим, особливо у період післявоєнного відновлення, коли суб'єкти господарювання будуть мати можливість виділити більші суми коштів на цифровізацію як бізнес процесів, так і формування електронного документообороту, що є дуже важливим для підприємств будь якого розміру та форми власності. Проте кожний суб'єкт господарювання хоче мати кадри з вже сформованими цифровими навичками та доступ до програмного забезпечення захисту інформації. Ці чинники є найбільш вагомими з точки зору економічної захищеності суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури

1. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. Мінцифри інформує про результати цифрової трансформації у регіонах України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mintsyfry-informuie-pro-rezultaty-tsifrovoi-transformatsii-v-rehionakh-ukrainy>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Матюк Т.О.,
студентка бакалаврату 4 курсу спеціальності
Економіка міста. Урбаністика.
ЕМУб-1-20-4.0 д
Євтушевська О.В.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕГАПОЛІСІВ УКРАЇНИ

За оцінками міжнародних експертів, наведених на Всесвітньому форумі ООН з проблем міст, із 2300 великих поселень світу лише 22 відповідають сучасним вимогам. Серед них немає жодного українського мегаполісу [1].

Виділимо основні особливості розвитку вітчизняних мегаполісів:

– планування розвитку великих міст торкається прилеглих до мегаполісів територій, які фактично пов'язані з містами загальною інфраструктурою, міграцією населення, проблемами екології, необхідністю для мегаполісу розвиватися;

– стратегічні плани не мають директивного характеру, скоріше це протокол про наміри, концепція, схвалена органами влади. Тим часом без правових гарантій, затверджених законодавчими актами, суб'єкти ринку, інвестори не йтимуть на ризик реалізації проектів. Для цього має бути сформовано єдине правове поле на місцевому рівні та на рівні державної влади, а також забезпечено згоду всіх політичних сил;

– невіддільна ознака вітчизняного стратегічного планування – його варіативність, облік різноманітних політичних, економічних і соціальних чинників як у країні, так і за її межами. Повинні бути встановлені деякі контрольні точки, від яких йде розгалуження сценаріїв та при досягненні яких можлива корекція прийнятих органами влади попередніх рішень;

– при підготовці стратегічних планів міст важливо задіяти потенціал приватного бізнесу на користь розвитку мегаполісу шляхом надання податкових пільг, субсидій та субвенцій, бюджетних кредитів, причому не тільки на розвиток міської інфраструктури, а й для реалізації інших соціально значущих проектів, що допомагають забезпечувати професійну зайнятість населення, вирішувати проблеми освіти, медичного обслуговування, відпочинку та розваг.

На даний час у розвитку мегаполісів України з'явилися завдання, вирішення яких у рамках теорії управління або неможливо, або, принаймні, проблематично. Ці завдання сформувалися в процесі життєдіяльності людини, або вони існували раніше, але через їх невелику значущість чи велику складність реалізації просто не розглядалися. Наприклад, керівництво тією сферою управління мегаполісом, де важко визначити такий важливий параметр, як параметр оптимізації. У задачі про управління мегаполісом можуть бути невідомі параметри управління (точніше, вони

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

можуть бути відомі, але їх число може бути таким великим, що при цьому виникає нове завдання – вибрати параметри, за допомогою яких ми керуватимемо).

Одним із основних методів управління соціально-економічним розвитком міста є програмно-цільове управління та планування. Правова основа програмно-цільових методів у практику управління міським господарством була закладена у 2000 р. завдяки ухваленню Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» [2].

Програми розробляються як довгострокові і середньострокові, реалізуються повністю чи частково з допомогою фінансових (зокрема земельних) ресурсів, що перебувають у комунальній власності.

Закон звертає увагу розробників на такі принципи, якими необхідно керуватися під час підготовки цільових програм:

- узгодженість цілей та завдань програми з прогнозами та програмами соціально-економічного розвитку міста, генеральним планом розвитку міста та пріоритетними завданнями, встановленими нормативно-правовими актами органів місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади;
- обґрунтованість за ресурсами (у тому числі джерелами фінансування), виконавцями та строками здійснення комплексу заходів, що становлять програму;
- встановлення термінів досягнення результатів;
- взаємозв'язок заходів програми із заходами інших міських цільових програм [2].

Однак у подібній практиці є суттєві недоліки, які вимагають комплексного аналізу деяких міських програм. Це насамперед:

- недостатній науково-технічний супровід цих програм, викликаний тим фактом, що до їх розробки не залучаються або залучаються недостатньо науковці та фахівці у галузі розвитку та управління;
- відсутність координованості дій між різними виконавчими органами при розробці програм та, як наслідок цього, дублювання програм або їх змісту;
- невідповідність між запланованими заходами та передбачуваним фінансовим забезпеченням.

Для вирішення всіх зазначених проблем необхідна розробка єдиної структуризованої системи міських програм та проектів на основі концепції безперервного містобудівного проектування з урахуванням основних принципів сталого розвитку.

В основу перспективного розвитку мегаполісів України доцільно покласти наступні підходи:

1. Науково-інноваційний підхід. Серед головних проблем організації науково-технічної діяльності в Україні є такі:

- відсутність механізмів оцінки ефективності науково-технічної діяльності з урахуванням процесів суспільної трансформації;
- науку, як і раніше, сприймають як окрему галузь планового господарства. Наукова діяльність – ані на рівні державної політики, ані на рівні

відомчих програм – не узгоджується із розвитком інших сфер та розвитком усього суспільства. Це унеможлиблює інноваційний розвиток, який міг би відбуватися за допомогою залучення інших, недержавних джерел фінансування науково-технічної діяльності в рамках інвестиційних програм та проектів;

– консерватизм адміністративного апарату не дозволяє застосовувати інші підходи до організації наукової діяльності. Сьогоднішні стандарти та стереотипи мислення не дозволяють використовувати цілі напрями досліджень, які вже давно визнані Заходом лише тому, що вони не схожі на традиційне уявлення про наукове дослідження.

2. З метою боротьби із соціальною поляризацією та з відповідною культурною та політичною фрагментацією сформувалися нові моделі містобудівної політики, яка зазвичай коротко називається «міським управлінням». Міське управління передбачає ширше залучення відповідних партнерів. Воно спрямоване на те, щоб забезпечувати координацію діяльності всіх зацікавлених суб'єктів у рамках приватно-публічних партнерських відносин, виносити всі рішення на демократичне обговорення, а також досягати ефективності за рахунок консенсусу. Таким чином, у нормативному відношенні міське управління є стратегією подолання соціальної поляризації, політичної фрагментації та перетворення міста на інклюзивну структуру, в рамках якої суб'єкти, що представляють місцеве управління, приватний бізнес та громадські організації спільно працюють над тим, щоб зробити місто стійким та комфортним для проживання.

3. Містобудівне партнерство. Спосіб управління містами та спосіб організації міських товариств мають надзвичайно важливе значення для планування та розвитку стійких та життєпридатних районів. Містобудівне планування з використанням традиційної моделі управління має надто жорсткий характер і не відповідає новим завданням. Воно неефективне і позбавлене демократичної легітимності. Таким чином, слід провести важливі реформи з метою інтеграції різних ланок і секторів управління і, водночас, з метою надання більшої відповідальності економічним партнерам, особливо провідним підприємцям, а також громадянському суспільству, головним чином неурядовим, добровільним асоціаціям.

Партнерства також формують нові зв'язки між дослідницькою та практичною діяльністю.

4. Міське екологічно раціональне управління. Коли національна політика рухається у протилежному напрямку, місцевим органам управління важко відстоювати та проводити екологічно сталу політику. До сфер, де національна політика часто перешкоджає або суперечить екологічно сталому розвитку, належать енергетика, транспорт та інфраструктура. У багатьох країнах місцеві органи управління відіграють найважливішу роль у тому випадку, коли йдеться про каналізацію та обробку відходів, рециркулювання, екологічні державні закупівлі, екологічне споживання та екологічні рахунки, і тим самим можуть ініціювати та підтримувати ініціативи громадян у контексті забезпечення сталого розвитку. Разом з тим їм притаманні більш вузькі можливості у сферах енергетики, транспорту, інженерної інфраструктури, природоохоронної діяльності та сільського

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

господарства. Тут набагато більшу вагу мають ділові кола, центральний уряд та наднаціональні суб'єкти, такі, як транснаціональні компанії, навіть у тих випадках, коли вони діють за рахунок місцевих партнерських відносин із публічними відомствами.

5. Економічне управління сприяє соціальній інтеграції та організується за рахунок місцевих ініціатив у неблагополучних міських районах. У багатьох випадках ці райони обираються на основі загальнонаціональних процесів ухвалення рішень, у рамках яких могли б розглядатися і місцеві ініціативи. Робляться спроби мобілізувати комерційні фірми на створення нових робочих місць, а також організацію підготовки кадрів та сприяння працевлаштуванню. Вживаються й інші заходи щодо освіти і культури, та й взагалі щодо розширення можливостей городян. Містобудівні дослідження пов'язуються з політикою розробки та оцінки експериментальних схем. У деяких країнах місцеві партнерські відносини все ще пов'язують, головним чином, з публічними відомствами, залишаючи мало перспектив для приватних партнерів або представників громади.

6. Ще однією важливою сферою, яку слід зазначити, є управління на базі міста, тобто управління, спрямоване на підвищення конкурентоспроможності міста та його економічне процвітання. Управління на базі міста реалізується в рамках концептуальних стратегій, що об'єднують багатьох заінтересованих суб'єктів, які намагаються виробити загальне уявлення про вигляд міста та заходи з метою його поліпшення.

Як свідчить досвід деяких країн, зараз є дві основні концепції партнерства: одна з них націлена на асоціацію органів приватного та публічного секторів, а інша – на координацію діяльності публічних відомств різних ланок та секторів.

Жодна з них, як видається, не відрізняється таким інтегруючим ефектом, який необхідний для пошуку консенсусу. Деякі категорії населення, незалежно від їх чисельності, відсторонені від партнерських відносин, наприклад, часто не представлена молодь. Водночас, останнім часом у сфері управління зміцнили свою представництво жінки – або самотужки, або завдяки підтримці за рахунок конкретних заходів, намічених владою.

Таким чином, визначення перспектив розвитку мегаполісів України має відповідати специфіці кожного міста як об'єкта управління та забезпечувати його успішний соціально-економічний розвиток. Проблеми та досягнення в управлінні містами неможливо оцінити без чітких критеріїв. Для оцінки рівня розвитку міст та ефективності управління ними необхідна чітка та ясна шкала вимірювань, достовірні дані, методика порівнянь та індексації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт ООН. URL : <https://www.un.org/> (дата звернення: 18.11.2023)
2. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23 березня 2000 року № № 1602-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> (дата звернення: 18.11.2023)

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Новіков А. В.
здобувач ступеня доктора філософії
Київський університет імені Бориса Грінченка
Обушний С.М.
к.е.н, доцент кафедри фінансів
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ESG ПРИНЦИПІВ У ДЕВЕЛОПЕРСЬКИХ ПРОЕКТАХ ВІДНОВЛЕННЯ КИЇВЩИНИ

Поступове прагнення до дотримання принципів сталого розвитку, розповсюдження ідей циркулярної економіки створили підґрунтя для створення системного підходу та низки принципів реалізації девелоперських проектів, що не лише відображають високий рівень корпоративної відповідальності, а й сприяють покращенню якості будівництва та створенню сприятливого середовища для сталого розвитку та успішного функціонування сучасних міст у майбутньому. Однією з ключових концепцій, що набувають швидкого розповсюдження є ESG принципи.

ESG (Environmental, Social and Governance) є концептуальним фреймворком, що визначає ключові аспекти сталого розвитку та корпоративної відповідальності. Ці принципи визначають три основні сфери, які організації повинні враховувати при прийнятті рішень, що впливають на їхню діяльність.

Перший компонент, середовище (Environmental), обумовлює увагу до екологічних аспектів. Це включає зобов'язання до збереження природних ресурсів, зменшення викидів забруднюючих речовин, підтримку відновлювальних джерел енергії та загальне зменшення екологічного впливу.

Другий компонент, соціальні аспекти (Social), охоплює відносини організації з суспільством, співробітниками, клієнтами, а також врахування прав людини, справедливості та диверсифікації у робочих колективах. Це також включає в себе програми корпоративної соціальної відповідальності (CSR), які спрямовані на підтримку соціальних програм та ініціатив.

Третій компонент, управління (Governance), відноситься до структури управління компанії та прозорості її функціонування. Це включає етичне керівництво, ефективне управління ризиками, дотримання правових норм і стандартів управління компанією, а також механізми контролю за діяльністю.

ESG принципи виступають як система вимог, що сприяє створенню стійкої та відповідальної бізнес-моделі, спрямованої на досягнення успіху не тільки у фінансовому вимірі, але й у забезпеченні довгострокової стійкості у взаємодії з природним середовищем та суспільством.

Створення ESG принципів не можна приписати одній конкретній особі або організації, оскільки це концепція, що поступово розвивалася внаслідок еволюції сталого розвитку та корпоративної відповідальності.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Ключові ідеї, на яких ґрунтується ESG, почали формуватися в різний час у низці сфер. Зокрема, ідеї щодо захисту навколишнього середовища, соціальної відповідальності та ефективного управління підіймалися різними науковцями, активістами та урядовими організаціями впродовж багатьох років.

Проте, можна умовно визначити деякі ключові етапи, коли ці принципи стали широко визнаними та такими, що стали активно застосовуватись у сфері бізнесу та інвестицій:

1. «Зародження концепції сталого розвитку». Вже в 1970-1980 роках ідеї щодо сталого розвитку були активно обговорювані в рамках різних міжнародних форумів та конференцій, зокрема, в рамках ООН.

2. «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності (CSR)». У 1990-2000-х роках більше уваги було приділено корпоративній соціальній відповідальності, що сприяло виникненню інтересу до соціальних аспектів управління бізнесом.

3. «Поява інвестиційних стратегій ESG». У кінці 2000-х та на початку 2010-х років інвестиційні фонди та інвестори стали активніше враховувати екологічні, соціальні та управлінські критерії при виборі об'єктів інвестування.

Схема 1.

Напрямки впливу ESG принципів.

Environmental Issues	Social Issues	Governance Issues
■ Climate change and carbon emissions	■ Customer satisfaction	■ Board composition
■ Air and water pollution	■ Data protection and privacy	■ Audit committee structure
■ Biodiversity	■ Gender and diversity	■ Bribery and corruption
■ Deforestation	■ Employee engagement	■ Executive compensation
■ Energy efficiency	■ Community relations	■ Lobbying
■ Waste management	■ Human rights	■ Political contributions
■ Water scarcity	■ Labor standards	■ Whistleblower schemes

Джерело: [2].

Протягом останніх десятиліть багато академічних установ, консалтингові агентства, соціальні організації та глобальні форуми такі як ООН та Світовий економічний форум активно сприяли розвитку та популяризації принципів ESG як важливого фактору для сталого розвитку суспільства та бізнесу.

Враховуючи масштаби проблем які сформовані внаслідок війни важливим на думку автора є формування ефективних стратегій відновлення регіонів, зокрема Київщини, з урахуванням сучасних ESG підходів та принципів.

Загалом на Київщині за даними Київської обласної адміністрації від початку повномасштабного вторгнення РФ в області було зруйновано чи пошкоджено 27 226 об'єктів. Найбільше постраждав житловий фонд, а саме 24,3 тис. об'єктів. Крім цього, пошкоджені 227 шкіл та садочків, 125 адміністративних будівель і ЦНАПів, 128 медичних закладів, 138 культурних та релігійних споруд.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Рішенням Київської обласної ради від 17 жовтня 2023 року № 726-21-VIII була затверджена Програма комплексного відновлення території Київської області на 2023-2027 роки. Відповідно до прийнятої програми були обрані наступні пріоритетні напрямки:

- пропозиції від територіальних громад області щодо розміщення об'єктів промислового та сільськогосподарського виробництва, транспортних та інженерних споруд і мереж, закладів освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення, природоохоронної сфери;
- надання адміністративних послуг;
- розвиток культурного та духовного середовища, туристичного потенціалу;
- захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру;
- розвиток потенціалу територіальних громад області;
- відновлення закладів соціальної інфраструктури;
- створення безбар'єрного простору.

У місті Києві за даними ГО «Центр прикладних досліджень» від початку повномасштабного вторгнення РФ в області було зруйновано чи пошкоджено:

- 222 багатоквартирних будинки;
- 45 шкіл;
- 30 дитячих садків;
- 1 дитячий будинок;
- 13 адміністративних будівель;
- 2 спортивні об'єкти;
- 5 об'єктів соціальної сфери;
- 1 ТРЦ;
- 17 закладів охорони здоров'я.

За оцінками аналітиків завдані збитки у Києві оцінюються у розмірі 1 млрд. 102 млн. доларів, а для Київської області у розмірі до 10 млрд. доларів. Ці цифри потребують як уточнення, так і можуть змінитись враховуючи продовження війни. Тому очевидним є той факт, що без залучення зовнішнього фінансування, у тому числі приватного інвестиційного капіталу, ефективного та достатньо швидкого відновлення може й не відбутись. Враховуючи, що на своїй меті приватний капітал перш за все вбачає максимізацію прибутків вкрай важливим є впровадження принципів ESG у девелоперських проектах відновлення Київщини та заохочення інвесторів до їх суворого дотримання. Розглянемо це більш детально.

1. Екологічні принципи (Environmental). Екологічні аспекти ESG стають основою сталого розвитку. У відновленні житла та інфраструктури після військових дій важливо враховувати вплив будівництва на навколишнє середовище. Використання екологічно чистих технологій, переробних матеріалів та енергоефективних рішень може допомогти знизити негативний вплив як виробництва будівельних матеріалів, так і самого будівництва на довкілля.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Наприклад заміна стандартних будівельних матеріалів на екологічно чисті альтернативи, такі як використання перероблених матеріалів або будівельних систем, що споживають менше енергії, може зменшити екологічний вплив проектів відновлення.

2. Соціальні Аспекти (Social). Під час відновлення важливо враховувати соціальні потреби спільноти. Це включає не лише відновлення житла, а й створення умов для доступу до освіти, медичних послуг, психологічної реабілітації, умов для фахової перекваліфікації, робочих місць та розвитку громад. Так першочергове відновлення шкіл, лікарень та інших соціальних об'єктів не лише забезпечує якісний соціальний захист, але й сприяє соціальній інтеграції та формуванню гідної національної та культурної свідомості.

3. Управління (Governance). Ефективне управління девелоперськими проектами відновлення після війни є ключовим для успіху. Транспарентність у використанні коштів, відповідальне управління та відкрита комунікація з фінансовими партнерами, громадами – це начебто зрозумілі, але вкрай важливі складові успішної реалізації планів відбудови. Впровадження чітких механізмів контролю за витратами та ефективне управління ризиками можуть забезпечити не лише ефективне використання ресурсів, але й поступово сформувати позитивний інвестиційний імідж та репутацію для залучення нових інвестицій у подальший розвиток регіону.

Загалом підводячи підсумки можна відзначити наступні позитивні ефекти від впровадження принципів ESG:

- Підвищення якості життя та створення здорових, екологічно чистих і соціально інтегрованих середовищ для проживання, навчання та праці.
- Економічний розвиток і стимулювання розвитку нових секторів економіки та створення робочих місць у сферах енергоефективності та соціальних послуг.
- Стійкий розвиток, а саме створення основ для стійкого та тривалого розвитку спільнот та інфраструктури, ефективного використання наявних ресурсів.

Застосування принципів ESG у проектах відновлення житла та інфраструктури після військових дій сприяє не лише фізичному відновленню, а й створенню стійких та соціально відповідальних умов для мешканців, що стає фундаментально важливим для підтримки та розвитку постраждалих громад у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. UN PRI (PRI Association). What are the Principles for Responsible Investment? URL: <https://www.unpri.org/about-us/what-are-the-principles-for-responsible-investment#:~:text=Principle%201%3A%20We%20will%20incorporate,entities%20in%20which%20we%20invest>. (дата звернення: 23.11.2023).

2. CFA Institute. Environmental, Social, and Governance Issues in Investing. A Guide for Investment Professionals. 2015. URL: www.cfainstitute.org/

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

[/media/documents/article/ position-paper/esg-issues-in-investing-a-guide-for-investment-professionals.ashx](#). (дата звернення: 24.11.2023).

3. Рибальська А. Нова програма відновлення Київщини до 2027 року. *Суспільне Новини*. 2023. 6 листопада. URL: <https://suspilne.media/611085-nova-programa-vidnovlenna-kiivsini-do-2027-roku-aki-napramki-obrali/> (дата звернення: 25.11.2023).

4. Програма комплексного відновлення території Київської області на 2023-2027 роки. Рішення Київської обласної ради від 17 жовтня 2023 року № 726-21-VIII. URL: <https://koda.gov.ua/rozrobleno-programu-kompleksnogo-vidnovlennya-ta-rozvytku-terytoriyi-kyuyivskoyi-oblasti-na-2023-2027-roky/> (дата звернення: 25.11.2023).

5. Тюпка Я. Відбудова не за горами. як Києву відновитися і стати кращим, ніж до війни. *Апостроф*. 2022. 31 травня. URL: <https://apostrophe.ua/ua/article/kyiv/infra/2022-05-31/otstroyka-ne-za-gorami-kak-kievu-vosstanovitsya-i-stat-luchshe-chem-do-voynyi/46235> (дата звернення: 25.11.2023).

Пилкін М.Д.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ДОСВІД ВІДНОВЛЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ КРАЇН ПІСЛЯВОЄННОГО ЧАСУ

Після громадянського конфлікту чи війни відновлення житла стає дуже важливим завданням для відбудови країни. Теперішня криза України, з якою вона зіштовхнулася через повномасштабне вторгнення, змусила розроблювати ефективні плани відновлення житлового фонду.

За статистикою Київської школи економіки (KSE) збитки від повномасштабного вторгнення для житлового фонду становлять більше 59 мільярдів доларів і продовжують зростати з кожним днем [1]. Зі світової практики існує багато прикладів як відновлювалось житло після воєн, які можуть бути корисними для України.

Влада Боснії та Герцеговини стикнулася з великою проблемою після закінчення війни – які є механізми забезпечити біженців та переміщених осіб житлом? Через внутрішній дефіцит житлових будівель ця задача була значно ускладнена. Але вихід з цієї ситуації був знайдений, а саме, реституція – поновлення порушених майнових прав та альтернативні варіанти житла для переміщених осіб. Велика кількість людей була змушена проживати в будинках, які належали іншим людям та в колективних центрах. Основною проблемою цієї ситуації була плутанина з власниками житлових об'єктів.

Після закінчення війни в Боснії перед владою постала величезна проблема – як забезпечити житлом переміщених осіб і біженців. Дефіцит всередині житлових будинків ще більше ускладнює завдання. Для вирішення цього питання ми надаємо переселенцям реституцію (відновлення порушених прав власності) та альтернативне житло. Багато людей були змушені жити в групових центрах або в будинках, що належали іншим людям. Ця ситуація створює велику плутанину для власників житлової нерухомості, яку необхідно вирішити.

У цей час було декілька довгострокових рішень для переміщених осіб у Боснії і Герцеговині, а саме, повернутися на рідну землю, переселитися в країну, де вони жили в той момент, або переїхати в інший район власної країни. Так як більшість внутрішньо-переміщених осіб бажали повернутися до своїх будинків, головну увагу було приділено поверненню людей у їх попередні будинки. Більше 1 мільйону людей були у статусі ВПО після встановлення миру в Боснії та Герцеговині. Створено спеціалізовану комісію з питань переселенців та біженців для вирішення майнових спорів щодо нерухомого майна. Але, через велику кількість майна, яке було пошкоджено під час бойових дій та недостатність житлового фонду процес реконструкції та будівництва нового житла відбувався нелегко.

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

Існували програми альтернативного житла для тих, хто не може повернутися до своїх домівок. Однак ці плани не передбачали гарантії права власності, тому вони були тимчасовими та могли спричинити проблеми в майбутньому. Ті, хто не хотів повертатися в довоєнні домівки, могли продати або обміняти своє майно і отримати певну компенсацію. Усі ці фактори ускладнювали процес реконструкції та розселення внутрішньо переміщених осіб у Боснії та Герцеговині.

Існує кілька програм, які надають кредити на потреби житла. Європейський Союз та USAID у 1998 році заснували Європейський фонд для фінансування післявоєнної реконструкції житла Боснії та Герцеговини. Були надані позики на загальну суму 57 мільйонів євро місцевим банкам і мікрофінансовим організаціям, які потім видали позики місцевим жителям. Крім того, Європейський банк реконструкції та розвитку продовжує надавати фінансування соціальних проєктів, особливо житла для населення. Наприкінці 2021 року Європейський банк реконструкції та розвитку надав банку в Боснії та Герцеговині кредитну лінію на суму 60 мільйонів євро для надання іпотечних кредитів. У 2013 році Банк розвитку Європейської комісії схвалив позику в розмірі 60 мільйонів євро для забезпечення нового або відремонтованого житла принаймні 7200 осіб, які раніше проживали в колективних центрах та інших місцях тимчасового розміщення.

Після конфлікту в Боснії та Герцеговині головним вирішенням житлової проблеми стало повернення власності її власникам. Цей підхід мав наступні проблеми:

- корупція та затримки в розгляді справ: випадки місцевої корупції є частими, а справи про повернення житла затримуються;

- конфлікти між старими власниками та новими мешканцями: іноді виникають конфлікти між старими власниками та самоселами в їхніх будинках, що ускладнює процес повернення будинків;

- загроза переслідувань: етнічні меншини, які повертаються додому, стикаються з загрозами переслідувань.

Щоб Україна могла успішно відбудуватися, вона має зосередитись не лише на фізичній інфраструктурі, а й розбудувати соціальну інфраструктуру та забезпечити можливості для працевлаштування та навчання. Також важливо уникати тривалого перебування людей у пунктах тимчасового поселення, оскільки це може негативно вплинути на якість життя.

Після Другої світової війни багато країн, включаючи Великобританію, зіткнулися з нестачею житла. Фактори, що впливають на житлову політику, включають наступне:

- післявоєнна криза;

- низька платоспроможність нежитлового населення;

- висока плата за житло;

- брак ресурсів і дорогих матеріалів для будівництва нових будинків.

У 1944 році британський парламент заснував Департамент міського планування для планування реконструкції. Головною метою було відновлення старих, погано спроектованих міст, зруйнованих бомбардуваннями.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Планувалося побудувати 750 тисяч нових будинків для потреб населення у 1945 році. Відродження почалося з будівництва тимчасового житла, яке виготовлялося зі сталі і було доступніше. Першочергове завдання – забезпечення житлом тих, хто втратив житло. Але оскільки масштабна реконструкція країни була швидко розгорнута, програма тимчасового житла не була завершена. Без соціального житла люди знаходять притулок у мобільних трейлерах, автобусах, покинутих таборах або тимчасових спорудах. Цей рух набув широкого розмаху в серпні 1946 року і отримав назву «захоплення». Це тривало до 1950-х років [2].

Уряд ініціював комплексну програму реконструкції, яка включала створення нових міст, переміщення компаній, відновлення територій і визначення довгострокових цілей після Другої світової війни. Змінилася і житлова політика. Почніть будувати стабільні та якісні будинки замість тимчасових будинків із збірних конструкцій. Ще до війни існувала потреба розчищати нетрі та безладну забудову, цю проблему уряд вирішив за допомогою Закону про житло 1930 року, який дозволяв місцевим радам ремонтувати та будувати нові будинки. Після війни уряд використовував передовий досвід міського планування для планування відродження міст. Щоб заохотити розвиток нових міст, у 1946 році було прийнято Закон про нові міста, який надав уряду повноваження виділяти землю та створювати девелоперські компанії.

Досвід Великобританії дає велику кількість корисних уроків щодо житлової політики. Його успіх полягав у тому, що вони провели комплексну планову реставрацію, яка вирішила житлові проблеми, які існували до війни. Наприклад, багатоповерхівки до війни не були популярними, але пошкодження та необхідність ремонту призвели до їх активного використання. В результаті вони забезпечують якість, комфорт і функціональність у нових районах і містах. Проте Україна повинна приділяти більше уваги оцінці та аналізу потреб людей у житлі та знайти найкращий спосіб задоволення цих потреб з огляду на обмежені ресурси. Підтримка балансу між доступністю та доступністю житла буде важливою проблемою.

Таким чином, відновлення в Боснії та Герцеговині та Великобританії та їх досвід дають багато корисних порад, які варто враховувати Україні, яка в майбутньому буде проводити подібні відновлення житлового фонду. Міжнародна співпраця, зміцнення інституцій, економічні реформи та акцент на прозорості, ймовірно, стануть ключовими елементами успішного відновлення. Важливо враховувати конкретні обставини України та адаптувати ці принципи до конкретних потреб цієї країни.

Список використаних джерел:

1. Kyiv School of Economics. Офіційний вебсайт. URL: <https://kse.ua/ua/>
2. Даценко В., Дмитренко О., Курило В., Набок В. Житлова політика після війни та стихійного лиха: досвід восьми країн. URL: <https://recovery-ukraine.org/reports/housing-policy-after-war-and-natural-disaster-the-experience-of-eight-countries/>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

СЕКЦІЯ 3. УКРАЇНА ТА ЄС: КАНДИДАТСЬКИЙ СТАТУС ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Лубнін Р.О.,
здобувач ступеня бакалавра,
Євтушевська О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА КИЄВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Рівень розвитку транспортного комплексу як сукупності транспортних засобів і транспортної мережі, безсумнівно, визначає ефективність функціонування економіки не тільки на рівні держави, а й у розрізі міст. У більшості випадків столиці різних країн історично набули свого статусу завдяки високому транспортному потенціалу, розташуванню на перетині транспортних шляхів, розвиненій транспортній мережі.

Київ зростає як просторово, так і економічно, що значно збільшує навантаження на транспортні системи, частина з яких вже застаріла. Більшість складових транспортної інфраструктури Києва були розбудовані у 1960-1980-х роках і розраховані на значно менші пасажиропотоки та нижчі темпи автомобілізації. За винятком постійного розширення ліній метрополітену, мережа громадського транспорту мало змінилася з часу здобуття Україною незалежності. Однак, додаткові переваги від подовження ліній метрополітену не є значними через дефіцит та потребу в розширенні сполучень у центрі Києва.

Міський метрополітен також працює на межі своїх можливостей. У 2022 році найбільш завантаженими станціями метро були «Лісова», «Академмістечко» та «Вокзальна», які розташовані на Червоній лінії. Усі три станції мають спільну рису – вони є транспортними вузлами для мешканців передмістя, які їдуть до Києва на роботу, навчання чи у справах.

Темпи житлового будівництва в передмісті зростають, тому проблема буде тільки загострюватися. Населення Києва становить 2,9507 млн осіб (станом на 01.02.2022 року) [1], денне населення міста – близько 3,8 млн. Щодня ці люди приїжджають до Києва з Ірпеня, Бучі, Обухова, Борисполя та інших міст. Найбільша кількість людей, близько 90 тисяч осіб, щодня приїжджає до Києва з Петропавлівської та Софіївської Борщагівки.

Були побудовані без рельсові лінії, але в більшості випадків тролейбусні лінії замінили трамвайні, які постраждали від напівзруйнованої інфраструктури і, як наслідок, їх конкурентоспроможність була знижена.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Типи та функції київського транспорту показані в таблиці 1. Більшість поїздок здійснюється на метрополітені; друге місце належить мікроавтобусам, які використовуються як державними, так і приватними перевізниками. Близько третини всіх поїздок громадським транспортом припадає на регулярні рейси трамваїв, тролейбусів та автобусів.

Хоча мережа громадського транспорту Києва є досить щільною, якість послуг не відповідає жодним очікуванням. Це виражається в низькій доступності деяких районів, а також у стані рухомого складу, агресивній поведінці водіїв та стилі водіння, поганих та ненадійних графіках руху, поганому інформуванні користувачів та відсутності єдиних тарифів. Важливо також зазначити, що рівень доступу до громадського транспорту для людей з інвалідністю в Києві є вкрай низьким (включно з інвалідами, які використовують крісла-коляски та собак-провідників).

Таблиця 1

Види та функції міського транспорту Києва

Тип транспорту	Кількість маршрутів	Кількість транспортних засобів	Щоденна кількість пасажирів	Основна функція
Метро	3		1,714,000	- Швидке сполучення районів, розташованих на різних берегах; - Масове переміщення людей; - Доступ до центру міста та пересування в межах цього району
Приватні мікро автобуси	141	1,525	937,300	- Деякі з них пропонують пряме сполучення, без пересадок;
Громадські маршрутки	30	279	174,000	- Деякі з них курсують до/від станцій метро; - Вони в основному експлуатуються приватними державними операторами; Це невеликі, швидкі та маневрені транспортні засоби, які не потребують значних витрат на утримання.
Автобус	72	370	548,000	- Обслуговування населення за розкладом; - Перевезення пасажирів до/від станцій метро та транспортних вузлів; сполучення з периферійними частинами міста.
Тролейбус	41	369	800,000	- Громадське обслуговування за графіком;
Трамвай	21	289	416,000	- Доставка пасажирів до/від станцій метро та транспортних розв'язок; - Сполучення з периферійними частинами міста.

Джерело: складено авторами на основі [2].

В останні роки вектор розвитку київського транспорту здебільшого визначався Міською цільовою програмою затверджену рішенням Київської міської ради від 14.11.2019 № 222/7795 «Про затвердження Міської цільової програми розвитку транспортної інфраструктури міста Києва на 2019-2023 роки» (зі змінами) [3].

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Витрати бюджету Києва на реалізацію Програми у 2022 році склали 2789360,7 тис грн. Крім того, фінансування Програми здійснюється також за рахунок державних ресурсів і приватних інвестицій (близько 20-25% від загального обсягу фінансування щорічно) [4].

У зв'язку з введенням в Україні воєнного стану у 2022 році зменшено обсяг бюджетних асигнувань на розбудову транспортної інфраструктури Києва, призупинені роботи на деяких об'єктах [5].

Зазначимо, що нинішній розмір фінансового забезпечення функціонування київської транспортної системи загалом відповідає пропорціям, які існували й раніше (у 2011-2021 рр.), що, з одного боку, зумовлює колосальну ресурсозабезпеченість транспортного комплексу столичного регіону, а з іншого – ставить високий попит на результати використання державних та інших коштів на розвиток транспортної системи, які кількісно виражаються у значеннях цільових показників (кінцевих результатів).

Сучасний транспортний комплекс міста Києва виконує низку функцій, без яких життя городян та існування підприємств навряд чи були б можливими, і результати розвитку транспортної системи в останні роки свідчать про грамотну та послідовну державну політику у сфері розвитку столичного транспорту.

Водночас не можна не відзначити основну проблему розвитку транспортного комплексу міста Києва, що полягає у високій частоті змін фінансування і цільових показників Програми. Очевидно, що за досконалішого планування цілей, завдань і кінцевих результатів, насамперед документів стратегічного призначення, не тільки стабілізуються показники розвитку столичного транспортного комплексу, а й посиляться довіра з боку громадян до міської влади, підвищиться ефективність громадського та державного фінансового контролю.

Список використаних джерел

1. Сайт Головного управління статистики у м. Києві. URL: <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=1123&lang=1> (дата звернення: 19.11.2023)

2. Місто Київ, Україна. Дослідження сталого розвитку міського транспорту. Остаточний звіт - Integrated Transport Planning Ltd, 2015. URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/3795-doslidzhennya_stalogo_rozvytku_miskogo_transportu_svitovyy_bank_0.pdf (дата звернення: 19.11.2023)

3. Міська цільова програма затверджена рішенням Київської міської ради від 14.11.2019 № 222/7795 «Про затвердження Міської цільової програми розвитку транспортної інфраструктури міста Києва на 2019-2023 роки» (зі змінами). URL: <https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=https://kyivcity.gov.ua/img/item/general/2353.pdf> (дата звернення: 19.11.2023)

4. Рішення КМР від 09.12.2021 № 3704/3745 «Про бюджет міста Києва на 2022 рік» (зі змінами). URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/3704-3745.pdf> (дата звернення: 19.11.2023)

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590 «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 19.11.2023)

Олешко А.А.,
здобувач ступеня бакалавра,
Євтушевська О.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТОЛИЧНОЇ АГЛОМЕРАЦІЇ

Проблеми агломерації міста Києва мають бути в постійному полі зору провідних науковців міста Києва та України загалом з метою забезпечення комфортного життя громади. В своїх тезах я пропоную розглянути питання агломерації міста Києва і можливих перспектив.

Агломерація - це процес і явище, коли люди та економічна діяльність сконцентровані у великих міських об'єднаннях або мегаполісах та їхніх околицях. Це великі міські або місько-сільські території, де населення, підприємства, інфраструктура та інші елементи життя тісно пов'язані та взаємозалежні. [1]

Ключові аспекти агломерації:

- Населення та житлові умови: агломерації характеризуються високою густиною населення та різноманітністю житлових форм, включаючи як великі міські комплекси, так і прилеглі сільські та пригородні зони.
- Економічна активність: тут зосереджена велика частина економічної діяльності, такої як підприємства, фінансові установи, торгівля та послуги.
- Транспортна інфраструктура: завдяки розвиненій транспортній системі, агломерації стають місцем зручного переміщення людей та товарів.
- Соціокультурна інтеграція: агломерації характеризуються різноманіттям культур, стилів життя та соціальних груп, що взаємодіють та впливають одне на одного.
- Інфраструктурні проекти: великі міські об'єднання мають розвинену інфраструктуру, яка включає в себе транспорт, освіту, медичні установи, парки та інші об'єкти.
- Екологічні аспекти: зростання економічної активності та населення може впливати на екологію, викликаючи проблеми, такі як забруднення повітря та води.
- Агломерація виникає від стрімкого розвитку міст та їхніх околиць і є важливим аспектом сучасної урбанізації.

Основні фактори, які впливають на розвиток агломерації, включають:

- Економічні фактори: зростання економічної активності, розвиток промисловості та послуг сприяють притягання населення та підприємств до агломераційних зон.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- Інфраструктура: розвинена та ефективна транспортна, енергетична та комунікаційна інфраструктура створює умови для зручного функціонування агломерації.

- Урбанізаційні тенденції: збільшення міського населення та розвиток міських територій призводять до формування агломерацій.

- Освіта та наука: наявність вищих навчальних закладів та наукових центрів привертає інтелектуальний капітал і сприяє інноваційному розвитку.

- Соціокультурні чинники: розмаїття культурних та розважальних можливостей може бути привабливим для мешканців та підприємств.

- Забезпеченість робочою силою: наявність кваліфікованої робочої сили визначає привабливість агломерації для бізнесу.

- Екологічні аспекти: спроби створення екологічно чистих та сталої агломерації можуть бути ключовими для привертання та утримання населення та інвесторів.

Аналіз цих факторів дозволить глибше розуміти та прогнозувати динаміку та перспективи розвитку столичної агломерації. [1]

Сучасний стан агломерації Києва визначається його швидким розвитком, збільшенням населення та інтенсивними господарськими процесами. Зокрема, спостерігається інтенсивна забудова, розвиток транспортної інфраструктури, а також зростання економічної активності. Проте, виникають виклики, пов'язані з транспортними заторами, екологічними проблемами та неоднаковістю розвитку різних районів агломерації. [2]

Додатково, слід звернути увагу на динаміку змін у структурі економіки, освітній та науковий потенціал міста, а також на розподіл робочої сили за галузями. Важливим аспектом є також соціокультурний розвиток, включаючи доступ до культурних подій, освітніх і медичних установ.

Для розуміння перспектив розвитку столичної агломерації необхідно аналізувати наявні стратегії управління її розвитком та їх ефективність. Це дозволить обґрунтувати рекомендації для подальших кроків у забезпеченні перспективного розвитку столичної агломерації Києва. [3]

Деякі поточні виклики для агломерації міста Києва включають:

- Транспортні затори: зростання автотранспортного руху може призводити до транспортних заторів, що негативно впливає на якість життя та економіку.

- Нерівномірність розвитку: різниця в рівні розвитку різних районів може створювати соціальний та економічний дисбаланс.

- Екологічні проблеми: забруднення повітря та води, а також інші екологічні проблеми, які можуть виникати внаслідок інтенсивної економічної діяльності та зростання населення.

- Житловий криза: зростання попиту на житло може створювати проблеми доступності та цін на житло.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

- Соціальні виклики: збільшення населення може призводити до соціальних проблем, таких як недостатній доступ до соціальних послуг та освіти.

- Міське планування: неадекватне міське планування може викликати проблеми з розташуванням інфраструктури та житлових зон.

Розгляд цих викликів є ключовим для розробки стратегій та рішень, спрямованих на сталі та збалансовані розвиток агломерації Києва.

Для об'єктивної оцінки ефективності наявних стратегій варто також враховувати деякі аспекти:

- Участь громади: залучення громади до процесу планування та реалізації стратегій є ключовим фактором успіху. Співпраця з місцевим населенням дозволяє враховувати його потреби та створює підтримку для запроваджених ініціатив.

- Моніторинг та оцінка: наявність систем моніторингу та оцінки результатів дозволяє вчасно виявляти невдачі та коригувати стратегії відповідно до змін у суспільстві та економіці.

- Фінансова підтримка: ефективність стратегій часто залежить від наявності достатньої фінансової підтримки. Спрямовані інвестиції в ключові проекти можуть прискорити досягнення поставлених цілей.

- Інтеграція стратегій: важливо, щоб різні стратегії взаємодіяли та доповнювали одна одну, уникати конфліктів та створювати цілісний план розвитку агломерації.

- Загалом, успішність стратегій управління розвитком агломерації Києва буде залежати від їхньої комплексності, адаптованості до конкретного контексту та здатності враховувати мінливі умови. [3]

На даний момент існує кілька ключових проектів у Києві, спрямованих на покращення інфраструктури та житлових умов. Зазвичай такі проекти зорієнтовані на розвиток транспортної системи, енергетичну ефективність, благоустрій міських просторів та інші аспекти міського середовища. Деякі приклади:

"Біла книга Києва": документ, що визначає стратегію розвитку міста, включаючи питання інфраструктури, транспорту, житлового будівництва та розвитку громад.

"Київський метрополітен": проекти розширення та модернізації метрополітену, такі як введення нових ліній, станцій та покращення технічного стану.

"Smart City Kyiv": програми з впровадження інформаційних технологій для покращення управління містом, включаючи системи розумного транспорту та моніторингу.

Житлові проекти: різноманітні будівельні проекти для забезпечення доступного та комфортного житла, включаючи реконструкцію старих та будівництво нових житлових комплексів. [3]

Реконструкція та благоустрій об'єктів культурної спадщини: Проекти, спрямовані на відновлення та збереження історичних міських об'єктів. [4]

Отже, агломерація Києва - це процес концентрації населення, економічної діяльності та інфраструктури в столичному регіоні. Його високий рівень свідчить про інтенсивний розвиток, економічну активність та культурну різноманітність. Однак це також супроводжується викликами, включаючи транспортні проблеми та житлову кризу, які потребують ретельного управління та планування.

Список використаних джерел:

1. Агломерації і мегаполіси
URL: https://stud.com.ua/133308/geografiya/aglomeratsiyi_megapolisi (дата звернення 19.11.2023)
2. Промислові агломерації України
URL: https://pidru4niki.com/1600040855823/rps/promislovi_aglomeratsiyi_ukrayini (дата звернення 19.11.2023)
3. Київська агломерація URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B0%D0%B3%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F (дата звернення 22.11.2023)
4. Київська агломерація, що це таке і чому під час повномасштабної війни вона стала ще більш потрібною. URL: <https://www.village.com.ua/village/city/how-it-works-city/327711-navischo-potribna-kiyivska-aglomeratsiya> (дата звернення 23.11.2023)

Луньова Т.С.,
здобувач ступеня бакалавра,
ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ДИНАМІКА ГУРТОВОЇ ТА РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Трансформація економічних умов модифікує основні риси підприємництва, породжує нову оцінку ролі та місця бізнесу в соціально-економічному розвитку держави, що особливо актуально для підприємств у сфері торгівлі.

Торгівля відзначається провідною роллю в національному господарстві, забезпечуючи ефективний товарний обіг та обмін у формі купівлі-продажу для задоволення потреб споживачів. Вона сприяє підтримці виробників, підвищує конкурентоспроможність товарів і підприємств, а також формує валовий внутрішній продукт. Торгівля впливає на акумуляцію коштів у бюджетах, забезпечує збалансованість виробництва і споживання, а також сприяє підвищенню якості життя, надаючи населенню доступ до різноманітних товарів та послуг [2, с. 237].

Функціонування торгівлі як системи забезпечується характером економічних відносин з партнерами, раціональною організацією бізнес-процесів, результативністю адаптивних дій зі сторони економічних суб'єктів, що у сукупності забезпечують динаміку її функціонування.

Найбільш поширеними формами підприємницької діяльності є гуртова та роздрібна торгівля. Порівняльна характеристика двох типів торгівлі наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика гуртової та роздрібної торгівлі

Порівняльні характеристики	Гуртова торгівля	Роздрібна торгівля
Сутність	Перепродаж (продаж без перероблення) нових або уживаних товарів роздрібним торговцям, підприємствам, організаціям або іншим гуртовикам, діяльність агентів чи посередників з купівлі товарів від імені подібних осіб або продажу товарів подібним особам і компаніям	Види економічної діяльності, пов'язані з продажем товарів і послуг споживачам для використання ними особисто або їхніми родинами
Суб'єкти	Гуртові торговці або біржовики, промислові дистриб'ютори (підприємства гуртової торгівлі, що спеціалізуються на продажу промислових товарів), експортери, імпортери, закупівельні організації, філії та офіси з продажу; торгові посередники і товарні брокери, комісіонери, заготівельники і коопераційні організації, які здійснюють збут сільськогосподарської продукції, тощо	Магазини, торгові центри, намети, кіоски, компанії поштового замовлення, вуличні торговці, споживчі кооперативи, компанії, що спеціалізуються на організації аукціонів тощо

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Функції	Збирання (компонування), сортування великих партій товарів, поділ і перефасування товарів	Будь-який факт продажу товарів і
	меншими партіями (наприклад, фармацевтичних товарів), зберігання, охолодження, доставка й установлення товарів, акції для своїх споживачів, дизайн етикеток тощо.	послуг кінцевому споживачеві

Джерело: складено автором на основі [3, с. 115]

Слід відзначити, що суб'єкти гуртової торгівлі виступають посередниками між виробниками і сектором роздрібною торгівлі, а роздрібна торгівля, у свою чергу, є останнім етапом процесу розподілу товару та одним із найбільш перспективних секторів економіки.

Протягом 2018-2020 рр. динаміка торгівлі в Україні помітно зростала, що представлено на рис. 1.

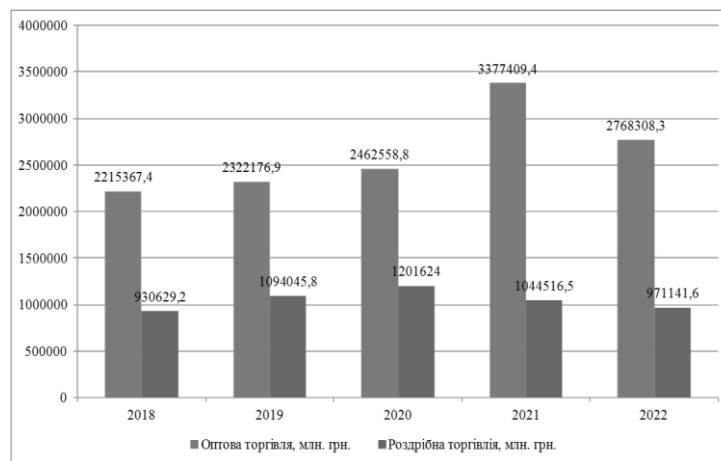

Рис. 1. Динаміка гуртової та роздрібною торгівлі в Україні у 2018-2022 рр., млн. грн. *Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1]*

Протягом 2018-2021 рр. спостерігалось стабільне зростання показників гуртової торгівлі, в цілому на 52,5 %, що пов'язано як із збільшенням реалізації продукції, так і зі збільшенням цін того періоду. Загальна динаміка гуртової торгівлі у 2018-2021 рр. становила зростання на 1 162 042 млн. грн. за вказаний період. Однак у 2022 році, після початку повномасштабного вторгнення РФ, стався обвал показників гуртової торгівлі – більш ніж на 22 %.

Що стосується показнику роздрібною торгівлі, то він є меншим за показники гуртової торгівлі. Протягом періоду 2018-2021 рр. зростання роздрібною торгівлі становило +113 887,3 млн. грн.; у відсотках приріст становить 12,2 % за вказаний період; однак скорочення у 2022 році становило 7,6%.

Розглянемо тепер загальну динаміку обороту торгівлі у досліджуваному періоді (рис. 2). Відповідно протягом періоду 2018-2021 рр. відбувається значне зростання загального обороту торгівлі – від 3 145 996,6 тис. у 2018 році до 4 421 925,9 у 2021 рр.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

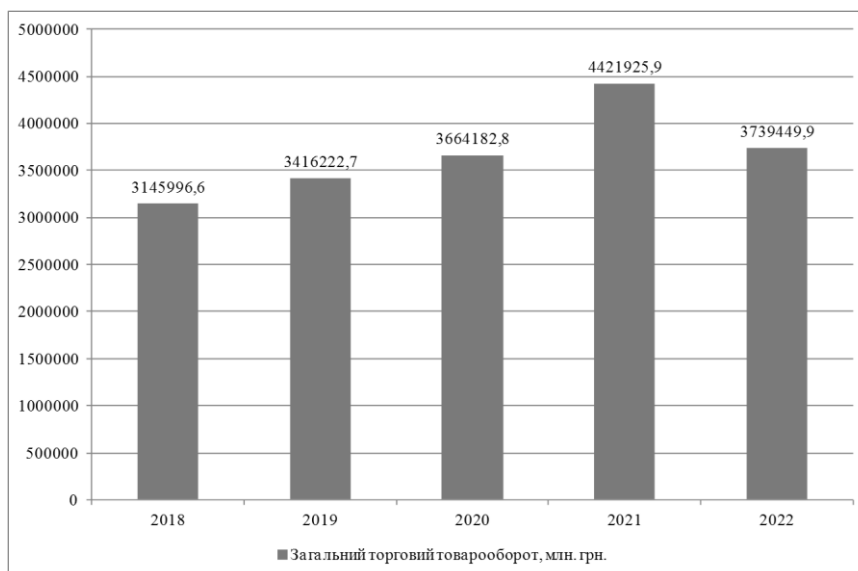

Рис. 2. Динаміка загального обороту торгівлі у 2018-2022 рр., млн. грн.
Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1]

Загальне зростання склало 1 275 928,3 млн. грн. протягом досліджуваного періоду або 40,56 %. Це пояснюється у тому числі більшою інтенсивністю зростання гуртового товарообороту порівняно із роздрібним. Однак початок неспровокованої російської агресії призвів до значного згортання підприємницької діяльності, скорочення споживчих та гуртових ринків та зменшення товарообороту. Так, у 2022 році скорочення товарообороту сумарно становило 15,4%.

З початком повномасштабного військового вторгнення в Україну сектор торгівлі стикнувся з такими проблемами [4]:

1. Проблеми з логістикою. Станом на травень 2022 року мають ушкодження 23573 км доріг, 289 автомобільних мостів, 6,3 тис. км залізничних колій та 41 залізничний міст. Діяльність морських портів з початку повномасштабного вторгнення була зупинена, і це мало негативний вплив на зовнішню торгівлю країни.

2. Ускладнення постачання товарів. До 24 лютого 2022 року значна частина складів знаходилася у Київській області (близько 70-80%). Після початку війни підприємства були вимушені перевезти запаси товарів у західні області. Як наслідок – ланцюги постачання постраждали, та фінансова сторона логістики зазнала великих втрат.

3. Скорочення попиту. На початку війни почався ажіотажний попит на продукти харчування та товари першої необхідності. Але значно знизився попит на інші товари, наприклад, за даними «Епіцентра», в перші місяці війни попит на меблі скоротився на 57%, на різні види підлоги – на 66%, на будівельні матеріали – на 47%. Скорочення попиту також пов'язані зі зниженням купівельної спроможності населення через зростання цін та втрати робочих місць.

4. Обмежені фінансові ресурси, відсутність інвестицій. У дану категорію можна віднести, високі витрати на орендну плату, дефіцит оборотних коштів тощо.

5. Збитки, завдані військовими діями. Зруйновані будівлі, складські приміщення, магазини; втрата основних засобів; збитки товарним залишкам в

торговельних точках та складських приміщеннях тощо. Згідно спільного дослідження Асоціації ритейлерів України та Ukrainian council of shopping centers, найбільше збитків за перші два місяці війни зазнали такі галузі торгівлі: 30,249 млрд. грн. (60%) – продукти харчування, основні збитки в даній галузі спричинені пошкодженнями приміщень; 5,833 млрд. грн. (11%) – одяг, взуття, основні втрати припадають на товари на складі; 3,592 млрд. грн. (7%) – електроніка та побутова техніка та 1,182 млрд. грн. (2%) – ювелірні вироби.

Незважаючи на виклики, галузь торгівлі починає покращуватись, акцентуючи увагу на декількох напрямках, ключові з яких відшкодування збитків за втрачене майно, компенсації та програми підтримки бізнесу. Варто зауважити, що розвиток торгівлі в Україні справді потребує дієвої державної підтримки, особливо в умовах воєнного конфлікту. Її цільовими орієнтирами повинні стати подолання монополії на ринку та підтримка продукції вітчизняних виробників [5].

Для того, щоб економіка країни продовжувала працювати в умовах війни, бізнесу необхідно швидко адаптуватись до нових умов. Одним із найбільш безпечних методів є релокація до відносно безпечних регіонів України. Станом на листопад 2023 року існують два методи релокації – за власні кошти фізичних та юридичних осіб та державна програма релокації підприємств від Міністерства економіки України. Варто зазначити, що релокація позитивно впливає на обидві сторони - приймаючу громаду та бізнес. Громада отримує збільшення надходжень до місцевого бюджету, розвиток інфраструктури, нові робочі місця та логістичні зв'язки, а бізнес в свою чергу отримує безпечні умови праці, відновлення логістики, каналів збуту та можливості розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державна служба статистики України/Статистична інформація/Внутрішня торгівля/Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібно торгівлі – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Тимошик Н. С., Семчишин Є. В. (2019). Організаційні аспекти формування та оптимізації фінансових ресурсів підприємств. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Сер. Економіка і управління. Т. 30 (69). № 2. С. 232–238.
3. Торговельне підприємництво: теорія та практика: монографія / [Л. О. Лігоненко та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Лігоненко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. К. : КНТЕУ, 2012. 303 с.
4. Пашкуда Т., Афенді А. (2022). Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану [Електронний ресурс]. Економіка та суспільство. Вип. 43. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1759>
5. Міністерство економіки України: Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони., 25.10.2022 Відділ зв'язків з громадськістю та засобами масової інформації. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dcfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Загороднюк Є.В.,
здобувач ступеня доктора філософії
Вищий навчальний заклад
«Університет економіки та права «КРОК», м. Київ

РОЗВИТОК ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ МІСТА КИЄВА

Одній із найбільших областей в Україні є Київська область, в якій у мирний час мешкало 1,7 млн. населення. Більшість населення потребує доступу до Інтернету та мобільного зв'язку, що потребує володіння цифровими навичками. За проведеними дослідженнями Програмою EGAP (Програма «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади») тільки 53% населення України володіють цифровими навичками, а 15,1% українців взагалі таких навичок не мають. Поширення процесу цифровізації на бізнес-процеси суб'єктів господарювання та поява нових електронних сервісів для громадян зумовлює розвиток цифрового суспільства. У 2021 р. був розроблений проєкт «Київська обласна цільова програма «Цифрова Київщина» на 2022-2024 рр., проте війна не надала можливості її реалізації. У 2018 р. була прийнята комплексна міська цільова програма «Електронна столиця» 2019-2023, яка передбачає розвиток, супровід та технічну підтримку диспетчерського центру моніторингу роботи транспорту, управління та контроль за функціонуванням мереж зовнішнього освітлення міста, модернізація електронних систем освітнього та наукового простору, розвиток системи відеоспостереження та забезпечення безпеки, створення платформи «Електронна медицина», створення та супровід платформи «Електронна демократія» [1].

В Україні розвинутий ринок наступних цифрових продуктів: електронна торгівля, електронна комерція (біржі, торговельні майданчики), електронний банкінг, електронні Інтернет-платежі, Інтернет-реклама, інфраструктура цифрового простору (платформи, меседжери, хмарний сервіс), Інтернет-офіси, цифрові медіа та платформи, комп'ютерні ігри, різні спеціалізовані додатки окремих компаній, комунікаційні платформи, державні сервіси.

Цифрова трансформація бізнесу є сучасним явищем, яке швидко поширюється та розвивається. Вплив цифрової трансформації на розвиток бізнесу в цілому в Україні має як позитивні так і негативні наслідки. Розширені можливості, які надають сучасні засоби комунікації надають можливість компаніям збирати інформацію і вивчати потреби споживачів. Найбільшими перевагами цифрової трансформації є способи, швидкість та якість отримання та передачі інформації, тобто система комунікацій. Проте цифровізація широко проникла і в бізнес-процеси суб'єктів господарювання і в процеси організації праці та виробництва. Автоматизація виробничих процесів надала широкі можливості щодо стандартизації цих процесів та управління ними. Найбільш вираш від цифровізації отримали ті компанії, які паралельно з цифровізацією виробничих процесів здійснювали

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

цифровізацію управління та документообігу. За дослідженими американських вчених прибуток підприємств зростає на 26 %, якщо проводити комплексну цифровізацію підприємства. Якщо цифровізація стосувалась тільки системи управління підприємством, то прибуток зростає на 9 %. Якщо цифровізація стосувалась тільки виробничих або технологічних процесів, то прибуток зростає на 11%. Потрібно приділяти увагу також і формуванню у працівників цифрових навичок. Працівники, які володіють цифровими навичками, мають вищу конкурентоспроможність і можуть працювати у мінливих економічних умовах. Тому питання освіти, особливо сучасної освіти у дистанційному форматі є дуже актуальним.

Список використаних джерел

1. Офіційний веб-сайт Київської міської ради. Міські цільові програми: діючі програми. URL: <https://kmr.gov.ua/uk/municipal-target-programs>

Сімавін П.Ю.,
здобувач ступеня доктора філософії,
Іващенко О.А.,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ В РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інтелектуальний капітал, як концепція, набуває все більшого значення в сучасному бізнес-середовищі, оскільки підприємства визнають його роль у створенні конкурентних переваг і забезпеченні сталого розвитку. Цей термін відображає сукупність «невидимих» активів, які забезпечують підприємству економічну вартість та здатність адаптуватися до змін в навколишньому середовищі.

У світлі глобальної конкуренції та невіддільних змін, інтелектуальний капітал стає джерелом стійкої конкурентної переваги. Його розвиток та ефективне використання вимагають постійного вдосконалення стратегій управління знаннями, інновацій та відносинами. Інтелектуальний капітал – це не просто «модний» термін, це ключовий фактор, який визначає успіх у світі, де знання та інновації є основними каталізаторами прогресу та розвитку.

Інтелектуальний капітал – це знання про людські ресурси підприємства, які можуть бути використані для отримання прибутку, або будь-яка інша інформація чи знання, що забезпечує підприємству конкурентну перевагу. Іншими словами, це актив, оскільки це інформаційний ресурс, який підприємство може використовувати для отримання прибутку, залучення клієнтів, створення нового продукту, вдосконалення існуючих продуктів або покращення бізнесу [1].

Інтелектуальний капітал визначається чотирма основними складовими [2]: людським капіталом, структурним капіталом, споживчим капіталом та соціальним капіталом (рис. 1).

Перш за все, інтелектуальний капітал визначається людським капіталом — сукупністю знань, навичок та талантів працівників. Люди, які працюють в організації, стають живими активами, здатними генерувати інновації, розробляти та вдосконалювати продукти та послуги. Завдяки високому рівню кваліфікації та творчому підходу, працівники стають двигуном ефективності та конкурентоспроможності підприємства.

Структурний капітал є іншою важливою складовою інтелектуального капіталу, включаючи системи, технології, бази даних та бізнес-процеси. Оптимізовані технології дозволяють підприємствам ефективно виробляти товари та послуги, а високорозвинені бізнес-процеси сприяють швидшій доставці продукції на ринок та забезпечують конкурентні переваги в умовах постійної зміни.

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

Рис. 1. Складові інтелектуального капіталу

Споживчий капітал, третя складова інтелектуального капіталу, відображає взаємодію підприємства з його зацікавленими сторонами, такими як клієнти, партнери, громадські організації тощо. Сприятливі відносини та позитивна репутація можуть підняти бренд підприємства та створити високий рівень лояльності серед клієнтів.

Соціальний капітал, четверта складова інтелектуального капіталу, що визначається як сукупність взаємовідносин, довіри, норм та соціальних мереж, які існують в суспільстві. Це включає в себе якість соціальних зв'язків, здатність до співпраці та взаємодопомоги. Роль соціального капіталу полягає в створенні основи для ефективної комунікації, вирішення конфліктів та спільної діяльності.

Насьогодні, інтелектуальний капітал є ключовим фактором для забезпечення інноваційного середовища всередині підприємства. Здатність до постійного навчання, розвитку та впровадження нових ідей і технологій визначає його здатність до адаптації та росту в умовах швидкозмінюючогося світу. З огляду на вищезазначене інтелектуальний капітал є важливим ресурсом для фінансового успіху підприємства. Високий рівень інтелектуального капіталу призводить до підвищення ефективності операцій, збільшення прибутковості та зростання вартості підприємства на ринку капіталу.

Отже, інтелектуальний капітал виступає не лише як реакція на сучасні тенденції, але і як стратегічний ресурс для досягнення конкурентоспроможності. Підприємства, які усвідомлюють значення людського потенціалу, оптимізації бізнес-процесів та підтримки партнерських відносин, стають лідерами у своїх галузях.

Список використаних джерел

1. Dheeraj V. Intellectual Capital. *WallStreetMojo*. URL:

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

<https://www.wallstreetmojo.com/intellectual-capital/>

2. Борисюк І.О., Вовк О.М. Розвиток інтелектуального капіталу як конкурентної переваги підприємства // Конкурентоспроможність підприємств у міжнародному цифровому просторі: Монографія / За редакцією Ареф'євої О.В. Київ: ФОП Маслаков, 2019. С. 94-102.

Федоров М.Є.,
здобувач 4 курсу ОП «Економіка міста. Урбаністика»
Науковий керівник: Ушенко Н. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК БІЗНЕСУ У МІСТІ КИЄВІ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Київ як місто-столиця України є привабливим для ведення бізнесу завдяки своїй географічній позиції, ємному ринку, активному поширенню форм державно-приватного партнерства, наявності кваліфікованих фахівців, прогресивному інноваційному середовищу.

Аналітичні дослідження відображають такі базові чинники, що аргументують сприяння його розвитку:

1. Стратегічне розташування: Київ є великим транспортним вузлом, що полегшує можливість імпорту та експорту товарів, а також стимулює розвиток логістики та торгівлі [1]

2. Ємний ринок: Київ має значну популяцію і є одним із найбільших міст у Східній Європі. Це створює величезний внутрішній ринок для підприємців та забезпечує потенційних клієнтів для різних видів бізнесу.

3. Сприятливе урядове регулювання: Україна робить кроки для покращення підприємницького середовища, полегшуючи процедури реєстрації бізнесу [2], спрощуючи податкову систему та залучаючи іноземні інвестиції. Це створює сприятливі умови для розвитку нових підприємств та залучення бізнесу з-за кордону.

4. Наявність висококваліфікованих фахівців: Київ є освітнім та культурним центром України та залучає молодих та талановитих фахівців. Це забезпечує доступ до висококваліфікованих кадрів, які необхідні для розвитку та процвітання бізнесу у різних галузях [3].

5. Інноваційне середовище: Київ також є місцем розвитку нових технологічних стартапів та інноваційних підприємств. Існує чимало інкубаторів, акселераторів та підприємницьких спільнот, які підтримують розвиток нових ідей та бізнес-проектів [3].

Військові умови в Україні зумовили проблеми ведення бізнесу в країні та зокрема місті Києві, а саме - скорочення інвестицій, зниження попиту на товари та послуги, а також створення невизначеності для підприємців і працівників. Однією з

**«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні
аспекти»**

основних проблем є уповільнення економічного зростання та розвитку бізнесу. Наявність військово-політичного конфлікту може знизити ділову активність та вплинути на можливості розширення та інвестування у нові проекти, які можуть бути відкладені або скасовані через невизначеність політичної та економічної ситуації [4]. Війна також призводить до сильних коливань валютного курсу та інфляції, що ускладнює передбачення та планування ділової активності підприємницьких структур. Збільшення вартості імпортованих товарів та послуг створює фінансові проблеми для місцевих підприємств. Системною проблемою є зниження безпеки та ризику для бізнесу. Війна призводить до підвищеного рівня злочинності, нестабільності та можливих руйнувань інфраструктури, що може негативно позначитися на діяльності підприємств.

Загалом під час війни бізнес може стикатися з низкою складнощів, але практика показує, що люди та компанії здатні пристосовуватися та знаходити можливості навіть у настільки складних умовах. Стабільність, державна підтримка та адаптивне планування можуть відіграти важливу роль у послабленні негативного впливу військової ситуації на бізнес.

Однак нові умови породжують нові потреби, тому узагальнимо перспективи розвитку бізнесу, які мають місце у військових реаліях:

1. Потреби безпеки: під час війни, важливість безпеки зростає. Бізнеси, спеціалізовані в галузі безпеки, такі як охоронні служби, кібербезпека, системи відеоспостереження тощо можуть стати затребуваними.

2. Військово-промисловий комплекс: у деяких випадках зростання військово-промислового комплексу може призвести до збільшення попиту на військово-технічну продукцію та послуги. Компанії, що займаються виробництвом зброї, обороноздатної техніки, а також обслуговуванням та ремонтом [5], можуть набути більше можливостей.

3. Гуманітарна допомога: під час конфліктів, гуманітарні кризи виникають у різних галузях. Бізнеси, що спеціалізуються на наданні гуманітарної допомоги, харчових продуктах, медичному обладнанні та послугах, можуть знайти можливості для розвитку.

4. Перегляд потреб: під час війни ринок та потреби населення часто змінюються. Галузі, пов'язані з відновленням післявоєнних територій, інфраструктури, будівництва та ремонту можуть також знайти нові можливості для зростання.

5. За результатами опитування Європейської Бізнес Асоціації «**Прогнози бізнесу на 2024 рік**» 58% директорів у місті Києві розраховують на покращення стану бізнесу у 2024 році, тоді як 9% директорів розраховують у 2024 році утримати

бізнес-показники на рівні попереднього року, тоді як 13% прогнозують негативну динаміку (торік таких більше, а саме 25%) [6] (рис. 1).

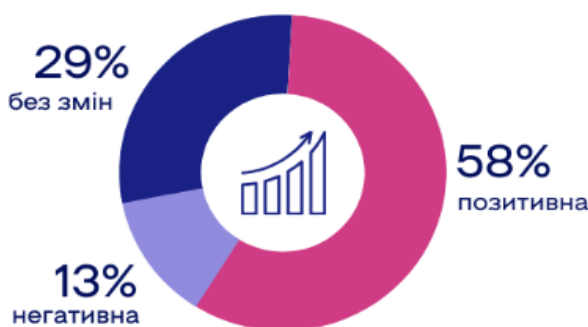

Рис. 1. Динаміка розвитку бізнесу у 2024 році, % Джерело: складено авторами за даними [6]

Більшість компаній та їх керівників очікують поліпшення фінансових показників. Більшість очікують зростання доходів у 2024 році: 72% розраховують на приріст у гривні та 55% – у натуральному вираженні. Торік таких було 58% та 43% відповідно. Тоді як 35% опитаних підприємців очікують зростання доходів у гривні до 10% і 25% – на 11-20%. На жаль є й ті, хто очікує падіння доходів у гривні, прогнозують 16%, у натуральному вираженні – 17% [6] (рис.2).

Рис. 2. Прогнози доходів бізнесу у 2024 році, грн. Джерело: складено авторами за даними [6]

З одного боку, військові конфлікти часто супроводжуються низкою серйозних викликів. Невизначеність, пов'язана з військовою обстановкою, може створити труднощі щодо забезпечення безпеки персоналу та збереження нормального функціонування підприємства. Економічна нестабільність та зміни в інфраструктурі можуть ускладнити виробничі процеси, постачання та обслуговування клієнтів.

З іншого боку, певні сектори економіки можуть знайти можливості для зростання в умовах війни. Наприклад, компанії, що спеціалізуються на оборонній

промисловості, можуть відчувати збільшений попит. Також ряд галузей, пов'язаних із військовою підтримкою, технологічними інноваціями та безпекою, можуть знайти нові ринкові можливості.

Рішення про розвиток бізнесу під час війни має враховувати безліч факторів, таких як вид бізнесу, географічне розташування, доступні ресурси та стратегічні цілі компанії. Важливо здійснювати оперативний моніторинг ризиків та можливостей, а також бути готовим до мобільної адаптації за умов постійної мінливості.

Список використаних джерел:

1. Жмеренецький О. Транспортна інфраструктура: світло у кінці тунелю / Kyiv international economic forum, 17.09.2018 р. - Режим доступу: <https://forumkyiv.org/uk/analytics/transportna-infrastruktura:-svitlo-u-kinci-tunelyu>

2. Україна 2030e — країна з розвинутою цифровою економікою [Електронний ресурс] / Український інститут майбутнього, 2018. - Режим доступу: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html>

3. Мосьпан Н. В. (2019). Тенденції взаємодії вищої освіти з ринком праці в європейському союз економікою [Електронний ресурс] / Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2019. - Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/228162231.pdf>

4. Жирій К. Час для роботи: як відновлювався та адаптувався український бізнес за рік війни / УНІАН інформаційне агентство, 22.02.2023. - Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/finance/chas-dlya-roboti-yak-vidnovlyuvavsya-ta-adaptuvavsya-ukrajinskiy-biznes-za-rik-viyni-12154170.html>

5. Щварц Д. "Європейський збройовий хаб". Як Україна нарощує виробництво зброї / УНІАН інформаційне агентство, 29.09.2023. - Режим доступу: <https://www.unian.ua/weapons/yak-ukrajina-naroshchuye-virobnictvo-vlasnoji-zbroji-12409137.html>

6. Бізнес покращує прогнози фінансових показників на 2024 рік; Європейська Бізнес асоціація / Юридична Газета online, 11 вересня 2023 р. Режим доступу: <https://jur-gazeta.com/golovna/biznes-pokrashchue-prognozi-finansovih-pokaznikiv-na-2024-rik.html>

Поліщук Г.Д.,
здобувач ОПП «Економіка міста. Урбаністика»,
Ушенко Н. В.,
д.е.н., професор кафедри міжнародної економіки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ МІСТА КИЄВА: ДИНАМІКА ТА ВИКЛИКИ

Зайнятість населення у всі часи було і залишається актуальним прикладним завданням, як на особистому рівні, так і на рівні міст та держави. Зайнятість населення запобігає багатьом проблемам в суспільстві, зокрема у сфері безробіття, трудової міграції населення, зниження виробничого потенціалу країни та купівельної спроможності людей. Все це у подальшому приводить до більш глобальних проблем, в той час як суспільство з високим відсотком зайнятого населення може забезпечити державу стабільним надходженням податків, необхідним для розвитку міста та країни, сприяє підвищенню рівня життя та добробуту людини, покращує соціальні зв'язки та взаємодію між громадянином та державою.

Загальновизнано розглядати зайнятість населення як комплексне поняття, яке охоплює різноманітні аспекти участі людей у трудовій діяльності та їх роль в економічному, соціальному та культурному житті суспільства. Цей термін визначає не лише факт прикладання праці, але й враховує вплив трудової діяльності на індивіда та загальний розвиток громадянського суспільства. Зокрема, в контексті забезпечення зайнятості населення" враховуються економічні аспекти, такі як участь людей у створенні матеріальних цінностей та їхній внесок у виробничий процес. Соціальна основа цього поняття включає в себе взаємодію працівників у колективі, формування соціальних зв'язків та вплив зайнятості на якість життя людини [6].

Місто Київ як велике місто-столиця приваблює не лише можливістю знайти роботу для постійних мешканців, але й стає магнітом для потенційних трудових мігрантів. Для аналітичного дослідження сфери зайнятості населення міста Києва проаналізуємо статистичні дані рис. 1.

Рис. 1. Середньооблікова кількість штатних працівників м. Київ, тис. осіб
Джерело: Головне управління статистики м.Києва [1]

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»

На рис.1 можна побачити, що з 2015 до 2021 року показник штатних працівників зріс з 1132 тис. осіб до 1182 тис. осіб відповідно, що складає 4,4%. Найменший приріст робочої сили за цей період відбувся у 2019 році: усього на 3 тисячі осіб, в той час як найбільша зміна у 2021 році – приріст аж в 24 тис. осіб. Це пов'язано з тим, що у 2019 році розпочалася пандемія, яка суттєво вплинула на економічний стан не тільки м. Києва, але й усієї держави, в той час як у 2021 році карантин послабшав, а більшість підприємств оптимізували роботу своїх працівників, масово почали застосовувати віддалений формат трудової діяльності, що також позитивно вплинуло на підтримку рівня зайнятості населення та попиту на гнучкі робочі місця.

Статистичні дані щодо кількості працездатного населення в порівнянні з тими, хто має зайнятість представлено на рис. 2.

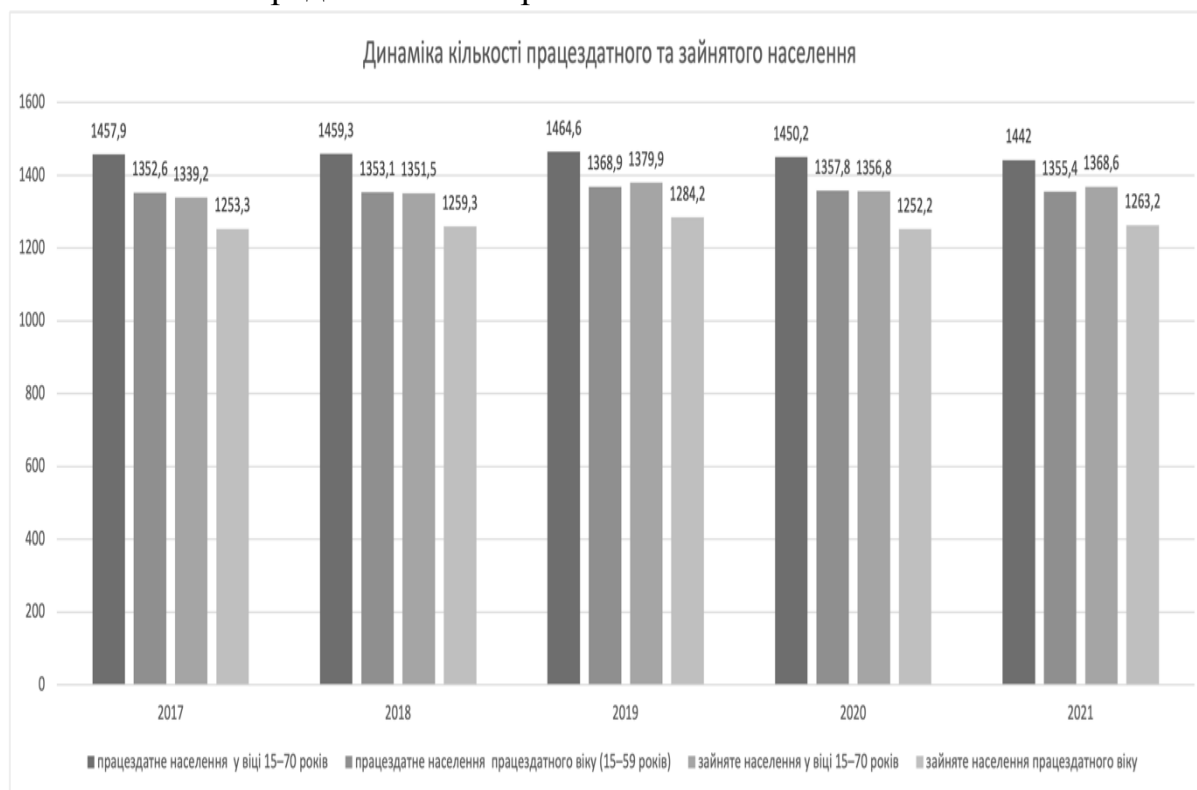

Рис. 2. Динаміка кількості працездатного та зайнятого населення м. Київ у 2017-2021 рр.

Джерело: Головне управління статистики м.Києва [1]

Невелика різниця між чисельністю працездатного населення та залученого до зайнятості, що робить м. Київ найуспішнішим серед регіонів у сфері зайнятості. Як і на попередньому рис. 1 ми можемо побачити на рис. 2 наслідки економічних проблем, пов'язаних із пандемією. У 2020 році показник зменшується по всім параметрам, проте починає зростати у 2021 році. За даними рис. 3 спостерігаємо зростання загальної кількості наявного та постійного населення м. Києва, яка досягла піку зростання у 2020 році та розпочалася тенденція його зменшення.

Рис. 3. Динаміка чисельності населення м. Києва у 2017-2022 рр., тис. осіб
Джерело: Державна служба статистики України [2]

З рис. 4 видно, що рівень безробіття працездатного населення змінюється пропорційно до даних про кількість зайнятого населення трудового віку, тому ми можемо побачити зростання відсотку у 2020 році, пов'язаного з тими ж причинами. З 2017 по 2019 рік ми бачимо стабільне зменшення кількості безробітних, що свідчить про розвиток міста в економічному та соціальному плані, та збільшення з початком економічного спаду.

Рис. 4. Рівень безробіття працездатного населення м. Київ к 2017-2021 рр., %
Джерело: Головне управління статистики м. Києва [1]

Аналогічну тенденцію спостерігаємо на рис. 5 щодо руху працівників, при цьому різниця між чисельністю найманих та звільнених працівників найбільшою була у 2019 та 2020 роках.

Рис. 5. Динаміка руху працівників в м. Київ у 2017-2021 рр., тис. осіб
Джерело: Головне управління статистики м.Києва [1]

Розглянемо важливий фактор впливу на зайнятість населення як середньомісячна заробітна плата (рис. 6).

Рис. 6. Середньомісячна заробітна плата працівників м. Києва, грн.
Джерело: Головне управління статистики м. Києва [1]

За період з 2015 по 2021 рік спостерігаємо щорічне збільшення середньомісячної заробітної плати працівників у м. Києві. Це результат різновекторних процесів - впливу інфляції, резильєнтності економіки міста, адаптивності підприємств, їх здатності забезпечити умови для продуктивності праці працівників.

Проте з початку воєнного конфлікту на території України відбулися перетворення, які вражаюче вплинули на економічний стан країни, зокрема на місто Київ. За інформацією КМДА станом на 24 травня 2023 року в Києві зареєстровано практично 400 тис. внутрішньо переміщених осіб (ВПО), серед яких понад 66 тис. – неповнолітні, а майже 14 тис. – люди з інвалідністю [3]. Приблизно 250 тис. осіб переїхали до Києва з територій, де тривають воєнні дії. За даними Міжнародної організації з міграції станом на жовтень 2023 року в Києві проживає 283 389 ВПО

Після вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 р. велика кількість підприємств на сході, півдні та півночі країни опинилися в зоні воєнних дій, їх обстрілювали та руйнували. Щоб зберегти їхню виробничу потужність, уряд прийняв постанову в березні 2022 року, запустивши програму релокації (евакуації) підприємств в безпечніші області. Також без допомоги держави багато підприємців із окупованих та інших небезпечних територій активно розміщують свої бізнеси у м.Києві [5].

Київська обласна військова адміністрація повідомила на своєму офіційному телеграм-каналі: «Із початку повномасштабної війни до пристолічного регіону в межах урядової програми було релоковано 68 підприємств із “гарячих точок” України. За останні пів року ця кількість зросла в 4 рази. Частина з релокованих виробництв вже працює і розвивається». Отже, станом на 18 травня 2023 року в Києві функціонує приблизно 300 нових підприємств [4].

Збільшення зайнятості через прибуття внутрішньо переміщених осіб викликає збільшення попиту на робочу силу в різних сферах економіки, включаючи будівництво, торгівлю та послуги. Релокація свідчить про потенційний ріст економічної активності та зайнятості в м.Києві. Знищення підприємств та їх релокація створює нестабільність на ринку праці та вимагає додаткових зусиль для адаптації бізнесу в умовах воєнного часу. Підприємці з окупованих та небезпечних територій активно обирають м.Київ для розміщення своїх бізнесів, що призводить до економічного зростання та нових можливостей. З огляду на значну кількість ВПО та релокованих підприємств, можлива виявити необхідність у програмах підтримки, освітніх і трудових ініціативах для їхньої успішної інтеграції та розвитку на новому місці.

Не можна не сказати, що наразі існує непокрита потреба у кадрах, особливо в галузях, які зазнали впливу воєнного конфлікту та релокації підприємств. Недостатня кількість людей, які бажають бути зайнятими, спричиняють підвищення конкуренції на ринку праці з боку роботодавців у площині пошуку потенційних кандидатів на робочі місця. Відповідно це може створювати тиск на підприємства, що шукають кваліфіковані кадри, і вимагати від них більш ефективних стратегій привертання та утримання працівників. Ринок праці міста Києва пережив значний вплив нових працівників з внутрішніми переміщеннями найманих працівників та підприємців, проте основний акцент стоїть на тому, що відбулася значна зміна в кадровому складі. Пошук кадрів, обумовлений виїздом кваліфікованих та досвідчених працівників, який має меті пошук нових працівників, вимагає не лише активного HR-менеджменту від підприємств, але й перепідготовки та удосконалення навичок для власної конкурентоспроможності на зміненому ринку праці від претендентів на робочі місця. При цьому важливо врахувати, що кількість доступних працівників залишається меншою порівняно з економічно стабільним періодом перед початком війни, що викликає необхідність ефективного управління ресурсами та розвитку стратегій залучення робочої сили та її розвитку під сучасні потреби адаптивної конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел:

оловне управління статистики м.Києва - Статистична інформація. Демографічна та соціальна статистика. - Головна. Режим доступу - <http://www.kyiv.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=255&lang=1> (дата звернення:

ержавна служба статистики України. Режим доступу - <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.11.2023)

и

їївська обласна військова адміністрація. У межах урядової програми релокації в Київську область перемістилися 68 підприємств Із початку повномасштабної війни

д

вщупіна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями

стабілізації: аналітична записка. Центр Разумкова, 2022. 21с.

и

6. Радіонова О. Зайнятість у великих містах: сучасні трансформаційні процеси та їх регулювання: автореф. дис. ...канд. екон. наук: 08.00.05. Харків, 2011. 11с. Режим доступу: https://radaecon.kname.edu.ua/images/Aref/aref_Radionova.pdf

с

7. Registered IDP Area Baseline Assessment Dashboard (ABA) | Displacement Tracking Matrix. Home | Displacement Tracking Matrix. URL: <https://dtm.iom.int/online-interactive-resources/registered-idp-area-baseline-assessment-dashboard-aba> (date of

access: 30.11.2023).

и

ч

д

о

р

ж

а

р

в

н

і

о

д

м

і

н

і

м

е

р

а

к

р

в

ж

и

н

«Сучасні виклики соціально-економічного розвитку: глобальні та регіональні аспекти»